

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

**Η συμβολή των Τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. στη διαχείριση και ανάδειξη
της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς**

**The contribution of the Departmental Museums of the Aristotle University of Thessaloniki
to the management and promotion of national cultural heritage**

Χρυσούλα Χαζηράκη

Θεσσαλονίκη

2020

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ & ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

**Η συμβολή των Τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. στη διαχείριση
και ανάδειξη της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς**

**The contribution of the Departmental Museums of the Aristotle University of
Thessaloniki to the management and promotion of national cultural heritage**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Χρυσούλα Χαζηράκη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Βαλεντίνη Καμπατζά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο
Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας, Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης

Θεσσαλονίκη
2020

Πνευματικά δικαιώματα

Με επιφύλαξη κάποιων δικαιωμάτων.

Creative Commons

Αναφορά δημιουργού – Μη εμπορική χρήση – Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές.

Θα πρέπει να κάνετε την αναφορά στον δημιουργό του έργου με τον τρόπο που αυτός έχει οριστεί από τον δημιουργό. Ο χορηγών την άδεια επιτρέπει στους άλλους να αντιγράφουν, να διανέμουν και να αναμεταδίδουν το έργο. Σε αντάλλαγμα οι χρήστες δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το έργο για εμπορικούς σκοπούς, εκτός εάν πάρουν την έγκριση γι' αυτό του χορηγούντος την άδεια. Ο χορηγών την άδεια επιτρέπει στο κοινό να διανέμει παράγωγα έργα μόνο με μία άδεια ακριβώς ίδια ή συμβατή με αυτή που διέπει το έργο του.

Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για εκπαιδευτικό ή ερευνητικό σκοπό, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης

Περίληψη

Η λειτουργία των Πανεπιστημιακών Μουσείων προέκυψε από την ανάγκη κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών των μελών τους. Στη συνέχεια με τον εμπλουτισμό των ιδιαίτερων θεματικών συλλογών τους, εξελίχθηκαν σε σημαντικούς θεματοφύλακες της πολιτιστικής κληρονομιάς των ιδρυμάτων τους και της χώρας γενικότερα.

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η σημαντικότητα τους, οι σκοποί και οι στόχοι τους και πόσο αυτοί επιτυγχάνονται, μέσα από τη λειτουργία και τις δράσεις τους. Ειδικότερα μελετώνται τα τμηματικά Μουσεία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με σκοπό την αποτύπωση των ιδιαιτεροτήτων τους, των τρόπων λειτουργίας τους και των εκπαιδευτικών δράσεων τους.

Τέλος μέσω συνέντευξης των υπευθύνων των Μουσείων, επιχειρείται η αποτίμηση της σημερινής λειτουργίας τους, διερευνώντας κατά πόσο αυτή ανταποκρίνεται στον ρόλο των Μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς του ιδρύματός τους, καθώς και την ενδεχόμενη μελλοντική τους εξέλιξη μέσω των βραχυπρόθεσμων σχεδιασμών τους.

Λέξεις-κλειδιά: πανεπιστημιακά μουσεία, ακαδημαϊκά μουσεία, πολιτιστική κληρονομιά μουσεία Α.Π.Θ., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης μουσεία

Abstract

The operation of the University Museums arose from the need to meet the educational needs of their members. Subsequently, with the enrichment of their particular thematic collections, they became important custodians of the cultural heritage of their institutions and their country in general.

This paper examines their significance, their goals and objectives and how they achieve them through their operation and actions. In particular, the departmental Museums of the Aristotle University of Thessaloniki are studied, in order to depict their particularities, their modes of operation and their educational activities.

Finally, by interviewing museum managers, it is attempted, to assess their current functioning and to investigate whether the departmental Museums respond to the role of managers of their institution's cultural heritage, as well as their potential future development through their short-term planning.

Keywords: university museums, academic museums, cultural heritage AUTH, museums, Aristotle University of Thessaloniki museums.

Ευχαριστίες

Καταρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια της διπλωματικής μου εργασίας, κα Βαλεντίνη Καμπατζά, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε στην ανάληψη του συγκεκριμένου θέματος..

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω για τον χρόνο που μου διέθεσαν, τη συνεργασία και τις χρήσιμες πληροφορίες που μου παρείχαν: τη καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Ελένη Μανακίδου Διευθύντρια του Μουσείου Εκμαγείων, τον καθηγητή Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας Κωνσταντίνο Νάτση Διευθυντή του Μουσείου Ανατομείου, τη καθηγήτρια Γεωλογίας Ευαγγελία Τσουκαλά Διευθύντρια του Μουσείου Γεωλογίας Παλαιοντολογίας Παλαιοανθρωπολογίας, την αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τομέα Ανατομικής και Παθολογικής Ανατομικής Νίκη Παπαβραμίδου Διευθύντρια του Μουσείου Ιστορίας της Ιατρικής, τον επίκουρο καθηγητή του Τομέα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Γιώργο Αγγελόπουλο Διευθυντή του Μουσείου Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου της Φιλοσοφικής Σχολής. Τους υπεύθυνους των Μουσείων: τον καθηγητή του Τμήματος Βιολογίας Διονύσιο Γιουλάτο υπεύθυνο του Μουσείου Ζωολογίας, τον καθηγητή του Τμήματος Γεωλογίας Δημήτρη Κωστόπουλου, τον αναπληρωτή καθηγητή του Τμήματος Θεολογίας Μόσχο Γκουτζιούδη υπεύθυνο του Βιβλικού Μουσείου, την αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος Αναστασία Γ. Στεργιάδου υπεύθυνη του Τεχνικού Μουσείου: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών, την επίκουρη καθηγήτρια του τμήματος Βιολογίας Ρεγγίνα Καρούσου του Βοτανικού Μουσείου, το μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ) του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Ναταλία Καζακίδη για το Μουσείο Εκμαγείων, το μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ) του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Χρυσάνθη Καλλίνη για το Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο της Φιλοσοφικής Σχολής, το μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ) του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος Νικόλαο Παραλυκίδη για το Μουσείο Άγριας Πανίδας, το μέλος του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) Αναστάσιο Φυλακτάκη του Τμήματος Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών για το Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων, το μέλος του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) Μαλαματή Τσαπουτζόγλου Τμήματος Ψυχολογίας για το Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου καθώς και τα μέλη της οικογένειάς μου για τη βοήθεια και την υποστήριξη που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια της συγγραφής της συγκεκριμένης εργασίας.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	i
Abstract	ii
Ευχαριστίες.....	iii
Ευρετήριο Εικόνων	vii
Εισαγωγή	1
A' Θεωρητικό μέρος	3
Τα μουσεία	3
Ο όρος «Μουσείο» και η εξέλιξη του	5
Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία	7
Αποστολή, χαρακτηριστικά και διοίκηση του Πανεπιστημιακού Μουσείου.....	9
Η σημερινή κατάσταση των Πανεπιστημιακών Μουσείων	10
Οι συλλογές.....	11
Το κοινό.....	12
Το μανάτζμεντ.....	14
Ψηφιακές συλλογές και συνεργασίες	15
Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία στην Ελλάδα	19
B' Ερευνητικό μέρος.....	21
Εισαγωγή.....	21
Σκοπός εργασίας και μεθοδολογία.....	22
Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	22
Μεθοδολογία έρευνας.....	23
Τα τμηματικά Μουσεία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.....	24
Θεσμοθετημένα Μουσεία Α.Π.Θ.	26
Μουσείο Εκμαγείων.....	26
Λαογραφικό Μουσείο	32
Βιβλικό Μουσείο.....	39
Μουσείο Γεωλογίας – Παλαιοντολογίας – Παλαιοανθρωπολογίας.....	43
Μουσείο Ανατομείου.....	50
Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής.....	54
Μη θεσμοθετημένα Μουσεία Α.Π.Θ.	59
Μουσείο Άγριας Πανίδας.....	59
Βοτανικό Μουσείο (Herbarium Τμήματος Βιολογίας)	64
Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων.....	69
Μουσείο Ζωολογίας.....	73

Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών	78
Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων.....	83
Μουσεία του Α.Π.Θ. που λειτούργησαν κατά το παρελθόν.	87
Μουσείο Αρχιτεκτονικής	87
Μουσείο Εγκληματολογίας και Σωφρονιστικής	87
Μουσεία του Τμήματος της Ιατρικής.....	87
Μουσείο Παρασκευασμάτων	88
Αποτελέσματα	89
Μέρος Α	89
Μέρος Β.....	93
Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	102
Συμπεράσματα.....	109
Προτάσεις.....	110
Παράρτημα.....	113
Ερωτηματολόγιο (1).....	113
Ερωτηματολόγιο (2).....	118
Βιβλιογραφία.....	124

Ευρετήριο Εικόνων

Εικόνα 1 - Λαογραφικό Μουσείο.....	37
Εικόνα 2 - Λαογραφικό Μουσείο.....	38
Εικόνα 3 - Λαογραφικό Μουσείο.....	38
Εικόνα 4 - Βιβλικό Μουσείο	42
Εικόνα 5 - Βιβλικό Μουσείο	42
Εικόνα 6 - Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιοανθρωπολογίας	48
Εικόνα 7 - Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιοανθρωπολογίας	49
Εικόνα 8 - Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιοανθρωπολογίας	49
Εικόνα 9 - Μουσείο του Ανατομείου.....	53
Εικόνα 10 - Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής	58
Εικόνα 11 - Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής	58
Εικόνα 12 - Μουσείο Άγριας Πανίδας.....	62
Εικόνα 13 - Μουσείο Άγριας Πανίδας.....	63
Εικόνα 14 - Μουσείο Άγριας Πανίδας	63
Εικόνα 15 - Βοτανικό Μουσείο	67
Εικόνα 16 - Βοτανικό Μουσείο.....	68
Εικόνα 17 - Βοτανικό Μουσείο.....	68
Εικόνα 18 - Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων	72
Εικόνα 19 - Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων	72
Εικόνα 20 - Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων	73
Εικόνα 21 - Μουσείο Ζωολογίας	76
Εικόνα 22 - Μουσείο Ζωολογίας	77
Εικόνα 23 - Μουσείο Ζωολογίας	77
Εικόνα 24 - Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών.....	82
Εικόνα 25 - Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών.....	83
Εικόνα 26 - Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων.....	86
Εικόνα 27 - Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων.....	86

Εισαγωγή

Κατά το παρελθόν η πολιτιστική κληρονομιά ήταν συνδεδεμένη με την όρο κληρονομιά, με την έννοια της μεταβίβασης αποκτημάτων και περιουσιακών στοιχείων. Σήμερα ο συγκεκριμένος όρος αναφέρεται στις ρίζες, την ταυτότητα και την αίσθηση του «ανήκειν» σε ένα τόπο (Hoelscher, 2012). Η πολιτιστική κληρονομιά συνιστά έναν τρόπο κατανόησης αλλά και αξιοποίησης του παρελθόντος και αποτελεί συνθετικό στοιχείο της προσωπικής αλλά και της συλλογικής ταυτότητας του ατόμου (Hoelscher, 2012).

Δύο από τα βασικά χαρακτηριστικά της ψηφιακής εποχής που η ανθρωπότητα διανύει σήμερα, είναι α) οι γρήγοροι ρυθμοί των τεχνολογικών εξελίξεων που επηρεάζουν άμεσα τον τρόπο ζωής των ανθρώπων και β) η δημιουργία μιας εύκολα προσβάσιμης παγκόσμιας διασυνδεδεμένης κοινότητας (μέσω του παγκόσμιου ιστού) που διαμορφώνει τον τρόπο ζωής, αλλά και τον πολιτισμό του κόσμου συνολικά. Οι γρήγορες αλλαγές στον τρόπο ζωής των ανθρώπων έχουν ως αποτέλεσμα οι νέες γενιές να αποκόπτονται από το πολιτιστικό τους παρελθόν. Παράλληλα με τη χρήση του διαδικτύου, η διαμόρφωση της πολιτιστικής κουλτούρας ακολουθεί μία διεθνή και παγκοσμιοποιημένη τάση. Η διαφύλαξη και η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών, αποτελούν κρίσιμη απαίτηση της εποχής, σύμφωνα με την ευρέως χρησιμοποιούμενη διατύπωση: *«λαός χωρίς παρελθόν δεν έχει μέλλον»* (Ταμπάκη, 2011).

Από τους κύριους θεματοφύλακες της πολιτιστικής κληρονομιάς, τα Μουσεία, συγκεντρώνουν, συντηρούν και προβάλλουν αντικείμενα που αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, θα αναφερθούμε στον ρόλο των Μουσείων γενικότερα, τα οποία ενδιαφέρονται πρωτίστως για την προβολή των συλλογών τους στο δημόσιο κοινό και σε δεύτερο επίπεδο για την έρευνα σχετικά με τις συλλογές τους. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στα Πανεπιστημιακά Μουσεία, τα οποία κυρίως υπηρετούν

την έρευνα μέσω των συλλογών τους και έχουν σαν δεύτερη προτεραιότητα την προβολή του έργου τους στο δημόσιο κοινό (Bagdasarian, 2017).

Θα εξεταστούν ιστορικά ο σκοπός και οι στόχοι των Πανεπιστημιακών Μουσείων και πώς αυτοί αναδιαμορφώνονταν ανάλογα με τις κοινωνικές ανάγκες της εποχής. Θα διερευνηθεί η σύγχρονη κατάσταση που επικρατεί στα Πανεπιστημιακά Μουσεία καθώς και οι τάσεις που διαφαίνονται για το μέλλον τους.

Ειδικότερα για τον ελληνικό χώρο θα παρουσιαστεί συνοπτικά η εικόνα των Πανεπιστημιακών Μουσείων της χώρας, εστιάζοντας στην περίπτωση των τμηματικών Μουσείων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, καθώς τα πανεπιστημιακά μουσεία αποτελούν μέρος ενός μεγαλύτερου εκπαιδευτικού ιδρύματος, που επηρεάζει και καθορίζει την ταυτότητά τους (Ντίνου και Vafeiadou, 2018), θα γίνει μία σύντομη παρουσίαση του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, της αποστολής και του οράματος του και στη συνέχεια θα επιχειρηθεί η αποτύπωση του πλαισίου λειτουργίας των συγκεκριμένων Μουσείων, η αρχική και η σημερινή αποστολή τους, οι ιδιαιτερότητες των συλλογών τους και οι δράσεις τους, βασιζόμενοι κυρίως σε πρωτογενής πηγές.

Μέσω συνεντεύξεων των υπεύθυνων καθηγητών των Μουσείων, θα καταγραφεί ο βαθμό ικανοποίησης τους, από το σημερινό τρόπο λειτουργίας, τους μελλοντικούς τους σχεδιασμούς και θα διερευνήσουμε την άποψή τους για μεθόδους, που όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική επισκόπηση στο πρώτο μέρος της εργασίας, φαίνεται να εφαρμόζουν με επιτυχία άλλα Ακαδημαϊκά Μουσεία. Παράδειγμα τέτοιων μεθόδων αποτελούν οι συνεργασίες με άλλα τμήματα ή υπηρεσίες του ίδιου ιδρύματος, η χρήση ψηφιακών τεχνολογιών και εργαλείων για την ανάδειξη των συλλογών τους, καθώς και οι συνεργασίες με άλλους φορείς τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Α΄ Θεωρητικό μέρος

Τα μουσεία

Ο ορισμός του μουσείου που ευρύτερα χρησιμοποιείται σήμερα, δόθηκε το 2007 από το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM):

«Το Μουσείο είναι ένας μη κερδοσκοπικός μόνιμος θεσμός/οργανισμός στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και εκθέτει την υλική και άυλη κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, με στόχο την εκπαίδευση, μελέτη και ψυχαγωγία» (Desvallees και Mairesse, 2014).

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (International Council of Museums - ICOM) ιδρύθηκε το 1946 ως μη κυβερνητικός οργανισμός, με κύρια ευθύνη του, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μουσείων και των εργαζομένων σε αυτά, καθώς και την ανάπτυξη του κλάδου της μουσειολογίας (ICOM Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων- Ελληνικό Τμήμα, 2010). Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων λειτουργεί σε παγκόσμια κλίμακα με τη βοήθεια της UNESCO, της INTERPOL και του Παγκόσμιου Οργανισμού Τελωνείων (WCO) για την προώθηση της πολιτιστικής γνώσης με ασφάλεια και νομιμότητα προς όλο τον κόσμο (Bagdasarian, 2017).

Τα μουσεία αποτελούν τους θεματοφύλακες της καλλιτεχνικής, πολιτιστικής και επιστημονικής κληρονομιάς του κόσμου, διαφυλάσσοντας τα στοιχεία του ανθρώπινου πολιτισμού, της γνώσης αλλά και της δημιουργικότητας και της φαντασίας στις συλλογές τους. Αποτελούν ιδρύματα έρευνας, αναζήτησης και μάθησης (International Council of Museums Committee for University Museums and Collections, 2018).

Σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας του ICOM για την αποστολή των Μουσείων, οι βασικοί κανόνες που διέπουν τη λειτουργία τους, περιλαμβάνουν τη διάσωση, ερμηνεία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη διαφύλαξη των συλλογών τους, τη συγκέντρωση πρωτογενών στοιχείων και τη διεύρυνση των γνώσεων γύρω από αυτήν. Στα ίδια πλαίσια περιλαμβάνεται και η παραγωγή γνώση προς όφελος άλλων υπηρεσιών, σε συνεργασία με την κοινωνία, με επαγγελματισμό, στα νομικά πλαίσια όπως αυτά ορίζονται από τα διάφορα οργανωμένα κράτη (ICOM Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων- Ελληνικό Τμήμα, 2009).

Στον σημερινό διευρυμένο ορισμό των μουσείων, εντάσσονται πολλοί περισσότεροι οργανισμοί από ότι παλαιότερα. Στη βάση του μουσείου παραμένουν οι συλλογές ως ο αρχικός λόγος ύπαρξης τους, ακόμα και όταν μιλάμε για μουσεία χωρίς τοίχους ή για αντικείμενα που είναι ζωντανοί οργανισμοί ή για αντικείμενα που τις περασμένες δεκαετίες δεν θεωρούνταν άξια συλλογής (Οικονόμου, 2003).

Χαρακτηριστικό του 21^{ου} αιώνα αποτελεί η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλα τα επίπεδα. Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο αποκτώντας κυρίαρχο ρόλο διαχειριζόμενο τις υλικές και άυλες μαρτυρίες του ανθρώπινου πολιτισμού, αμβλύνει τον αντικειμενοστραφή χαρακτήρα του παρελθόντος, με σταθερό προσανατολισμό στον άνθρωπο, απευθυνόμενο πλέον όχι μόνο στην τοπική κοινωνία αλλά και στην παγκόσμια. Υπερβαίνει τα όρια της οργανωμένης αποθήκης και μετατρέπεται σε πολυπολιτισμική ψηφιακή κοινότητα σε διαρκή επικοινωνία με την κόσμο (Gail Dexter και Barry, 2018).

Ο κλάδος της γνώσης που ασχολείται με τη μελέτη των στόχων και την οργάνωση των μουσείων, είναι η Μουσειολογία. Έχει διεπιστημονικό χαρακτήρα και αποτελεί έναν μοναδικό χώρο όπου συνδυάζονται και τέμνονται διαφορετικές επιστήμες παράγοντας νέα γνώση (Οικονόμου, 2003).

Τα περισσότερα μουσεία απευθύνονται σε όλους, καθώς το δικαίωμα στον πολιτισμό είναι αναγνωρισμένο παγκοσμίως. Το δικαίωμα αυτό εξασφαλίζει την ισότητα όλων, τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της διαφορετικότητας και τη συμμετοχή όλων στην πολιτιστική ζωή (Δαλαγκούρα, χωρίς χρονολογία). Οι δημοκρατικές αρχές, που καλούνται να υπηρετήσουν οι πολύπλοκοι αυτοί πολιτιστικοί οργανισμοί, εκφράζονται και εξασφαλίζονται μέσω των ιδρυτικών τους δηλώσεων, του ορισμού της αποστολής τους και του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας τους (Gail Dexter και Barry, 2018). Τέλος, μέσω μίας πληθώρας διαφορετικών και καινοτόμων προσφερόμενων υπηρεσιών από τα μουσεία, εξασφαλίζεται η διατήρηση των ιδιαιτεροτήτων τους και της μοναδικής τους ταυτότητας, σε ένα κόσμο που παρουσιάζει μια τάση πολιτιστικής ομοιογενοποίησης (Walsh, 1997).

Ο όρος «Μουσείο» και η εξέλιξη του

Η αρχέγονη ανάγκη του ανθρώπου για συγκέντρωση και συλλογή αντικειμένων του παρελθόντος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία του μουσείου. Η δημιουργία συλλογών μπορεί να απορρέει από συναισθηματικές ανάγκες του συλλέκτη, αλλά και από την ανάγκη για έρευνα και μελέτη (Γκαζή, 1999).

Η λέξη «μουσείον» για τους αρχαίους Έλληνες σήμαινε το αφιερωμένο στις Μούσες τέμενος. Οι Μούσες ήταν οι προστάτιδες των Γραμμάτων, των Επιστημών και της Τέχνης. Σταθμός για την ιστορία του θεσμού αποτελεί το Μουσείο της Αλεξάνδρειας που ίδρυσε τον 3ο αιώνα π.Χ. ο Πτολεμαίος Α' επονομαζόμενος Σωτήρας. Ο χώρος ήταν αφιερωμένος στις Μούσες και σε συνδυασμό με την ομώνυμη Βιβλιοθήκη υπήρξε ο σημαντικότερος ερευνητικός και πολιτιστικός χώρος της ελληνοιστικού κόσμου (Γκαζή, 1999).

Η λατινική λέξη “museum” αναφέρονταν κυρίως σε χώρους φιλοσοφικών συζητήσεων, ενώ η έκθεση συλλογών πολύτιμων αντικειμένων, που αποκτήθηκαν κυρίως από πολέμους, διεξάγονταν σε δημόσιους χώρους.

Κατά τον μεσαίωνα οι συσσώρευση εικόνων και θρησκευτικών κειμηλίων κυρίως από Σταυροφόρους γίνεται σε μοναστήρια και σε συλλογές ευγενών.

Ο όρος χρησιμοποιείται ξανά τον 15^ο αιώνα με την ιταλική Αναγέννηση, στη Φλωρεντία για την ιδιωτική συλλογή του Λαυρέντιου του Μεγαλοπρεπούς των Μεδίκων. Η πρόσβαση σε τέτοιου είδους συλλογές αποτέλεσε προνόμιο των εύπορων κοινωνικών τάξεων της εποχής. Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα προσδίδεται στον όρο η έννοια της ολοκληρωμένης προσέγγισης ενός θέματος, μέσα από δημόσια μουσεία συνδεδεμένα με πανεπιστήμια όπως το Μουσείο του Πανεπιστημίου της Βασιλείας (1671) και το Μουσείο Ασμόλιαν (Asmolean) του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης (1683). Μόλις στις αρχές του 18^{ου} αιώνα η αναφορά του όρου σχετίζεται πέρα από τη συλλογή και με το κτήριο που την περιλαμβάνει (Οικονόμου, 2003). Οι αρχές του Διαφωτισμού και η ανάπτυξη των φυσικών επιστημών δημιουργούν την ανάγκη της ταξινόμησης των αντικειμένων καθώς αυτά αποτελούν αντικείμενα μελέτης και πειραματισμού και η γνώση, παύει να αποτελεί ελιτίστικο προνόμιο. Την περίοδο αυτή ιδρύεται το Βρετανικό Μουσείο (1753) και το Μουσείο του Λούβρου (1793) με συλλογές φυσικής ιστορίας, εθνογραφίας, αρχαιοτήτων και έργων τέχνης.

Ακολουθούν ανάλογης σημαντικότητας ιδρύσεις μουσείων και από τα υπόλοιπα σύγχρονα κράτη της εποχής. Τον 19^ο αιώνα ο όρος προσεγγίζει τη σημερινή χρήση του, περιγράφοντας το μουσείο ως τον κατάλληλο χώρο όπου φυλάσσονται ενδιαφέροντα αντικείμενα και αρχαιότητες, με σκοπό την ψυχαγωγία και την εκπαίδευση του κοινού. Η σημαντικότερη εξέλιξη της περιόδου, εστιάζει στην ευρέως αποδεκτή αποδοχή του ρόλου των Μουσείων, ως θεματοφύλακες των εθνικών παραδόσεων και ταυτοτήτων (Γκαζή, 1999).

Στον 20^ο αιώνα από τον εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα του μουσείου, περνάμε στην ανάπτυξη νέων τύπων μουσείων με έμφαση στην προβολή και αξιοποίηση του πιο πρόσφατου παρελθόντος, όπως είναι η διατήρηση προβιομηχανικών μηχανών, η συντήρηση ιστορικών οικισμών κλπ. (Γκαζή, 1999). Το κέντρο βάρους των μουσείων μετατοπίζεται από τις συλλογές και τα αντικείμενα τους, στον άνθρωπο. Ο τρόπος προβολής και ερμηνείας των συλλογών στον επισκέπτη και η επίδραση που ασκούν σε αυτόν, αποτελούν στην πραγματικότητα την επικοινωνία του μουσείου με το κοινό του και αναγνωρίζεται ως μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες του. Σε αυτή την κατεύθυνση χρησιμοποιούνται ποικίλα μέσα επικοινωνίας.

Στον 21^ο αιώνα παρατηρείται μια αυξημένη απαίτηση για επαγγελματική διαχείριση των μουσείων. Αυτή συχνά, μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία συγκεκριμένων πολιτικών διαχείρισης των συλλογών τους, την εφαρμογή κωδίκων επαγγελματικής δεοντολογίας, την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, μέχρι και την αξιολόγηση των υπηρεσιών τους και την εξοικονόμηση των πόρων τους (Οικονόμου, 2003).

Με την αλματώδη εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας προκύπτουν νέοι όροι, σχετικοί με το μουσείο, όπως η λέξη «κυβερνομουσείο» ή «ψηφιακό μουσείο», με δημοφιλέστερο τον όρο «εικονικό μουσείο». Ένας ορισμός του εικονικού μουσείου, σύμφωνα με τους Hazan και Hermon σελ.6 (Hazan και Hermon, 2014) θα μπορούσε να είναι ο παρακάτω: «Ένα εικονικό μουσείο είναι μια ψηφιακή οντότητα που βασίζεται στα χαρακτηριστικά ενός μουσείου με σκοπό να συμπληρώσει, να ενισχύσει ή να αυξήσει την εμπειρία του μουσείου, την αλληλεπίδραση και τον πλούτο του περιεχομένου μέσω εξατομίκευσης. Τα εικονικά μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως ψηφιακό αποτύπωμα ενός φυσικού μουσείου, ή μπορεί να ενεργούν ανεξάρτητα, διατηρώντας ταυτόχρονα τον έγκυρο ορισμό του μουσείου, όπως παραχωρήθηκε από τον ICOM. Παράλληλα με την αποστολή του φυσικού μουσείου, το εικονικό μουσείο

δεσμεύεται για την πρόσβαση του κοινού στις συλλογές του, στη συστηματική οργάνωση της προβολής τους, καθώς και τη μακροπρόθεσμη διαφύλαξή τους» (Hazan και Hermon, 2014).

Καθώς οι εξελίξεις προχωρούν, και η εποχή μας χαρακτηρίζεται από την ταχύτητα των αλλαγών, δημιουργούνται νέες ευκαιρίες διαφορετικών διαστάσεων στον τρόπο που το μουσείο απαντά στις προκλήσεις της λειτουργίας του. Δημιουργούνται ευκαιρίες αλληλεπίδρασης με το κοινό του, με έμφαση στην κριτική σύνθεση και ερμηνεία των συλλογών του, διατηρώντας παράλληλα τις διαχρονικά σταθερές διατυπωμένες αρχές, που διέπουν τη λειτουργία του. Άλλωστε η ψηφιακή επανάσταση στο χώρο των μουσείων είναι μία εικόνα που ακόμα σχηματίζεται, πολλά υποσχόμενη, προσφέροντας διαρκώς νέα εργαλεία που αξίζει να δοκιμάσουμε (Χουρμουζιάδη, 2003).

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία

Πλέον υπάρχουν περισσότερα πανεπιστημιακά μουσεία στον κόσμο, από ότι υπήρξαν ποτέ άλλοτε στην ιστορία και ανάμεσα στις συλλογές τους εντοπίζονται μερικές από τις σημαντικότερες συλλογές, ανά τον κόσμο (Boylan, 1999). Ως πρώτες μουσειακές συλλογές, σύμφωνα με αρχαιολογικά στοιχεία και πηγές, θεωρήθηκαν οι συλλογές αντικειμένων που δημιουργήθηκαν στην κλασική αρχαιότητα, όπως αυτή στο Λύκειο του Αριστοτέλη το 430 π.Χ. ή και ακόμα παλαιότερα στη Μεσοποταμία, όπου σε ανασκαφή στην πόλη Ουρ, σύμφωνα με τους αρχαιολόγους εντοπίστηκαν «μουσειακά» δωμάτια. Οι συλλογές αυτές πιθανότατα προέκυψαν από τις τότε ερευνητικές ανάγκες της εποχής. Ο Αριστοτέλης, φαίνεται να διενήργησε ανατομές σε περισσότερα από 500 είδη οργανισμών, τα οποία ταξινομήθηκαν, περιγράφηκαν και κατόπιν χρησιμοποιήθηκαν για εκπαιδευτικούς λόγους, απαντώντας σε ανάγκες παρόμοιες με αυτές των σημερινών πανεπιστημίων (Boylan, 1999). Μετά την παρακμή της Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας, η οποία λειτουργούσε στην πραγματικότητα ως ακαδημία, υποστηρίζοντας με τις συλλογές της, το ερευνητικό έργο της εποχής, οι πανεπιστημιακές συλλογές και τα μουσεία οργανώνονται ξανά τον 16^ο αιώνα. Πρώτη η Ιταλία στήριξε την εκπαίδευση στην ιατρική και τη φαρμακευτική, στις πανεπιστημιακές της συλλογές. Τα επόμενα 500 χρόνια τα πανεπιστήμια συνέχισαν να

«χτίζου» τις συλλογές τους, με πρώτο – σύμφωνα με τη σύγχρονη έννοια της ICOM - μουσείο σε Πανεπιστήμιο, το Μουσείο Ashmolean στην Οξφόρδη (Lourenço, 2019).

Το ανώτατο συλλογικό όργανο των πανεπιστημιακών μουσείων σήμερα, αποτελεί η Διεθνής Επιτροπή Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών (University Museums & Collections – UMAC) του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) (International Council of Museums Committee for University Museums and Collections, χ.χ.β). Είναι ένα διεθνές φόρουμ για όσους ασχολούνται με μουσεία, αίθουσες τέχνης και συλλογές πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Αποστολή της Επιτροπής αποτελεί η συνεχής υποστήριξη των Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών, ως σημαντικό πόρο της έρευνας και της εκπαίδευσης, αλλά και της διατήρησης της πολιτιστικής, ιστορικής, φυσικής και επιστημονικής κληρονομιάς (Διεθνείς επιτροπές, 2010).

Στο πρόσφατο συνέδριο λοιπόν της ICOM στο Μιλάνο στις 8 May 2019 με τίτλο "Il museo in evoluzione verso una nuova definizione", η Marta C. Lourenço διατυπώνει στην ομιλία της τον παρακάτω ορισμό για το «πανεπιστημιακό μουσείο»:

«...δεν υπάρχει ορισμός του «πανεπιστημιακού μουσείου» εκτός του ορισμού του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM). Τα μουσεία είναι μουσεία. Ο μόνος ορισμός που μπορούμε να δώσουμε είναι ότι το πανεπιστημιακό μουσείο είναι ένα μουσείο που ανήκει σε ένα πανεπιστήμιο ή γενικότερα σε ένα ίδρυμα ανώτερης εκπαίδευσης» (Lourenço, 2019).

Οι πανεπιστημιακές συλλογές σήμερα αναγνωρίζονται ως το αποτέλεσμα της συλλογής και της έρευνας, πολλών γενεών ακαδημαϊκών ερευνητών και ως εκ τούτου αντικατοπτρίζουν την ιστορία και την κληρονομιά τόσο του πανεπιστημίου όσο και της χώρας γενικότερα. Συχνά περιλαμβάνουν μοναδικό υλικό, που δεν εκπροσωπείται από άλλα μουσεία, και περιέχουν πληροφορίες χρήσιμες για μελλοντικές έρευνες. Κάθε συλλογή στο χώρο του πανεπιστημίου, της οποίας η δημιουργία μπορεί να ξεκίνησε από μέλος του προσωπικού, ή να είναι αγορασμένη, ή ακόμα και δωρεά, αποτελεί ευθύνη του πανεπιστημίου και θα πρέπει σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα να αξιοποιείται προς όφελος της ακαδημαϊκής κοινότητας αλλά και της κοινωνίας γενικότερα (International Council of Museums Committee for University Museums and Collections, χ.χ.α).

Αποστολή, χαρακτηριστικά και διοίκηση του Πανεπιστημιακού Μουσείου

Ο ρόλος όλων των μουσείων, σχετίζεται με την εκπαίδευση. Ειδικότερα όμως τα πανεπιστημιακά μουσεία, σαν κύρια αποστολή τους έχουν τη διδασκαλία και την εκπαίδευση των φοιτητών, σε συνέπεια της αποστολής των μητρικών ιδρυμάτων τους. Στα πανεπιστημιακά μουσεία προωθείται η έρευνα, δημιουργείται η διεπιστημονική κατανόηση, ενισχύεται η αναλυτική σκέψη και η δημιουργικότητά, υποστηρίζοντας το γενικότερο έργο του πανεπιστημίου, δημιουργώντας παράλληλα συνδέσμους επικοινωνίας των ιδρυμάτων με την κοινωνία (*Professional Practices for Academic Museums and Galleries*, 2017).

Τα χαρακτηριστικά του πανεπιστημιακού μουσείου είναι ότι κηδεμονεύεται από ένα πανεπιστημιακό τμήμα και υποστηρίζει την ακαδημαϊκή διδασκαλία συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου που διδάσκεται στο ίδρυμα. Υποστηρίζει τη συσχέτιση θεωρίας και πράξης μέσω των συλλογών του, διατηρεί συλλογές που απευθύνονται πρωτίστως στους φοιτητές του, εντοπίζει και συντηρεί στοιχεία του ανθρώπινου πολιτισμού, επικοινωνεί με το ειδικό αλλά και το ευρύτερο κοινό του, μέσω εκθέσεων και άλλων δράσεων, καθώς αποσκοπεί στην παροχή όχι μόνο της γνώσης, αλλά και της απόλαυσης και της αναψυχής (Γελαδάκη, 2014).

Η βάση για την υλοποίηση όλων των παραπάνω βρίσκεται στην τρόπο διαχείρισης και διοίκησης του μουσείου (Gail Dexter και Barry, 2018). Έτσι στα πλαίσια των καλών πρακτικών διοίκησης του μουσείου, η πρώτη και σημαντικότερη αρχή είναι η σωστή διατύπωση της αποστολής (mission statement) του εκάστοτε μουσείου. Ο καθορισμός της αποστολής του μουσείου, καθοδηγεί τις καθημερινές δραστηριότητες του προσωπικού του και τη διαχείριση των πόρων του. Η διατύπωση της αποστολής, θα πρέπει να είναι σύντομη, ώστε να τη θυμούνται εύκολα όλοι οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία του μουσείου. Θα πρέπει επίσης να αναφέρει τους λόγους ύπαρξής του, να είναι σύμφωνη με την αποστολή του ιδρύματος στο οποίο ανήκει, και εγκεκριμένη από την αρμόδια αρχή του πανεπιστημίου, ώστε να καθοδηγεί όλες τις λειτουργικές αποφάσεις. Η οριοθετημένη δήλωση αποστολής, όχι μόνο καθοδηγεί τις δραστηριότητες και τις αποφάσεις του μουσείου, αλλά κυρίως ορίζει τη μοναδική του ταυτότητα, καθώς και την ευθύνη του απέναντι στο κοινό του (*Professional Practices for Academic Museums and Galleries*, 2017).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός καθορίζει το πλαίσιο εφαρμογής για την επίτευξη των βραχυπρόθεσμων αλλά και των μακροπρόθεσμων στόχων. Θα πρέπει εκτός από φιλόδοξος και εμπνευσμένος, να είναι εφικτός και υλοποιήσιμος. Ξεκάθαρη επίσης, θα πρέπει να είναι και η διοικητική δομή του μουσείου σε σχέση με το ίδρυμα στο οποίο ανήκει. Ο διευθυντής του μουσείου είναι επιθυμητό να έχει γνώσεις μουσειολογίας καθώς και διοικητικές ικανότητες, ενώ το προσωπικό σε όλα τα επίπεδα θα πρέπει να κατανοεί τη διοικητική δομή, τους ρόλους και τις ευθύνες του. Όταν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις το μουσείο ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις έξι βασικές λειτουργίες του: τη συλλογή, την τεκμηρίωση και την προστασία σε σχέση με το «φυσικό αντικείμενο» του, όπως επίσης και την έρευνα, την παρουσίαση και την ερμηνεία σε σχέση με τις «δραστηριότητες» του. Τέλος, η τακτική αξιολόγηση των παραπάνω λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένου και της διαχειριστικής λειτουργίας, σε σχέση με την «αποτελεσματικότητα» και την «αποδοτικότητα» τους, τεκμηριώνει κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι, ο σκοπός και οι στόχοι του μουσείου, δίνοντας τη δυνατότητα βελτιώσεων όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο (Gail Dexter και Barry, 2018).

Η σημερινή κατάσταση των Πανεπιστημιακών Μουσείων

Σχεδόν αξιωματικά, τα προηγούμενα χρόνια και ειδικότερα κατά την ίδρυση τους, ακολουθήσαμε την παραδοχή ότι τα Ακαδημαϊκά ιδρύματα χρειάζονται μουσεία όπως ακριβώς χρειάζονται εργαστήρια και βιβλιοθήκες για επιτευχθεί το έργο τους. Μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, δημιουργήθηκαν αρκετά πανεπιστημιακά μουσεία φυσικής ιστορίας, εθνογραφίας και τέχνης. «Με το πέρασμα του χρόνου μεταφορικά και κυριολεκτικά, συγκεντρώθηκε σκόνη σε αρκετές συλλογές όπως αυτές των πτηνών και των πεταλούδων» αναφέρει χαρακτηριστικά ο Conn (2016, σελ.311) για να δείξει την αχρηστία στην οποία περιήλθαν αρκετές συλλογές των πανεπιστημίων, καθώς οι ερευνητές διεξήγαγαν πλέον τις έρευνες τους μέσω πειραμάτων, στα πανεπιστημιακά εργαστήρια. Σταδιακά ξεχάστηκε η όποια σημαντικότητα τους, ώσπου τέθηκε και το ερώτημα : Τελικά τα ακαδημαϊκά ιδρύματα χρειάζονται τα δικά τους μουσεία; Η ύπαρξη τους συνεπάγεται στελέχωση από εξειδικευμένο προσωπικό, έξοδα συντήρησης των συλλογών τους, ιδιαίτερες κτιριακές υποδομές και πολλά άλλα που διαμορφώνουν το κόστος λειτουργίας τους. Το κόστος αυτό τελικά, στα πλαίσια μίας διαδικασίας αποτίμησης, θα πρέπει με κάποιο τρόπο, να είναι ανταποδοτικό και συμφέρον προς το ίδρυμα (Conn, 2016).

Ποια είναι λοιπόν η σημερινή κατάσταση στη πανεπιστημιακά μουσεία, τι προβλήματα αντιμετωπίζουν, πώς ορίζεται η σημερινή τους αποστολή και μέσα από ποιες διαδικασίες ανταποκρίνονται στον ρόλο τους;

Τα μουσεία σήμερα, προσπαθούν να επαναπροσδιορίσουν την εκπαιδευτική τους αποστολή απαντώντας στις προκλήσεις μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που απευθύνονται στο κοινό τους, τόσο εντός αλλά και εκτός του πανεπιστημιακού χώρου, αλλά και με τη δημιουργία νέων συνεργασιών με φορείς και υπηρεσίες που συνδέονται με την επίτευξη της αποστολής τους. Η χρήση νέων τεχνολογιών που αποσκοπεί στη βελτίωση των ερευνητικών τους προγραμμάτων καθώς και η εξασφάλιση της εύκολης φυσικής αλλά και ηλεκτρονικής πρόσβασης στα αντικείμενα των συλλογών, αποτελούν το κλειδί για το μέλλον τους (Tirrell, 2010).

Οι συλλογές

Τα είδη των συλλογών που φιλοξενούν τα πανεπιστημιακά μουσεία σήμερα, αποτελούνται από αντικείμενα και από ερευνητικούς πόρους που συλλέχτηκαν ή παράχθηκαν, χρησιμοποιήθηκαν και διατηρήθηκαν από ειδικούς του τομέα, όπως καθηγητές, λέκτορες και ερευνητές (Sieppa κ.ά., 2006). Κάποιες από αυτές τις συλλογές βρίσκονται σε ιστορικά κτίρια που αναφέρονται ως μνημεία εθνικής ή παγκόσμιας κληρονομιάς, σε αστρονομικά παρατηρητήρια, σε ιστορικά εργαστήρια, σε βιβλιοθήκες, σε ακαδημαϊκά νοσοκομεία, σε διαδρόμους, σε σοφίτες και υπόγεια ή ακόμα και στα γραφεία καθηγητών και ερευνητών. Κάποια μουσεία λειτουργούν ενώ άλλα είναι κλειστά. Ορισμένες συλλογές των μουσείων παραμένουν συσκευασμένες και απρόσιτες ενώ άλλες χρησιμοποιούνται έντονα, είτε για την ακαδημαϊκή έρευνα είτε για εκθέσεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Η δημιουργία νέων συλλογών ή ο εμπλουτισμός των παλαιότερων, αποτελεί και αυτό μία πραγματικότητα (Lourenço, 2019). Οι θεματικές ιδιαιτερότητες των συλλογών διαφοροποιούνται ακόμα και σε εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα στη ρωσία όπου οι περισσότερες ακαδημαϊκές συλλογές αποτελούνται κυρίως από αντικείμενα φυσικής ιστορίας, ενώ οι συλλογές με έργα τέχνης στα πανεπιστημιακά τους μουσεία σπανίζουν (Stepanskaya, 2016). Προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω, ότι ο χώρος των ακαδημαϊκών μουσείων αποτελεί ένα ιδιαίτερο, ετερογενές αλλά και ασταθές τοπίο, που χρήζει ιδιαίτερη προσοχής για την αποτελεσματική διαχείριση του (Lourenço, 2019).

Πολλά πανεπιστημιακά μουσεία σήμερα, απευθύνονται στο ευρύ κοινό τους, απλά με την προβολή «μιας χούφτας αριστουργημάτων», κάτι που στην πραγματικότητα στερεί από τις συλλογές τους, την επιπλέον δυναμικότητα που αυτές διαθέτουν. Η αξία αυτών των συλλογών δεν συνδέεται μόνο με το πλήθος των αντικειμένων ή τη σπανιότητα τους, αλλά κυρίως σχετίζεται με την ικανότητά τους να αντικατοπτρίζουν την «κοινωνία της γνώσης» του ακαδημαϊκού χώρου. Ο καθοριστικός ρόλος που διαδραματίζουν τα αντικείμενα στη διαδικασία δημιουργίας της γνώσης, πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα. Κατά συνέπεια, στην επικοινωνία των μουσείων με το ευρύ κοινό τους μέσα από εκθέσεις, η εστίαση θα πρέπει να μετατοπίζεται από το οπτικά ελκυστικό αντικείμενο, στη σχέση που το συνδέει με τη γένεση της ακαδημαϊκής γνώσης. Αντί να εμφανίζουν αντικείμενα ως αισθητικά φορτισμένα «αριστουργήματα», μακριά από το ιστορικό τους πλαίσιο, θα πρέπει να τα παρουσιάζουν ως ένα κρίσιμο μέρος της πανεπιστημιακής ιστορίας, επανασυνδέοντας τα, με τη χρονική περίοδο στην οποία έπαιξαν καθοριστικό ρόλο, δηλαδή την ιστορία των ίδιων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων τους (Allemeyer, Collet και Füssel, 2010).

Το κοινό

Βασικό κλειδί στη χάραξη της πολιτικής των πανεπιστημιακών μουσείων αποτελεί ο προσδιορισμός του κοινού τους. Εκτός λοιπόν από τους φοιτητές, τους καθηγητές αλλά και το υπόλοιπο προσωπικό των ιδρυμάτων τους, τους μαθητές των σχολείων της μέσης εκπαίδευσης του νομού και γενικότερα το κοινό της πόλης ή και της χώρας, θα πρέπει πλέον να περιλαμβάνεται και το διαρκώς αυξανόμενο κοινό του διαδικτύου. Για να ανταποκριθεί στις ανάγκες αυτού του διευρυμένου κοινού, το μουσείο θα πρέπει να παρουσιάζει καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα ενισχύουν το ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών και θα δίνουν έμφαση στη διαπολιτισμική κατανόηση. Θα υποστηρίζουν συνεργατικές και διεπιστημονικές ευκαιρίες και θα παρέχουν πλούσιες εκπαιδευτικές εμπειρίες προσαρμοσμένες στις διαφορετικές ανάγκες των χρηστών του (*Professional Practices for Academic Museums and Galleries*, 2017).

Για τους φοιτητές των ιδρυμάτων τους, οι βιωματικές ευκαιρίες μάθησης μέσα από τα αντικείμενα των συλλογών, μπορεί να είναι χρήσιμα κίνητρα για την ενθάρρυνση της διδασκαλίας μέσω του μουσείου. Προϋπόθεση αποτελεί ότι οι υπεύθυνοι του μουσείου είναι γνώστες της διάρθρωσης των προγραμμάτων σπουδών των σχολών τους, γνωρίζουν τους μαθησιακούς στόχους των μαθημάτων τους, τα είδη των καθηκόντων που έχουν υλοποιήσει και τους μελλοντικούς σχεδιασμούς τους (Barnes και Lynch,

2012). Εξάλλου τα αντικείμενα, οι εκθέσεις, τα ιστορικά γεγονότα που πλαισιώνουν μία συλλογή αλλά ακόμη και η ίδια η αρχιτεκτονική του μουσείου μπορούν να προκαλέσουν ιδέες διδασκαλίας που είναι απροσδόκητες και γεμάτες από μια αίσθηση ευρηματικότητας και ανακάλυψης (Barnes και Lynch, 2012).

Ειδικότερα για το εξωπανεπιστημιακό κοινό, τα πανεπιστημιακά μουσεία θεωρείται ότι αποτελούν τον ιδανικό χώρο για την κάλυψη της δημόσιας ανάγκης για κατανόηση της επιστήμης. Το θέμα αυτό είναι ένα από το κορυφαία στην ατζέντα πολλών πανεπιστημίων σε όλο τον κόσμο, καθώς τα μουσεία μπορούν να λειτουργούν σαν μια φυσική διεπαφή μεταξύ επιστημόνων και κοινωνίας. Τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να συνδέσουν τη διδασκαλία και την έρευνα με την άτυπη εκπαίδευση, όχι μόνο για να δείξουν την ομορφιά, τη σπανιότητα ή την πολιτισμική σημασία ενός αντικειμένου, αλλά και για να απεικονίσουν ερευνητικές μεθόδους και να καταστήσουν σαφείς, σύνθετες σημαντικές έννοιες, όπως αυτή της βιοποικιλότητας ή της κλιματικής αλλαγής και άλλων. (Tirrell, 2010).

Η αυξανόμενη ζήτηση του κοινού για ευκαιρίες «διά βίου μάθησης» είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ μία επιτακτική κοινωνική ανάγκη (Bell, 2003). Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, αποτελούν αναμφισβήτητα, έναν από τους σημαντικότερους εκπαιδευτικούς πόρους για τη συνεχή εκπαίδευση ενηλίκων (δια βίου μάθηση). Τα μουσεία λοιπόν, ως ενεργά τμήματα των πανεπιστημίων τους, στηριζόμενα στις ιδιαιτερότητες των συλλογών τους, θα πρέπει και αυτά, μέσα από τα προγράμματα τους, να ενισχύουν και να υποστηρίζουν και αυτές τις εξειδικευμένες εκπαιδευτικές δράσεις του πανεπιστημίου. Αντίστοιχα, αρκετά μεγάλα πανεπιστημιακά μουσεία, των Ηνωμένων Πολιτειών, προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες τα οποία έχουν καθορισμένη δομή και σκοπό, ενώ στο τέλος των προγραμμάτων προσφέρεται και η αντίστοιχη διαπίστευση (Hurst, 1991).

Καθώς λοιπόν οι εκπαιδευτικές ανάγκες της κοινωνίας μεταβάλλονται, τα μουσεία καλούνται να παρέχουν εκπαιδευτικές εμπειρίες, που να εμπλέκουν συνδυαστικά νέα εργαλεία διδασκαλίας που θα είναι σύμφωνα με τις νέες και ανανεωμένες εκπαιδευτικές μεθόδους. Ειδικότερα, όταν μία έκθεση μουσείου στηρίζεται σύμφωνα με τον σχεδιασμό του μαθήματος και σε συμπληρωματικούς πόρους, όπως είναι το υλικό της Βιβλιοθήκης και το αρχαιολογικό υλικό του ιδρύματος, τότε δημιουργείται μία νέα τάση στην εκπαιδευτική διαδικασία (Trant, 2009). Για την υποστήριξη αυτού του

μοντέλου εκπαίδευσης απαιτείται μια νέα προσέγγιση στους πόρους του μουσείου, η οποία θα συμβάλει στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, της κατανόησης και της αναλυτικής σκέψης του κοινού του (Barnes και Lynch, 2012). Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η μετάβαση των μουσείων από συλλογές «κλειστών θυρών» σε δυναμικές «πλατείες της πόλης» που εξυπηρετούν τόσο την κοινότητα του πανεπιστημίου, όσο και του ευρύτερου κοινού τους (Morris, 2013).

Το μάνατζμεντ

Το διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη διαμόρφωση των ακαδημαϊκών μουσείων σε χώρους διεπιστημονικής μάθησης, οδηγεί σταδιακά στην ανάγκη ουσιαστικότερης συμμετοχής των καθηγητών και των ακαδημαϊκών διοικήσεων, στο παιδαγωγικό έργο των μουσείων, γεγονός που συμβάλει στην ουσιαστικότερη οικοδόμηση της σχέσης των μουσείων με τα ιδρύματά τους (Barnes και Lynch, 2012). Η ποιότητα της σχέσης αυτής, χαρακτηρίζει και συμβάλει στη διαμόρφωση της ταυτότητας των μουσείων, διευκολύνοντας στη συνέχεια τη διαμόρφωση ενός ισχυρού «brandname» προκειμένου να ξεχωρίσουν ή να συναγωνιστούν επιτυχώς άλλα μουσεία ή κέντρα πολιτιστικού ενδιαφέροντος (Βέντζα, 2018).

Στις σημερινές ανταγωνιστικές συνθήκες, τα ακαδημαϊκά μουσεία καλούνται να αξιοποιήσουν τον πολυδιάστατο χώρο του πανεπιστημίου, χρησιμοποιώντας τις εν δυνάμει εταιρικές σχέσεις που μπορούν να αναπτυχθούν σε αυτά, καθώς και τις ιδιαίτερες κτηριακές εγκαταστάσεις τους, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την πολυεπιστημονική τους ταυτότητα (Morris, 2013).

Τέτοιου είδους δράσεις και συνεργίες λειτουργούν φυσικά, ανταποδοτικά και για το ίδιο το ίδρυμα. Έτσι για παράδειγμα, η δημιουργία ενός νέου χώρου ή μίας νέας εταιρικής σχέσης του μουσείου, εκτός από τον εμπλουτισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας για την πανεπιστημιούπολη, ταυτόχρονα αποτελεί και ένα ισχυρό μήνυμα της αναπτυξιακής προσπάθειας του εκάστοτε ιδρύματος.

Καθώς το πανεπιστημιακό μουσείο του 21ου αιώνα εξελίσσεται σε «βιτρίνα» του πανεπιστημίου (Morris, 2013), οι επαγγελματίες του μουσείου αναζητούν μεθόδους για την αποτελεσματική προβολή και επικοινωνία με το κοινό του, χρησιμοποιούν εργαλεία του μάρκετινγκ, προβαίνουν σε συνεργασίες με υπηρεσίες και οργανισμούς εντός και εκτός των ιδρυμάτων τους, και ενσωματώνουν τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στις λειτουργίες του. Διαμορφώνεται έτσι ένας πολυδιάστατος και ιδιαίτερα

απαιτητικός σε επαγγελματισμό και ικανότητες χώρος για τις διοικήσεις των μουσείων και τους εργαζόμενους σε αυτά.

Σε πολλές περιπτώσεις τα στελέχη των μουσείων, εκπαιδευμένα ως επιστήμονες ή ακόμα και ως ειδικοί σε μουσεία, είναι απροετοίμαστοι να αντιμετωπίσουν τις διαφορετικές προκλήσεις της ηγεσίας και της διαχείρισης που απαιτούνται για τη λειτουργία ή και τον επαναπροσδιορισμό του μουσείου (Tirrell, 2010). Ενδεχομένως να μην είναι και απαραίτητα κατάλληλοι για τον ρόλο αυτό (Suchy, 2000). Η τρέχουσα έρευνα αναδεικνύει ως το πιο κρίσιμο ηγετικό χαρακτηριστικό για τον διευθυντή του μουσείου το στοιχείο του οράματος. Καθώς η κοινωνική εντολή για τον ρόλο του μουσείου αλλάζει, το επιχειρηματικό πνεύμα και οι ηγετικές ικανότητες θεωρούνται απαραίτητα στοιχεία του επαγγελματικού προφίλ του διευθυντή του μουσείου (Suchy, 2000). Τέλος, ο διευθυντής θα πρέπει να είναι σε θέση να διαβλέπει και να προσαρμόζεται στις επερχόμενες οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές εκμεταλλευόμενος όλες τις ευκαιρίες, συμπεριλαμβανομένων και αυτών, των συνεργασιών με άλλες υπηρεσίες και οργανισμούς, προκειμένου να εξασφαλίζει για το μουσείο τις καλύτερες δυνατές συνθήκες λειτουργίας του (Trant, 2009).

Ψηφιακές συλλογές και συνεργασίες

Με την άνοδο της δημοκρατίας και την εγκαθίδρυση σύγχρονων εθνικών κρατών κατά τον δέκατο ένατο και τον εικοστό αιώνα, προέκυψαν νέες ιδέες για το πώς πρέπει να συλλέγονται, να διαχειρίζονται και να διαμοιράζονται οι πληροφορίες. Στον εικοστό πρώτο αιώνα, με την εμφάνιση του διαδικτύου, το όνειρο του ερευνητή για άμεση πρόσβαση στον κόσμο της πληροφορίας τείνει να υλοποιηθεί. Οι μηχανές αναζήτησης έχουν γίνει η de facto «πρώτη στάση» για τη συλλογή πληροφοριών. Η σημερινή ψηφιακή επανάσταση, παρέχει μια συγκλονιστική σειρά από εργαλεία, που προσφέρουν ευκαιρίες στα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο, ώστε να γίνουν πιο ζωντανά και κυρίως προσβάσιμα. Σταδιακά, όλοι μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες που προηγουμένως ήταν διαθέσιμες μόνο στους ειδικούς. Αυτή η επανάσταση παρέχει τα μέσα για να μοιραστούν ζωτικές πληροφορίες, επιτρέποντας στους ανθρώπους να μάθουν περισσότερα, να διαμορφώνουν ενημερωμένες απόψεις και να λαμβάνουν αποφάσεις στην καθημερινή τους ζωή (Clough, 2013).

Το μουσείο στη φυσική του διάσταση, παραδοσιακά, προσφέρει στους επισκέπτες του, τη μοναδική εμπειρία να προσεγγίσουν το πραγματικό αντικείμενο και να μοιραστούν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα τους, με την οικογένεια τους ή τους φίλους τους. Δυστυχώς όμως, παρόλο που η σημαντικότητα των συλλογών του, μπορεί να είναι πολύ υψηλή, το δυναμικό αυτό, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν χρησιμοποιείται επαρκώς, κυρίως λόγω των περιορισμών προσβασιμότητας που δημιουργούνται από τη φυσική τοποθεσία του (Sierra κ.ά., 2006). Η δημιουργία του αντίστοιχου ψηφιακού μουσείου, εξασφαλίζει εύκολη και άμεση πρόσβαση σε αυτό, δημιουργώντας απεριόριστες ευκαιρίες για γνώση, αλλά και έρευνα (Clough, 2013). Ειδικότερα, για τα πανεπιστημιακά μουσεία, η επαναχρησιμοποίηση και ανάδειξη του εκπαιδευτικού υλικού, από προϋπάρχοντες ερευνητικούς πόρους, σε νέα ερευνητική βάση ή εκπαιδευτικό πλαίσιο, αποτελεί σύνθετο φαινόμενο (Sierra κ.ά., 2006). Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται και η προστιθέμενη αξία που αποκτούν τα ψηφιακά τεκμήρια, με τον πληροφοριακό εμπλουτισμό τους και με τη χρήση διαφόρων ευφάνταστων ψηφιακών εργαλείων (Clough, 2013).

Η ψηφιακή εποχή δημιουργεί καινοτόμες ευκαιρίες έρευνας, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, διαμορφώνει όμως ταυτόχρονα και νέες απαιτήσεις και ανάγκες για γρήγορη, άμεση και εύκολη πρόσβαση στις πληροφορίες και στις πηγές τους. Καθώς οι γκαλερί, οι βιβλιοθήκες, τα αρχεία και τα μουσεία (Galleries, Libraries, Archives and Museums - GLAM Institutions) βρίσκονται διαχρονικά στην πρώτη γραμμή της ερμηνείας και διαχείρισης της γνώσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς (Oyelude, 2019), όλο και περισσότεροι επιστήμονες στο χώρο της πληροφόρησης, υποστηρίζουν την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των παραπάνω υπηρεσιών, ως απάντηση στην ενδεχόμενη απειλή, οι κατακερματισμένες συλλογές τους να περάσουν στην αφάνεια (Shahed Mahmud, 2014).

Το ζήτημα των συνεργασιών, συζητείται σήμερα σε διάφορα εθνικά και διεθνή συνέδρια, με σκοπό τη μετάβαση και μετάλλαξη των παρεχόμενων υπηρεσιών, σε νέα πλαίσια που ουσιαστικά θα οδηγήσουν σε μία έκρηξη νέων υπηρεσιών εκπαίδευσης και αλλαγής στον τρόπο της έρευνας (Pritchard, 2016).

Ωστόσο, αυτή η πρωτοφανής και γρήγορη αλλαγή, έχει αφήσει πολλά ιδρύματα να αγωνίζονται για να προσαρμοστούν στις νέες απαιτήσεις, ενώ παράλληλα προσπαθούν

να βρουν τρόπους διαφύλαξης των μοναδικών ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών των συλλογών τους (Clough, 2013).

Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, υπήρξαν από τους πρώτους χρήστες των ψηφιακών αυτών τεχνολογιών, με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στα εργαστήρια και στην ευρύτερη εκπαίδευση των φοιτητών τους. Τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες και τα αρχεία όντας τα αποθετήρια της γνώσης, αναδείχθηκαν σταδιακά σε φορείς διατήρησης της «ιδρυματικής μνήμης» του πανεπιστημίου (Kim, 2012). Αναγνωρίζοντας εγκαίρως την αποστολή τους, υιοθέτησαν τη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως αυτή της ψηφιοποίησης και της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, για την προβολή των υπηρεσιών τους, υποστηρίζοντας παράλληλα νεωτερικές τάσεις όπως αυτές της δημιουργίας πολιτικών ανοιχτής πρόσβασης για τις συλλογές τους (Clough, 2013). Αντιθέτως όμως, αρκετά πανεπιστημιακά μουσεία, λόγω της έλλειψης τεχνικών υποδομών και κυρίως λόγω της κουλτούρας που αφορά πρωτίστως στην επιμέλεια των συλλογών και λιγότερο στο ενδιαφέρον για την έκθεση, προβολή και ανοιχτή πρόσβαση σε αυτές, έμειναν πίσω στις ψηφιακές προκλήσεις της εποχής. Σημαντικό βέβαια σε αυτό το σημείο είναι, ότι οι βιβλιοθηκονόμοι και οι αρχειονόμοι ήδη από μερικές δεκαετίες πριν, ασχολήθηκαν με την ανάπτυξη προτύπων και μεθόδων για την τεκμηρίωση των συλλογών τους, γεγονός που συνέβαλε στη συνέχεια, στη διευκόλυνση καθιέρωσης προτύπων για τη δημιουργία των αντίστοιχων ψηφιακών συλλογών τους. Αντίστοιχα, οι επαγγελματίες του μουσείου μέχρι πρόσφατα δεν είχαν εμπλακεί σε αυτό το έργο, ή δεν είχαν ιδιαίτερη εκπαιδευτική προετοιμασία ή εργασιακή εμπειρία στο χώρο αυτό. Δεδομένου ότι τα μουσεία μεταβαίνουν πλέον όλο και περισσότερο στον ψηφιακό κόσμο, με προγράμματα ψηφιοποίησης, δυναμικές ιστοσελίδες που παρέχουν online πρόσβαση σε μέρη ή ακόμη και σε όλες τις συλλογές τους, θα ήταν χρήσιμο να χρησιμοποιηθούν και να αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες του βιβλιοθηκονομικού χώρου, για τη δημιουργία προτύπων τεκμηρίωσης μουσειακών ψηφιακών συλλογών. Γενικότερα θα μπορούσαμε να πούμε, ότι τα μουσεία σήμερα καλούνται, μέσω χρήσιμων συνεργασιών, να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στην ανάπτυξη προτύπων και πρωτοκόλλων ψηφιακής επιμέλειας για τις συλλογές τους (Ray, 2017).

Παράλληλα σε διεθνές επίπεδο, καθώς οι πολλές και διαφορετικές πηγές άντλησης πληροφοριών δυσκολεύουν και δυσχεραίνουν το έργο των ερευνητών, διαπιστώνεται στο δικτυωμένο ψηφιακό περιβάλλον, ως επείγουσα, η ανάγκη για πρόσβαση στη

γνώση μέσω «μίας μόνο αναζήτησης». Μέρος της ανάγκης αυτής, θα μπορούσε να καλυφθεί μέσα από τη συνεργασία μουσείων, βιβλιοθηκών και αρχείων, ειδικότερα για τις περιπτώσεις αυτές, που οι υπηρεσίες λειτουργούν υπό την αιγίδα ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού ιδρύματος (Waibel και Erway, 2009). Στο πλαίσιο της προσπάθειας, για ικανοποίηση της παραπάνω ανάγκης, μερικά ακαδημαϊκά ιδρύματα πειραματίζονται φορτώνοντας το ηλεκτρονικό περιεχόμενο από διαφορετικές πηγές σε μία ενιαία ηλεκτρονική βάση, ή με τη δημιουργία μίας ενοποιημένης αναζήτησης, ενώ η χρήση των μεταδεδομένων διαφορετικών πηγών αποτελεί μία ακόμα επιλογή. Ωστόσο, η έρευνα στην κατεύθυνση αυτή συνεχίζεται, με σκοπό την ανεύρεση της πιο αποτελεσματικής λύσης (Waibel και Erway, 2009). Το σημαντικότερο βέβαια σε αυτό το εγχείρημα, είναι η υιοθέτηση της αρχής «ένας για όλους και όλοι για έναν» τόσο από τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες, όσο και από τα αρχεία αναγνωρίζοντας έτσι, ότι η συνεργασία και οι πιθανές συνέργειες θα τους βοηθήσουν να απευθυνθούν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, στο διευρυμένο κοινό του διαδικτύου συνολικά (Clough, 2013). Αυτό δεν σημαίνει φυσικά, ότι η μοναδική αποστολή και η ταυτότητα ενός θεσμικού οργάνου κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Αντίθετα, οι θεσμικοί στόχοι του, μπορούν να επεκταθούν και να ενισχυθούν μέσω συνεχών συνεργασιών, συνδυάζοντας πόρους, γνώσεις και εμπειρία για αμοιβαία οφέλη (Lo, But και Trio, χωρίς χρονολογία). Τέλος μία τέτοια προσπάθεια καλλιέργειας σύνδεσης, μεταξύ διαφορετικών ακαδημαϊκών υπηρεσιών θα συμβάλλει και στην ευρύτερη προβολή και ανάδειξη του χαρακτήρα του ίδιου του πανεπιστημίου (Morris, 2013). Το πανεπιστημιακό μουσείο του 21ου αιώνα μπορεί και πρέπει να αποτελεί κομβικό σημείο, για πολιτιστικές και ακαδημαϊκές δράσεις. Σε αυτό, να καλλιεργείται η φαντασία, η περιέργεια, η δημιουργικότητα και η καινοτομία, που αποτελούν τις βασικές συνιστώσες της αποτελεσματικής μάθησης, λειτουργώντας παράλληλα ως εργαστήριο για εξερεύνηση, με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Τα πανεπιστημιακά μουσεία σήμερα, εξακολουθούν να κερδίζουν υψηλά επίπεδα αξιοπιστίας, ακόμη και όταν μεταναστεύουν ολοένα και περισσότερο στον online κόσμο. Προσελκύουν ανθρώπους όλων των ηλικιών, παρέχουν ισχυρές εμπειρίες για τη νεολαία και προάγουν τη διαγενεακή μάθηση. Χρησιμοποιώντας τα κοινωνικά δίκτυα της ακαδημαϊκής κοινότητας αναδεικνύονται σε πολιτιστικούς κόμβους, ζωντανεύοντας δυναμικές ιστορίες και μνήμες, ενισχύοντας έτσι, την προβολή της πολυδιάστατης εικόνας του σύγχρονου πανεπιστημίου (Semmel και Bittner, 2009).

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία στην Ελλάδα

Η δημιουργία και στη συνέχεια η εξέλιξη των Πανεπιστημιακών μουσείων στη χώρα μας, όπως είναι φυσικό, διαγράφεται μέσα από την παράλληλη εξέλιξη της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Στη νεότερη ελληνική ιστορία, σταθμό για την ελληνική εκπαίδευση αποτελεί η ίδρυση της Ιόνιου Ακαδημίας, που κόσμησε την Κέρκυρα επί σαράντα χρόνια από το 1824 έως το 1864 (μέχρι την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα) (Αγγελομάτη, χωρίς χρονολογία). Ουσιαστικά για πρώτη φορά σε αυτήν, ενσωματώνονται τέσσερα μουσεία, με σκοπό τη χρήση των συλλογών τους για την εκπαίδευση των φοιτητών του ιδρύματος (Αντζουλάτου-Ρετσίλα, 2005).

Τύποις όμως, το πρώτο ελληνικό πανεπιστήμιο ιδρύεται με διάταγμα του 1837, με την ονομασία «Οθώνειον Πανεπιστήμιον», στην Αθήνα. Ο τρόπος λειτουργίας του πανεπιστημίου ήταν σύμφωνος, με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά πρότυπα της εποχής, όπου η λειτουργία βιβλιοθηκών, εργαστηρίων και μουσείων θεωρούνταν δεδομένη. Λίγο αργότερα, το 1911, κατατίθεται στη βουλή το αντίστοιχο διάταγμα που αφορά και στα πανεπιστημιακά μουσεία (νόμος ΓΩΚΓ' 3823) «Περί Εθνικού Πανεπιστημίου» στο τμήμα Ζ' (αρ.23) με τίτλο «Φροντιστήρια, Βιβλιοθήκαι, Μουσεία» (Μπουζάκης, 2006).

Οι παλαιότερες συλλογές πανεπιστημιακών μουσείων, δημιουργήθηκαν στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο τέλος του 19^{ου} αιώνα (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2019), ενώ ακολούθησαν αυτές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στις αρχές του 20ου (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019d). Οι συλλογές τους συχνά, αποτελούνταν από αντικείμενα που συνέλλεξαν οι ίδιοι οι πανεπιστημιακοί καθηγητές, κατά τη διάρκεια των ερευνών τους. Στη συνέχεια αυτές ονομάστηκαν «Μουσεία», χωρίς να πληρούν βασικές προϋποθέσεις που χαρακτηρίζουν τα μουσεία, ενώ με το πέρασμα των χρόνων κάποιες αποθηκεύτηκαν και αποσύρθηκαν ή ακόμη και εξαφανίστηκαν, μετά τη συνταξιοδότηση του καθηγητή που είχε αναλάβει την οργάνωσή τους (Τρουλή, 2006). Καθώς ο λόγος δημιουργίας τους, ήταν η υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου των διαφόρων επιστημονικών πεδίων, που διδάσκονται στα τμήματά τους, οι θεματικές που

καλύπτουν και σήμερα είναι οι αντίστοιχες των τμημάτων τους. Η σημερινή λειτουργία τους, δεν αποβλέπει μόνο στην παραγωγή γνώσης, αλλά αποτελεί παράλληλα μία προσπάθεια ευαισθητοποίησης σε σχέση με τη σημαντικότητα της κληρονομιάς, καθώς και της διαφύλαξης και της προστασίας της (Καραβασίλη και Μικελάκης, 2003).

Αρκετά από τα πανεπιστημιακά μουσεία σήμερα, αφουγκραζόμενα τις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις λειτουργούν δυναμικά, ενώ παράλληλα συμμετέχουν και σε κορυφαίους διεθνείς οργανισμούς, όπως αυτοί του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών (UMAC), ή του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ακαδημαϊκής Κληρονομιάς (UNIVERSEUM) (Ntinou και Vafeiadiou, 2018).

Τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα σήμερα στη χώρα μας (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Σχολή Καλών Τεχνών) είναι είκοσι τέσσερα (24), συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) και του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος (ΔΙΠΑΕ) (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2019).

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διατίθενται στις ιστοσελίδες των ελληνικών πανεπιστημίων, σε έξι από αυτά εντοπίζεται η λειτουργία πανεπιστημιακών μουσείων:

- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Πανεπιστήμιο Πατρών
- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Πανεπιστήμιο Κρήτης

Βάση των στοιχείων που παρουσιάζονται στις αντίστοιχες ιστοσελίδες τους https://www.uoa.gr/to_panepistimio/moyseia/ (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών), <https://www2.aua.gr/el/info/georgiko-moyseio> (Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών), https://www.auth.gr/museums_archives (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), <https://www.upatras.gr/el/life> (Πανεπιστήμιο Πατρών), <https://www.uoi.gr/panepistimiaki-zoi/politismos/> (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), <https://www.uoc.gr/life/museums> (Πανεπιστήμιο Κρήτης), γίνεται εμφανής η προσπάθεια τους μέσα από τις εκπαιδευτικές τους δράσεις, τη συμμετοχή τους σε

ημερίδες ή συνέδρια ή άλλου είδους εκδηλώσεις να προσεγγίσουν το σύγχρονο διευρυμένο κοινό τους.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί, σύμφωνα πάντοτε με τις πληροφορίες που διατίθενται στις ιστοσελίδες των πανεπιστημίων και η περίπτωση της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών (Α.Σ.Κ.Τ.), η οποία παρόλο που δεν κατονομάζει τη συλλογή της ως «μουσείο», κατέχει και διαχειρίζεται μια εκτενή συλλογή έργων τέχνης, τα οποία καλύπτουν μια χρονική περίοδο 174 ετών (Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, 2014), ενώ αντίστοιχη περίπτωση αποτελεί και το «Λαογραφικό Κέντρο Κίτσου Μακρή» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το οποίο λειτουργεί ως παράρτημα της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας & Κέντρο Πληροφόρησης και Θεσσαλίας, 2019).

B' Ερευνητικό μέρος

Εισαγωγή

Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας παρουσιάστηκε μέσα από την ιστορική εξέλιξη και τους τρόπους λειτουργίας των πανεπιστημιακών μουσείων ο ρόλος τους στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας εστιάζοντας στα τμηματικά μουσεία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που αποτελούν το αντικείμενο της μελέτης περίπτωσης της διπλωματικής εργασίας, εξετάζεται αντίστοιχα μέσα από τη σημερινή λειτουργία τους ο τρόπος που διαχειρίζονται την πολιτιστική κληρονομιά που συγκεντρώνεται στις ιδιαίτερες συλλογές τους. Η επιλογή των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. έγινε συνδυαστικά λόγω της παλαιότητας του πανεπιστημίου, των ιδιαίτερων γεωπολιτικών συνθηκών που ίσχυσαν κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, αλλά και της σημερινής πλούσιας ερευνητικής και εκπαιδευτικής δραστηριότητας του. Σήμερα τα αντικείμενα των συλλογών των μουσείων του -αρκετά από αυτά προέκυψαν από το ερευνητικό έργο των ίδιων των μελών του- αποτελούν πολιτιστικούς θησαυρούς μεγάλης σημαντικότητας όχι μόνο για την ακαδημαϊκή κοινότητα και την τοπική κοινωνία αλλά ακόμα και σε διεθνές επίπεδο.

Σκοπός εργασίας και μεθοδολογία

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο επιτυγχάνεται ο ρόλος των πανεπιστημιακών μουσείων του Α.Π.Θ. ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η διερεύνηση αυτή γίνεται καταγράφοντας τις ιδιαιτερότητες των συλλογών τους, το κοινό που χρησιμοποιεί τις συλλογές τους, τον τρόπο λειτουργίας τους (ωράριο, προσωπικό, καταγραφή και συντήρηση υλικού) και την εκπαιδευτική τους δράση. Στη συνέχεια σε δεύτερο επίπεδο διερευνάται μέσω των απόψεων των διευθυντών ή των υπεύθυνων των Μουσείων η σημαντικότητα των συλλογών τους, το κοινό στο οποίο δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν και τα είδη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Ακόμα διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο οι υπεύθυνοι των Μουσείων πιστεύουν ότι αυτά μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά (διοίκηση, συνεργασίες, προβολή), ο βαθμός ικανοποίησης των υπεύθυνων από τη μέχρι τώρα λειτουργία τους και τέλος η άποψη τους σχετικά με τις προοπτικές των πανεπιστημιακών Μουσείων γενικότερα.

Σύμφωνα λοιπόν και με τα παραπάνω, τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας διαμορφώνονται ως εξής:

1. Τι ιδιαιτερότητες παρουσιάζουν οι συλλογές τους;
2. Σε ποιους απευθύνονται και σε ποιους μπορούν να απευθυνθούν;
3. Ποιος είναι ο σημερινός τρόπος λειτουργίας των τμηματικών μουσείων του Α.Π.Θ.;
4. Με ποιόν τρόπο πιστεύουν οι υπεύθυνοι των Μουσείων ότι αυτά μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά (διοίκηση, συνεργασίες, προβολή);
5. Πώς αποτιμάται ο σημερινός τρόπος λειτουργίας τους;

Μεθοδολογία έρευνας

Για να επιτευχθούν οι στόχοι της εργασίας χρησιμοποιείται η ερευνητική μέθοδος της μελέτης περίπτωσης (case study) που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι τα Τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. Μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα δίνεται η δυνατότητα διερεύνησης και αποτύπωσης περίπλοκων και δυναμικών αλληλεπιδράσεων γεγονότων, ανθρώπινων σχέσεων και άλλων παραμέτρων σε περιπτώσεις που δεν επιδέχονται πάντα αριθμητική ανάλυση ενώ παράλληλα δίνεται η ευκαιρία σκιαγράφησης του πλούτου της περίπτωσης που μελετάται (Cohen, Manion και Morrison, 2007).

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιούνται πρωτογενείς αλλά και δευτερογενείς πηγές. Για τις ανάγκες της έρευνας συντάχθηκαν 2 ερωτηματολόγια, ένα που απευθύνεται στο προσωπικό του Μουσείου και ένα δεύτερο που απευθύνεται στους Διευθυντές ή στους υπεύθυνους λειτουργίας του. Οι ερωτήσεις που περιέχονται σε αυτά προέκυψαν από το θεωρητικό πλαίσιο, όπως αυτό περιγράφεται στο πρώτο μέρος της εργασίας και από τα ζητήματα που αναδεικνύονται μέσα από αυτό. Για τον τρόπο λειτουργίας των Μουσείων οι πληροφορίες αντλούνται:

- από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου
- από ιστορικές πηγές του πανεπιστημίου και διοικητικά έγγραφα όπου εντοπίζονται αναφορές για την ίδρυση, τον τρόπο λειτουργία τους και τις συλλογές τους
- μέσω ερωτηματολογίου που απευθύνεται στο προσωπικό των Μουσείων
- μέσω συζητήσεων με το προσωπικό του μουσείου
- μέσω παρατήρησης του χώρου τους και των συλλογών τους

Το πρώτο ερωτηματολόγιο με τίτλο «Διερευνητικές ερωτήσεις σχετικά με το πλαίσιο λειτουργίας των Τμηματικών Μουσείων Α.Π.Θ.» (Παράρτημα -Ερωτηματολόγιο 1) διανεμήθηκε έντυπα και ηλεκτρονικά με τη χρήση της πλατφόρμα Google Forms. Αποτελείται από 28 ερωτήσεις ανοικτού τύπου και η συμπλήρωσή του γίνεται επώνυμα. Οι ερωτήσεις είναι διερευνητικές και αφορούν στο πλαίσιο και στον τρόπο λειτουργίας των Μουσείων προκειμένου μέσω των απαντήσεων να δημιουργηθεί ένα κοινό προφίλ περιγραφής τους. Η απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις δεν είναι υποχρεωτική καθώς οι ερωτώμενοι μπορεί να μην γνωρίζουν ορισμένα στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία του Μουσείου τους.

Στη συνέχεια η συλλογή των δεδομένων ολοκληρώνεται με τη διενέργεια συνεντεύξεων, με σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού ικανοποίησης των διευθυντών ή των υπεύθυνων των μουσείων σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας τους. Οι συνεντεύξεις που αποτελούν μία από τις πλέον δημοφιλείς μεθόδους συλλογής πληροφοριών σε μία ποιοτική έρευνα (Creswell, 2011), πραγματοποιούνται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail interviews). Σε αυτές συμμετείχαν οι διευθυντές των Μουσείων (για τις περιπτώσεις που δεν υπάρχει διευθυντής με το αντίστοιχο προσωπικό που ασχολείται με αυτά και τις συλλογές τους) διότι αυτοί αποτελούν τους κατεξοχήν γνώστες του περιεχομένου των συλλογών τους αλλά και του τρόπου λειτουργίας τους. Το συγκεκριμένο είδος συνεντεύξεων (e-mail interviews) ενδείκνυται για τη γρήγορη συγκέντρωση ποιοτικών δεδομένων από μία γεωγραφικά διασκορπισμένη ομάδα ανθρώπων (Creswell, 2011). Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιείται για τις συνεντεύξεις, με τίτλο «Τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. και η συμβολή τους στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς» (Παράρτημα - Ερωτηματολόγιο 2), διανέμεται μέσω της πλατφόρμας Google Forms, και σε αυτό διατυπώνονται 18 ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Για τη διευκόλυνση και την εξοικονόμηση χρόνου των συμμετεχόντων στην έρευνα όπου είναι εφικτό, χρησιμοποιούνται κλειστού τύπου ερωτήσεις, ενώ για τις περιπτώσεις που η ελεύθερη διατύπωση της άποψης τους κρίνεται απαραίτητη χρησιμοποιούνται ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Για την εγκυρότητα των ποιοτικών δεδομένων εφαρμόζεται η μέθοδος της τριγωνοποίησης (triangulation) δηλαδή γίνεται διασταύρωση δεδομένων από διαφορετικές πηγές (Cohen, Manion και Morrison, 2007).

Για την εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση τα ποιοτικά αλλά και τα ποσοτικά στοιχεία που έχουν συλλεχθεί η προσέγγιση εκτός από ποιοτική και ποσοτική είναι σε ορισμένες περιπτώσεις και ερμηνευτική.

Τα τμηματικά Μουσεία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε το 1925, ενώ η λειτουργία του ξεκίνησε το 1926. Η δημιουργία του προέκυψε από την ανάγκη υποστήριξης των νεοαπελευθερωμένων τότε περιοχών της Μακεδονίας (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019b) και σήμερα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά πανεπιστήμια. Το κυρίως campus βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και εκτείνεται σε

μία έκταση περίπου 430.000 m² ενώ ορισμένες από τις εγκαταστάσεις του βρίσκονται εκτός της πανεπιστημιούπολης ή και σε άλλες πόλεις. Συνολικά περιλαμβάνει 11 Σχολές, που συγκροτούνται από 41 Τμήματα (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019f). Με γνώμονα την αποστολή των ΑΕΙ, όπως αυτή αποτυπώνεται στο άρθρο 4 Ν. 4009/2011, στον ορισμό της αποστολής του πανεπιστημίου η κύρια αναφορά εντοπίζεται στην «Αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας» και στην «Ενίσχυση της ερευνητικής αριστείας» ενώ στη συνέχεια προβάλλεται ως εξίσου σημαντικό μέρος της αποστολής του η «Σύνδεση του Πανεπιστημίου με την κοινωνία και ανάδειξη του Α.Π.Θ. σε αναπτυξιακό και πολιτιστικό πόλο της χώρας» καθώς και η «Αξιοποίηση της ακίνητης και άυλης περιουσίας του Α.Π.Θ. προς όφελος του Ιδρύματος και της κοινωνίας γενικότερα» (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019e). Τα μουσεία λοιπόν αποτελώντας μέρος του συγκεκριμένου πανεπιστημιακού οργανισμού, μοιράζονται το όραμα και την αποστολή του μητρικού τους ιδρύματος και προσπαθούν εναρμονίζοντας τη λειτουργία τους με τους στόχους του πανεπιστημίου να συμβάλλουν και αυτά στην επιτυχημένη εξέλιξη του Α.Π.Θ.

Η λειτουργία τους ορίζεται σύμφωνα με το Άρθρο 28 του νόμου 4485 και μπορούν να ανήκουν σε Τομέα, Τμήμα, Σχολή ή Α.Ε.Ι.. Αντίστοιχα ο Διευθυντής του Μουσείου, σύμφωνα με το Άρθρο 29 του νόμου 4485, πρέπει να είναι μέλος Δ.Ε.Π. της ακαδημαϊκής μονάδας (Τομέα, Τμήματος ή Σχολής) του αντίστοιχου γνωστικού αντικείμενου, εκλέγεται από το εκλεκτορικό σώμα της οικείας ακαδημαϊκής μονάδας και η θητεία του διαρκεί για τρία (3) έτη (Φ.Ε.Κ. 114 4/8/2017 τ.χ. Α νόμος 4485).

Σήμερα, τα τμηματικά μουσεία του πανεπιστημίου, που αποτελούν και το αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας ανέρχονται σε 12. Ο αριθμός αυτός προκύπτει από τη διασταύρωση πληροφοριών από την ιστοσελίδα του ιδρύματος, από τους ιστότοπους των τμημάτων του, από ιστορικές πηγές του πανεπιστημίου και από τηλεφωνική επικοινωνία με τις γραμματείες των αντίστοιχων τμημάτων.

Τα μουσεία στη συνέχεια παρουσιάζονται, αντλώντας πληροφορίες από όλες τις παραπάνω πηγές και εμπλουτίζονται με:

- ✓ πληροφορίες που προκύπτουν από τα 12 απαντημένα ερωτηματολόγια με τίτλο «Διερευνητικές ερωτήσεις σχετικά με το πλαίσιο λειτουργίας των Τμηματικών Μουσείων Α.Π.Θ.» (Ερωτηματολόγιο 1)
- ✓ πληροφορίες που προέκυψαν από αυτοψία στο χώρο των Μουσείων

- ✓ πληροφορίες που προκύπτουν από τις 12 ηλεκτρονικές συνεντεύξεις όπου καταγράφονται οι απόψεις των υπεύθυνων των Μουσείων σχετικά με τη μέχρι τώρα λειτουργία τους, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τον τρόπο διοίκησης τους, των σημερινών αλλά και των μελλοντικών δράσεων τους. Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν για τον σκοπό αυτό έχουν τίτλο «Τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. και η συμβολή τους στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς» (Ερωτηματολόγιο 2).

Αρχικά παρουσιάζονται τα 6 θεσμοθετημένα με αποφάσεις συγκλήτου ή Φ.Ε.Κ. ίδρυσεως τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ., στη συνέχεια ακολουθούν τα 6 μη θεσμοθετημένα (άτυπη λειτουργία) ενώ στο τέλος γίνεται αναφορά και στα τμηματικά Μουσεία του πανεπιστημίου που λειτούργησαν κατά το παρελθόν.

Θεσμοθετημένα Μουσεία Α.Π.Θ.

Μουσείο Εκμαγείων

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Η ίδρυση του Μουσείου Εκμαγείων (Φ.Ε.Κ. 98/Α΄/26.5.1927) στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του πανεπιστημίου (1927) (Κυριαζόπουλος, 1976) αποσκοπούσε στην καλύτερη δυνατή υποστήριξη της διδασκαλίας της αρχαίας τέχνης. Περιλάμβανε εκτός από εκμαγεία και συλλογή πρωτοτύπων αντικειμένων κυρίως της Μακεδονίας, μοναδικές έγχρωμες απεικονίσεις αρχιτεκτονικών λειψάνων ναών, καθώς και μοναδικά αντίγραφα εικόνων του 11^{ου} αιώνα του ναού της Παναγίας των Χαλκέων στη Θεσσαλονίκη (*Το πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης 1926-1936: κεντρικόν ίδρυμα και παραρτήματα*, 1937).

Κατά τη δεκαετία του 1970 το Μουσείο μεταφέρεται στο υπόγειο του νέου κτιρίου της Φιλοσοφικής Σχολής και στη συνέχεια οργανώνεται έκθεση, στη σημερινή αίθουσα «Χρήστου Τσουντα» (Εικόνα 1). Η αίθουσα «Κωνσταντίνου Ρωμαιοῦ» (Εικόνα 2) διαμορφώνεται το 1990 – 1991 και περιλαμβάνει επιπλέον ένα αμφιθέατρο για διαλέξεις υπό την εποπτεία της τότε διευθύντριας Θ. Στεφανίδου-Τιβεριίου, ομότιμης καθηγήτριας Κλασικής Αρχαιολογίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ., δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στο Μουσείο να αυξήσει τις συλλογές του αλλά και τη δυναμική να φιλοξενήσει μεγάλα σύνολα εκθεμάτων, όπως τα εκμαγεία από τις

ανάγλυφες πλάκες του τόξου του Γαλερίου και τα εκμαγεία των γλυπτών των δύο αετωμάτων του ναού του Διός στην Ολυμπία και της Νίκης του Παιωνίου (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020e).

Σκοπός του Μουσείου Εκμαγείων σήμερα (Φ.Ε.Κ. 61/Β΄/4.2.1985) είναι η λειτουργία του ως κέντρο έρευνας, διδασκαλίας και πρακτικής άσκησης προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών. Παράλληλα εμπλουτίζει τον επιμορφωτικό και κοινωνικό του ρόλο καθώς τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο αντιμετωπίζεται ως εκπαιδευτικό κέντρο για το ευρύτερο κοινό και ειδικότερα για τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020e).

Οι συλλογές του μουσείου αποτελούνται κυρίως από γύψινα εκμαγεία αρχαίων γλυπτών, αντίγραφα έργων μικροτεχνίας, πήλινα ή μέταλλα, αντίγραφα τοιχογραφιών μινωικών, μυκηναϊκών, παλαιοχριστιανικών και βυζαντινών, καθώς και αντίγραφα βυζαντινών εικόνων. Σημαντικότερα από αυτά θεωρούνται το εκμαγείο του κολοσσιαίου κούρου του Σουνίου, των εναέτιων συνθέσεων του ναού του Διός στην Ολυμπία, των ανάγλυφων πλακών από τη ζωφόρο του Παρθενώνα, του τόξου του Γαλερίου στη Θεσσαλονίκη, αλλά και τα γαλβανοπλαστικά αντίγραφα μινωικών και μυκηναϊκών έργων τέχνης. Ο συνολικός αριθμός των έργων ξεπερνά τα 700, ενώ τα πρωτότυπα κοσμούν διάφορα Μουσεία της Ελλάδας και του εξωτερικού. Ωστόσο φιλοξενούνται και πρωτότυπα έργα κεραμικής και μικροτεχνίας, λίθινα έργα γλυπτικής καθώς και μία συλλογή πρωτότυπων νομισμάτων της ελληνορωμαϊκής και βυζαντινής περιόδου που προέκυψαν από τις ίδιες τις ανασκαφές της Φιλοσοφικής Σχολής ή και από δωρεές. Ο αριθμός τους ξεπερνά τα 1500 αντικείμενα. Σημαντικά επίσης θεωρούνται τα φωτογραφικά αρχεία που περιλαμβάνουν πάνω από 4000 φωτογραφίες γλυπτών της κλασικής αρχαιότητας (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020e) :

- αρχείο φωτογραφιών γλυπτών της κλασικής αρχαιότητας
- αρχείο φωτογραφιών γλυπτών έργων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης
- αρχείο φωτογραφιών σαρκοφάγων.

Εκτός από τα ακαδημαϊκά μαθήματα προπτυχιακού και μεταπτυχιακού κύκλου που υλοποιούνται στους χώρους του Μουσείου, πραγματοποιούνται και πλήθος άλλων

δράσεων ολοκληρώνοντας το ακαδημαϊκό, το εκπαιδευτικό αλλά και το κοινωνικό προφίλ του. Παράδειγμα αποτελούν οι παρακάτω δράσεις:

- Η οργάνωση περιοδικής έκθεσης για την πανεπιστημιακή ανασκαφή του Δίου
- Η διοργάνωση ημερίδας για τις πανεπιστημιακές ανασκαφές του Τμήματος
- Η διοργάνωση ημερίδας για την επιμόρφωση καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης σε θέματα διδασκαλίας του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού
- Η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας
- Η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ηλικιωμένους) (Σμιτ-Δούνα, Καζακίδη και Κυριάκου, 2019)

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με τη μία εκ των δύο επιμελητριών που ασχολούνται με την οργάνωση του Μουσείου οι παραπάνω συλλογές εμπλουτίζονται με αγορές από τον τακτικό προϋπολογισμό του Μουσείου αλλά και μέσω αξιόλογων δωρεών και ανταλλαγών που συνάπτει το Μουσείο με αντίστοιχους φορείς. Τα νέα αντικείμενα που προστίθενται στις συλλογές συνήθως ακολουθούνται και από τις αντίστοιχες τεχνικές εργασίες ώστε να εξασφαλιστούν οι κατάλληλες συνθήκες συντήρησης, φύλαξης και ασφάλειας τους. Προκειμένου να δημιουργηθεί και μία αντίστοιχη ψηφιακή συλλογή το Μουσείο έχει προβεί, με τη βοήθεια φοιτητών του Τμήματος και στο πλαίσιο μαθημάτων πρακτικής άσκησης, στην ψηφιακή καταγραφή των πρωτότυπων αντικειμένων του καθώς και στην ψηφιοποίηση των ευρετηρίων και των καταλόγων των εκμαγείων του γενικότερα. Οι συλλογές του Μουσείου δεν έχουν υποστεί καταστροφές ή απώλειες γενικότερα.

Το Μουσείο είναι επισκέψιμο κατά τις εργάσιμες μέρες από τις 8:30 έως τις 14:30 για το ευρύ κοινό, ενώ για τους ειδικούς μελετητές κατόπιν ειδικής άδειας. Τηρούνται στατιστικά επισκεψιμότητας και ειδικότερα βιβλίο μελετητών. Το προσωπικό που το στελεχώνει αποτελείται από τη διευθύντρια του Μουσείου (μέλος ΔΕΠ), 2 επιμελήτριες (Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΔΠ)) όχι σε μόνιμη βάση και τη φύλακα. Το Μουσείο προβάλλει τις συλλογές και τις δράσεις μέσα από τη σελίδα

του πανεπιστημίου, μέσω της δικής του ιστοσελίδας, μέσα από τις συνεργασίες του με αντίστοιχους φορείς της Ελλάδας, με τη συμμετοχή τους σε διεθνή συνέδρια και μέσα από το εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργανώνει. Θα μπορούσαμε να πούμε γενικότερα, ότι αξιοποιεί δυναμικά και αποτελεσματικά και τις συλλογές του και τις κτιριακές του υποδομές αλλά και το προσωπικό του. Δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος.

Ιδιαίτερη σημαντικότητα ανάμεσα στα αντικείμενα που εκτίθενται στο Μουσείο επέχουν τα παλαιά εκμαγεία από τη ζωοφόρο του Παρθενώνα καθώς λόγω παλαιότητας διατηρούν την επιφάνεια λάξευσης σε πολύ καλή κατάσταση σε αντίθεση με τα πρωτότυπα έργα. Επίσης σημαντικά θεωρούνται και τα εκμαγεία από τα ανάγλυφα που υπάρχουν στο τόξο του Γαλέριου στη Θεσσαλονίκη, τα οποία αποτελούν στο σύνολο τους, και το μοναδικό αντίγραφο.

- *Παρατηρήσεις*

Ο μεγάλος χώρος στον οποίο αναπτύσσονται οι συλλογές του Μουσείου καθώς και τρόπος έκθεσης των αντικειμένων του, δημιουργούν στον επισκέπτη την αίσθηση ενός σύγχρονου και οργανωμένου Ακαδημαϊκού Μουσείου.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Σύμφωνα με τη διευθύντρια του Μουσείου, καθηγήτρια του Τομέα Αρχαιολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ., οι συλλογές του απευθύνονται ή και δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν πρωτίστως σε φοιτητές, σε αρκετά μεγάλο βαθμό σε ερευνητές, στο κοινό της τοπικής κοινωνίας και της Ελλάδας και ίσως να υπάρχει και κάποιο σχετικό ενδιαφέρον για αυτές σε διεθνές επίπεδο.

Θεωρεί ότι το Μουσείο συμβάλει στην προβολή της ιστορικής εξέλιξης του αντίστοιχου επιστημονικού πεδίου και ότι βοηθά το ευρύ κοινό στην εξοικείωσή του με τα επιστημονικά θέματα που αναδεικνύονται μέσα από τις συλλογές του.

Η πλούσια συλλογή εκμαγείων και αντιγράφων πολλών κατηγοριών έργων αρχαίας τέχνης, αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και η προβολή τους μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές σχολείων και άτομα με ειδικές ανάγκες, μέσα από την οργάνωση ειδικών εκθέσεων και ημερίδων αλλά ακόμα και

συνεδρίων αρχαιολογικού περιεχομένου συμβάλλει αρκετά στην περαιτέρω διάδοσή της.

Σχετικά με τη διοίκηση του Μουσείου, θεωρεί ως σημαντικότερο προσόν του υπεύθυνου του Μουσείου τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου. Αρκετά σημαντικές επίσης θεωρεί ότι είναι οι γνώσεις μουσειολογίας και οι διοικητικές ικανότητες, ενώ ίσως και το «επιχειρηματικό πνεύμα» θα μπορούσε επηρεάσει τη διοίκηση ενός Μουσείου θετικά.

Το βασικότερο πρόβλημα που δυσχεραίνει τη λειτουργία του μουσείου είναι αυτό της ελλιπούς χρηματοδότησης. Θεωρεί ότι η ενδεχόμενη δημιουργία «ψηφιακού μουσείου» δεν αποτελεί ικανοποιητική λύση για προβλήματα πρόσβασης ή περιορισμένων ωραρίων. Για τα υπάρχοντα προβλήματα του Μουσείου θεωρεί ότι αυτά, σε αρκετά μεγάλο βαθμό μπορούν να επιλυθούν από ενέργειες του αρμόδιου υπουργείου ή από τη διεύθυνση του πανεπιστημίου ενώ ελάχιστα μπορούν να επηρεαστούν από ενέργειες του προσωπικού που στελεχώνει το Μουσείο ή του τμήματος στο οποίο ανήκει.

Θεωρεί ότι η προβολή του μουσείου συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος και ότι ο καταλληλότερος τρόπος προβολής του Μουσείου είναι μέσω δικής του ιστοσελίδας αλλά και μέσω των συνεργασιών του με άλλους φορείς.

Θεωρητικά, εντός του ιδρύματος, πιστεύει ότι θα μπορούσε το Μουσείο να συνεργαστεί με τα περισσότερα Τμήματα του Α.Π.Θ., κυρίως με το Τμήμα Ψυχολογίας ή Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών ή με το Τμήμα Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας επιδιώκοντας διαφορετική χρήση των συλλογών του και διευρύνοντας με αυτόν τον τρόπο την προβολή του. Ειδικότερα για το ενδεχόμενο συνεργασίας μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» με ισχυρό πληροφοριακό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο η διευθύντρια του Μουσείου δηλώνει ότι δεν το θεωρεί άσχημη ιδέα. Δεν είναι βέβαιη για το αν θα είναι εφικτή η δυνατότητα ουσιαστικής αξιοποίησης όλων των πληροφοριών που θα συγκεντρωθούν σε μία τέτοια βάση τόσο για τις ανάγκες της πανεπιστημιακής κοινότητας, των ερευνητών και αλλά και του ενδιαφερόμενου κοινού. Τέλος σημειώνει ότι σε τέτοιου είδους ψηφιακές

βάσεις χάνεται η αμεσότητα της πρόσβασης στα αντικείμενα και η ζωντάνια της επίσκεψης στο περιβάλλον του «πραγματικού» μουσείου.

Η Διευθύντρια δηλώνει ικανοποιημένη από τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου καθώς το συγκεκριμένο είναι από τα πλέον δραστήρια μουσεία του Α.Π.Θ. με πλήθος δραστηριοτήτων, σημαντική επισκεψιμότητα και με συνεχή λειτουργία από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής του (1928) μέχρι και σήμερα.

Στους βραχυπρόθεσμους σχεδιασμούς του Μουσείου είναι η αναδιοργάνωση μέρους της έκθεσης των εκμαγείων, η οργάνωση νέας περιοδικής έκθεσης, η μελέτη και δημοσίευση νομισμάτων από παλιότερες και πρόσφατες δωρεές καθώς και η επεξεργασία νέου διεπιστημονικού προγράμματος για ειδικές ομάδες επισκεπτών.

Τέλος σχετικά με τη μελλοντική εξέλιξη των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς στηριζόμενη στη μέχρι σήμερα εμπειρία της, αισιοδοξεί για αυτά που είναι λειτουργικά και γνωστά στην πανεπιστημιακή κοινότητα και στο ευρύ κοινό, όπως για παράδειγμα στο Α.Π.Θ είναι το Μουσείο Εκμαγείων και ορισμένα άλλα, που όμως αποτελούν την εξαίρεση και όχι τον κανόνα.

Εικόνα 1 - Μουσείου Εκμαγείων

Αίθουσα Χρ. Τσουντα (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020e)

Εικόνα 2 - Μουσείο Εκμαγείων

Αίθουσα Κ. Ρωμαίου (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020e)

Λαογραφικό Μουσείο

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Η πρώτη αναφορά σε μουσείο στις επετηρίδες του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εντοπίζεται στο ακαδημαϊκό έτος 1927-1928, και αφορά στο «Λαογραφικόν Μουσείον και Αρχείον» (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1929).

Το Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε (Φ.Ε.Κ. 98/Α'/26.5.1927 & 61/Β'/4.2.1985) ύστερα από εισήγηση του τότε Καθηγητή στη νεοσύστατη έδρα της «Θρησκείας των αρχαίων Ελλήνων, του ιδιωτικού βίου αυτών και της Λαογραφίας», λαογράφου Στίλπωνος Κυριακίδη, με σκοπό «να συγκεντρωθώσιν εν αυτό τα μνημεία του λόγου και της τέχνης του Ελληνικού λαού και ιδία των βορειότερων επαρχιών, ίνα χρησιμεύσουν όχι μόνον εις τη διδασκαλίαν και την άσκησιν των σπουδαστών... αλλά και ίνα καταρτισθή εν τω Πανεπιστημίω Θεσσαλονίκης πυρήν συστηματικού λαογραφικού αρχείου και μουσείου» (*Το πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης 1926-1936 : κεντρικόν ίδρυμα και παραρτήματα*, 1937). Πρόκειται για το αρχαιότερο πανεπιστημιακό λαογραφικό Μουσείο της χώρας (Μπακαλάκη και Καλλίνη, χωρίς χρονολογία). Σε συνεργασία λοιπόν με πνευματικούς ανθρώπους της Θεσσαλονίκης

αλλά και με φοιτητές δημιουργείται σταδιακά η συλλογή του μουσείου που περιλάμβανε αντικείμενα τέχνης, αντικείμενα καθημερινής χρήσης, σκεύη, γεωργικά εργαλεία (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019c) καθώς επίσης και Βιβλιοθήκη με 1500 τόμους λαογραφικού ενδιαφέροντος μέρος εκ των οποίων ανήκαν στη συλλογή του μεγάλου Έλληνα λαογράφου Ν.Γ. Πολίτη (*Το πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης 1926-1936: κεντρικόν ίδρυμα και παραρτήματα*, 1937). Το υλικό προήλθε από ερευνητικές αποστολές, δωρεές και αγορές.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα, μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι καθηγητές που διαδέχτηκαν τον καθηγητή Κυριακίδη, ο καθηγητής Δημήτρης Πετρόπουλος και η καθηγήτρια Άλκη Κυριακίδου – Νέστορος φρόντισαν αλλά και εμπλούτισαν τις συλλογές του Μουσείου. Τα αντικείμενα του μουσείου και το αρχαιακό υλικό στεγάζονταν στην αίθουσα 14 του παλαιού κτιρίου της Φιλοσοφικής Σχολής συγκροτώντας μία διαρκή έκθεση σε ξύλινες προπολεμικές βιτρίνες (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019c).

Ειδικότερα η καθηγήτρια Κυριακίδου – Νέστορος οργάνωσε και επέβλεψε την ταξινόμηση και στη συνέχεια τη φωτογράφιση των αντικειμένων της συλλογής οργανώνοντας παράλληλα ένα σχέδιο για την επανέκθεση και αναδιοργάνωση του μουσείου χωρισμένο σε θεματικές ενότητες που θα αφορούσαν στη θρησκευτική λατρεία ή στην αγροτική παραγωγή ή στην ενδυμασία, πλαισιωμένο και από το αντίστοιχο πληροφοριακό υλικό. Δυστυχώς το έργο αυτό δεν υλοποιήθηκε λόγω του σεισμού που έπληξε την πόλη της Θεσσαλονίκης το 1978 (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019c).

Μόλις το 2005 οι προσπάθειες των καθηγητριών Ελεονώρας Σκουτέρη – Διδασκάλου και της Χρυσούλας Χατζητάκη – Καψωμένου καθώς και άλλων μελών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας θα οδηγήσουν στην έναρξη της διαδικασίας συντήρησης μέρους της συλλογής με σκοπό την προβολή των συγκεκριμένων αντικειμένων στην έκθεση με τίτλο «Τα Πολύτιμα της Παράδοσης» που συνδιοργάνωσε το Μουσείο μαζί με το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης (διάρκειας 2006 - 2007). Η επιτυχία της έκθεσης συνετέλεσε στην απόφαση της Πρυτανείας του Α.Π.Θ. για την εξασφάλιση και δημιουργία κατάλληλου χώρου στέγασης της μουσειακής συλλογής, ικανό να δεχτεί επισκέπτες, ενώ η μουσειολογική μελέτη και η περαιτέρω οργάνωση

της έκθεσης στο συγκεκριμένο χώρο ανατέθηκε στην καθηγήτρια Ελεονώρα Σκουτέρη – Διδασκάλου (Μπακαλάκη και Καλλίνη, χωρίς χρονολογία).

Τα εγκαίνια του Μουσείου στο χώρο όπου στεγάζεται σήμερα έγιναν το 2010, στο παλαιό κτίριο της Φιλοσοφικής Σχολής, και συγκεκριμένα στο υπόγειο (αίθουσα 8). Οι συλλογές του μουσείου αποτελούνται από λαϊκές ενδυμασίες, κεντήματα, υφαντά, έργα αργυροχοΐας, μεταλλοτεχνίας, ξυλογλυπτικής, κεραμικής, μουσικών οργάνων, ζωγραφικής και παλαιών φωτογραφιών, ενώ στο αρχαιακό υλικό περιλαμβάνονται αδημοσίευτες εργασίες, παροιμίες, τραγούδια, μαγνητοταινίες με πλούσιο μουσικό υλικό από διάφορα μέρη της Ελλάδας, μία ταινία - ντοκουμέντο για τους Αναστενάρηδες του χωριού Αγία Ελένη Σερρών, το προσωπικό αρχείο και η Βιβλιοθήκη του Στίλπωνα Κυριακίδη καθώς και το αρχείο αποκομμάτων του Ν. Γ. Πολίτη (Εικόνες 3, 4, 5).

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με το μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΠ) του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας που ασχολείται τα αρκετά χρόνια με τη λειτουργία του Μουσείου, ο κανονισμός λειτουργίας του επικαιροποιήθηκε το 2020, αποσκοπώντας πάντοτε στην εκπλήρωση της αποστολής του, όπως αυτή διατυπώθηκε από τον ιδρυτή του Κυριακίδη, για τρεις βασικούς λόγους:

- ✓ διδακτικούς, για τη διδασκαλία του μαθήματος της Λαογραφίας
- ✓ επιστημονικούς, για την τεκμηριωμένη μελέτη της λαϊκής τέχνης
- ✓ και πρακτικούς, καθώς η αύξηση του ενδιαφέροντος και η γνώση του λαϊκού πολιτισμού βοηθά στη διατήρηση και προώθηση της εγχώριας τέχνης.

Το Μουσείο στελεχώνεται από ένα μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΠ) του Τμήματος και τον Διευθυντή του Μουσείου. Ο χώρος που στεγάζεται σήμερα (παλαιό κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής, αίθουσα 8), διαθέτει ειδικά συστήματα ασφάλειας, εξαερισμό, αφυγραντήρες και οθόνες για προβολή αρχαιακού υλικού λαογραφικού περιεχομένου. Το υλικό που διαθέτει το Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περιλαμβάνει σε γενικές γραμμές δύο μεγάλες κατηγορίες συλλογών: τα Μουσειακά αντικείμενα και το Αρχαιακό υλικό.

Τα αντικείμενα του ανέρχονται στα 2827 ενώ οι εργασίες λαογραφικού περιεχομένου στις 1143. Όλα τα αντικείμενα του Μουσείου έχουν καταγραφεί ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων που τηρεί το Μουσείο και έχουν φωτογραφηθεί καθώς υφίσταται και η σκέψη για δημιουργία αντίστοιχης ψηφιακής συλλογής. Ο εμπλουτισμός του συνεχίζεται ακόμα και σήμερα αλλά επιλεκτικά καθώς υπάρχει έλλειψη χώρου. Οι συλλογές χρησιμοποιούνται από καθηγητές και φοιτητές κυρίως στο πλαίσιο μαθημάτων της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Λαογραφίας και από ειδικούς ερευνητές που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση στο υλικό του Μουσείου, έπειτα όμως από σχετική αίτησή τους. Το Μουσείο τηρεί στατιστικά επισκεψιμότητας και οι σημερινοί του επισκέπτες είναι κυρίως σχολεία της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, φοιτητές erasmus, λέσχες ανάγνωσης της Θεσσαλονίκης και το κοινό της τοπικής κοινωνίας κυρίως στο πλαίσιο της δράσης του πανεπιστημίου «Α.Π.Θ. την Κυριακή». Το 2010 είχε διαμορφωθεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά ενώ σήμερα διαμορφώνονται δράσεις στο Μουσείο ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνεται (π.χ. κνήγι θησαυρού στο πλαίσιο της Φοιτητικής Εβδομάδας). Το Μουσείο προβάλλεται μέσω της αντίστοιχης ιστοσελίδας του πανεπιστημίου και οι δράσεις του κυρίως σε συνεργασία με το Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων του Α.Π.Θ. και με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Στο Μουσείο δεν υπάρχει κάποιο πωλητήριο με αναμνηστικά αντικείμενα ή εκδόσεις του Τμήματος και επίσης δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων.

Σύμφωνα με την αρμόδια υπάλληλο του Μουσείου, ιδιαίτερης σημαντικότητας θεωρείται η συλλογή που σχετίζεται με την Υφαντική (ρόκες, αδράχτια κ.λπ.), καθώς στις μέρες μας αποτελούν σπάνια αντικείμενα αλλά και πολύ χαρακτηριστικά για τις πληροφορίες που αντλούμε από αυτά. Επίσης ιδιαίτερα σημαντικές θεωρούνται και οι μακέτες σπιτιών που έγιναν τη δεκαετία του 1930 από τον Χρ. Λεφάκη με την καθοδήγηση του Στ. Κυριακίδη όπου αποτυπώνονται έντονα βασικά στοιχεία της οργάνωσης του χώρου των οικιών, που δεν διατηρούνται πλέον στις μέρες μας.

- Παρατηρήσεις

Οι συλλογές του Μουσείου εκθέτονται σε ένα ιδιαίτερα καλαίσθητο χώρο με ξύλινη επένδυση και κατάλληλο φωτισμό. Συνοδεύονται από επεξηγηματικά κείμενα που αφηγούνται τις ιστορίες των αντικειμένων και ίσως αν ο χώρος ήταν μεγαλύτερος θα

μπορούσε να εξασφαλιστεί και η ευκολότερη περιήγηση στις συλλογές του από μεγάλες ομάδες επισκεπτών.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Σύμφωνα με τον διευθυντή του Μουσείου επίκουρο καθηγητή του Τομέα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, οι συλλογές του απευθύνονται ή και δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν σε μεγάλο βαθμό σε φοιτητές και ερευνητές, αρκετά στο κοινό της τοπικής κοινωνίας, ως ένα βαθμό στο κοινό της Ελλάδας γενικότερα αλλά και πέρα από αυτό.

Θεωρεί ότι τα αντικείμενα του Μουσείου αποτελούν αναμφισβήτητα μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας λόγω της μοναδικότητάς τους η οποία αναδεικνύεται μέσα από τον άρτια οργανωμένο τρόπο έκθεσής τους, βοηθώντας έτσι το ευρύ κοινό να εξοικειωθεί με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα της Λαογραφίας προβάλλοντας παράλληλα και την ιστορία του ιδρύματος.

Σχετικά με τη διοίκηση του Μουσείου θεωρεί ότι το κύριο προσόν του υπεύθυνου θα πρέπει να είναι οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου διαθέτοντας όμως παράλληλα και διοικητικές ικανότητες. Αντίστοιχα οι γνώσεις μουσειολογίας θεωρεί ότι είναι θεμιτές, ενώ πιστεύει ότι το επιχειρηματικό πνεύμα δεν είναι καθόλου απαραίτητο.

Το σημαντικότερο πρόβλημα που δυσχεραίνει το τρόπο λειτουργίας του Μουσείου σήμερα είναι αυτό της υποστελέχωσης. Ο Διευθυντής πιστεύει ότι η αντιμετώπιση και η επίλυση τέτοιων προβλημάτων εξαρτάται κυρίως από ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου και του Τμήματος στο οποίο ανήκει το μουσείο, σε αρκετά μεγάλο βαθμό από ενέργειες του προσωπικού του, και ελάχιστα από ενέργειες του αρμόδιου υπουργείου.

Θεωρεί ότι «ψηφιακό μουσείο» δεν αποτελεί λύση σε προβλήματα πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή που δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Πιστεύει ότι το Μουσείο πρέπει να προβάλλεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου, μέσω δικής του ιστοσελίδας αλλά μέσω των συνεργασιών του συμβάλλοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος.

Στο ενδεχόμενο μίας πιθανής συνεργασίας μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» δηλώνει θετικός αρκεί να γίνουν σεβαστές οι ιδιαιτερότητες του κάθε Μουσείου.

Θεωρεί ότι το συγκεκριμένο Μουσείο θα μπορούσε να συνεργαστεί με πολλά Τμήματα του Α.Π.Θ. στα πλαίσια αξιοποίησης των συλλογών του και με άλλους τρόπους διευρύνοντας έτσι και την προβολή του.

Γενικότερα δηλώνει πολύ ευχαριστημένος ο ίδιος αλλά και το προσωπικό που ασχολείται με το Μουσείο από τον τρόπο λειτουργίας του προγραμματίζοντας για το άμεσο μέλλον τη δημιουργία δικής του ιστοσελίδας (είναι υπό κατασκευή), τη δημοσίευση σε ΦΕΚ του κανονισμού λειτουργίας του Μουσείου (είναι υπό δημοσίευση), τη διοργάνωση ημερίδας για τον υλικό πολιτισμό και την έκδοση Καταλόγου του Μουσείου (αναζήτηση χρηματοδότησης).

Τέλος η προσωπική του άποψη, για το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι ότι οι αυτά μπορούν να αποτελέσουν αξιόλογες εστίες σύνδεσης της κοινωνίας με την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Εικόνα 1 - Λαογραφικό Μουσείο

(φωτογραφικό αρχείο Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.)

Εικόνα 2 - Λαογραφικό Μουσείο

(φωτογραφικό αρχείο Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.)

Εικόνα 3 - Λαογραφικό Μουσείο

(φωτογραφικό αρχείο Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.)

Βιβλικό Μουσείο

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Ο καθηγητής Δαμιανός Δόϊκος υπήρξε ο εμπνευστής της δημιουργίας του Βιβλικού Μουσείου της Θεολογικής Σχολής, οι προσπάθειες του οποίου κατέληξαν στην απόφαση της Συγκλήτου του Α.Π.Θ. αριθμ. 2503/3.9.1986 με την οποία εγκρίθηκε το σχετικό πρόγραμμα (Κωνσταντίνου, 1994).

Το μουσείο δεν δημιουργήθηκε με σκοπό τη στήριξη της βιβλικής αλήθειας αλλά αποσκοπεί στην παρουσίαση, στους φοιτητές, στους ερευνητές και στους επισκέπτες του Μουσείου, μιας ολοκληρωμένης εικόνας του πολιτιστικού περιβάλλοντος της Εγγύς Ανατολής, που ουσιαστικά αποτελεί τον χώρο όπου γεννήθηκε η Βίβλος (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019a). Τα αρχαιολογικά ευρήματα από την Παλαιστίνη και τις γύρω περιοχές καθιστούν εφικτή την αναπαράσταση του πολιτισμού των λαών αυτών, του τρόπου σκέψης και έκφρασης τους, παρέχοντας πληροφορίες και μαρτυρίες για θέματα που δεν θα μπορούσαν να προσεγγιστούν διαφορετικά. Στα ευρήματα αυτά περιλαμβάνονται κείμενα γραμμένα σε διάφορες γλώσσες της περιόδου εκείνης που για την εκμάθηση και μελέτη τους απαιτούνται εξειδικευμένες σπουδές. Για τον λόγο αυτό κατά την επιλογή των εκθεμάτων προτιμήθηκαν αντικείμενα που φέρουν εικονογραφικές παραστάσεις (Κωνσταντίνου, 1994), που διευκολύνουν στην κατανόηση της χρήσης των αντικειμένων και του τρόπου ζωής των ανθρώπων καθώς και των περιοχών που περιγράφονται στη Βίβλο.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. που ασχολείται με λειτουργία του Μουσείου η θεματική περιοχή στην οποία ανήκει, είναι αυτή της Βιβλικής Αρχαιολογίας και τα 24 εκθέματα του αποτελούν αντίγραφα σημαντικών αρχαιοτήτων από την Εγγύς Ανατολή. Προέρχονται από διάφορα μουσεία όπως από το Μουσείο του Λούβρου, από το Βρετανικό Μουσείο καθώς και από το Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλονίκης και δεν έχουν άμεση σχέση με τη Βίβλο.

Το Μουσείο σήμερα, εξυπηρετεί στη διδασκαλία των βιβλικών μαθημάτων του Τμήματος Θεολογίας και πρόσβαση σε αυτό έχουν οι καθηγητές και οι φοιτητές τους (Εικόνες 6, 7). Επίσημα το Μουσείο δεν στελεχώνεται από συγκεκριμένο προσωπικό, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες ώρες λειτουργίας και δεν τηρούνται στατιστικά

επισκεψιμότητας του. Για τα εκθέματα του υπάρχει έντυπος κατάλογος και επιπλέον έχει γίνει φωτογράφιση όλων των αντικειμένων του. Η συλλογή δεν εμπλουτίζεται προς το παρόν και η δράση του Μουσείου δεν προβάλλεται εκτός της Θεολογικής Σχολής. Επίσης δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος. Η έκθεση του Μουσείου είναι μόνιμη στον 3ο όροφο της Θεολογικής Σχολής και η δράση του προβάλλεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου με τίτλο «Μουσεία - Αρχαία – Συλλογές» (https://www.auth.gr/museums_archives).

Τα σημαντικότερα αντικείμενα του Μουσείου είναι τα αντίγραφα, της στήλης της Ροζέττας (2^{ος} αιώνας π.Χ. το πρωτότυπο βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο) και της στήλης του Χαμμουραπί (1754 π.Χ. το πρωτότυπο βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου) διότι φωτίζουν το πολιτιστικό και ιστορικό υπόβαθρο της Πεντατεύχου.

- *Παρατηρήσεις*

Η συλλογή προβάλλεται σε μία ευρύχωρη αίθουσα όπου εκτός από τα εκθέματα που φυλάσσονται σε γυάλινες καλαίσθητες προθήκες υπάρχουν και διαθέσιμα καθίσματα και γραφεία που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων που διεξάγονται στο συγκεκριμένο χώρο.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Καθώς το Μουσείο δεν στελεχώνεται από συγκεκριμένο προσωπικό οι απαντήσεις δίνονται και πάλι από τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ που ασχολείται με τη λειτουργία του ο οποίος θεωρεί ότι η συλλογή του Μουσείου απευθύνεται κυρίως σε φοιτητές και ερευνητές, ελάχιστα στο κοινό της τοπικής κοινωνίας και της Ελλάδας γενικότερα και καθόλου στο διεθνές κοινό.

Πιστεύει ότι η συλλογή του συγκεκριμένου Μουσείου δεν αποτελεί μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας, αλλά ότι εξυπηρετεί στο να βοηθηθεί το ευρύ κοινό στην εξοικείωσή του με τα επιστημονικά θέματα της Βιβλικής Αρχαιολογίας καθώς πρόκειται για αντίγραφα σημαντικών αρχαιοτήτων που δεν μπορεί εύκολα κάποιος να τα δει.

Σχετικά με τη διοίκηση του πανεπιστημιακού μουσείου θεωρεί ως αρκετά σημαντικό χαρακτηριστικό για τον υπεύθυνο, τις εξειδικευμένες γνώσεις στη θεματική του

μουσείου, ελάχιστα σημαντικές τις γνώσεις Μουσειολογίας και τις διοικητικές ικανότητες, και καθόλου σημαντικό το επιχειρηματικό πνεύμα.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα το Μουσείο αποτελεί η ελλιπής χρηματοδότηση του. Θεωρεί ότι η δημιουργία «ψηφιακού μουσείου» ίσως θα εξυπηρετούσε σε θέματα που αφορούν στην εξασφάλιση απομακρυσμένης πρόσβαση στη συλλογή του. Πιστεύει ότι η επίλυση των προβλημάτων του Μουσείου σχετίζεται σε αρκετά μεγάλο βαθμό με τις ενέργειες του Τμήματος στο οποίο ανήκει, σε μικρότερη αντιστοιχία με ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστήμιου και του αρμόδιου υπουργείου και ελάχιστα από τις ενέργειες του προσωπικού που ασχολείται με τη λειτουργία του.

Το Μουσείο θεωρεί ότι θα πρέπει να προβάλλει τις δράσεις του μέσω δικής του ιστοσελίδας και μέσω των συνεργασιών του, συμβάλλοντας ως ένα βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος, ενώ στην προοπτική πιθανής συνεργασίας μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» η άποψη του είναι θετική και θεωρεί ότι θα ήταν κάτι ιδιαίτερα ενδιαφέρον. Για την προοπτική συνεργασιών με άλλα Τμήματα του Α.Π.Θ στα πλαίσια της διαφορετικής χρήσης της συλλογής του Μουσείου με σκοπό την περαιτέρω προβολή του, θεωρεί ότι θα ήταν δύσκολο καθώς η θεματική του είναι πολύ εξειδικευμένη.

Ο ίδιος δηλώνει ότι είναι αρκετά ικανοποιημένος από τη σημερινή λειτουργία του Μουσείου, θα μπορούσε όμως να γίνει και ευρύτερα γνωστό τόσο στον πανεπιστημιακό χώρο του ίδιου του ιδρύματος όσο και στην τοπική κοινωνία της πόλης και δηλώνει ότι τη συγκεκριμένη περίοδο δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι σχεδιασμοί που να αφορούν στη συλλογή του Μουσείου ή στον τρόπο λειτουργίας του.

Τέλος, σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων σε σχέση με το σημερινά δεδομένα θεωρεί ότι θα πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος κατάλληλος για την προβολή αλλά και την αξιοποίησή τους.

*Εικόνα 4 - Βιβλικό Μουσείο
(προσωπικό φωτογραφικό αρχείο Μόσχου Γκουτζιούδη)*

*Εικόνα 5 - Βιβλικό Μουσείο
(προσωπικό φωτογραφικό αρχείο Μόσχου Γκουτζιούδη)*

Μουσείο Γεωλογίας – Παλαιοντολογίας – Παλαιοανθρωπολογίας

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Το Μουσείο ιστορικά προέρχεται από το Εργαστηριακό Μουσείο Γεωλογίας, Πετρολογίας και Ορυκτολογίας της Σχολής Φυσικών και Μαθηματικών Επιστημών (προεδρικό διάταγμα Φ.Ε.Κ. 14/τ.Α'/17-2-1929) και με βάση το ν. 4485/2017 (Φ.Ε.Κ. 114/τ.Α'/4-8-2017, άρθρο 28, παράγραφος 8, ανήκει στον Τομέα Γεωλογίας της Σχολής Θετικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Οι θεματικές περιοχές που καλύπτουν οι συλλογές του αφορούν εκτός από τον τομέα της Γεωλογίας και αυτόν της Ορυκτολογίας - Πετρολογίας.

Με βάση το Φ.Ε.Κ. (228/Β/04-02-2019) ίδρυσης του Μουσείου, η αποστολή και ο σκοπός λειτουργίας του αποτυπώνονται στα ακόλουθα:

- Στη συλλογή, συντήρηση, διαφύλαξη και ανάδειξη των γεωλογικών, παλαιοντολογικών και λοιπών ευρημάτων γεωποικιλότητας και γεωλογικής κληρονομιάς από το ιστορικό του αρχείο και αυτών που προκύπτουν από το ερευνητικό και ανασκαφικό έργο των μελών του Τομέα Γεωλογίας και του Τμήματος Γεωλογίας του Α.Π.Θ. γενικότερα.
- Στην υποστήριξη και κάλυψη σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο των διδακτικών αναγκών του Τμήματος Γεωλογίας καθώς και άλλων Τμημάτων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και άλλων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Ελλάδας και του Εξωτερικού σε θέματα που εμπίπτουν στα γνωστικά αντικείμενα του Μουσείου.
- Στην υποστήριξη, ανάδειξη και εκλαΐκευση της οικείας επιστημονικής έρευνας
- Στην οργάνωση, συνδιοργάνωση ή συμμετοχή σε εκθέσεις, διαλέξεις, εκπαιδευτικά - ερευνητικά προγράμματα και άλλες συναφείς εκδηλώσεις που βοηθούν στην ανάπτυξη και εξωστρέφεια του Μουσείου.
- Στη μετάδοση της ακαδημαϊκά καλλιεργούμενης γνώσης στην Πανεπιστημιακή Κοινότητα αλλά και στην κοινωνία γενικότερα.

Στις συλλογές του Μουσείου σήμερα εκτίθενται αντιπροσωπευτικά δείγματα γεωλογικού και παλαιοντολογικού ενδιαφέροντος του ελληνικού χώρου, πολλά εκ των

οποίων προέκυψαν από την ερευνητική δράση των μελών του (Εικόνες 8, 9). Πιο αναλυτικά οι δύο βασικές κατηγορίες των εκθεμάτων του είναι οι εξής:

α) Παλαιοντολογικά ευρήματα που συγκροτούν δύο υποσυλλογές:

- ο Παλαιοντολογικά ευρήματα σπονδυλωτών και παλαιοανθρωπολογίας όπου περιλαμβάνονται απολιθωμένα λείψανα θηλαστικών από διάφορες θέσεις της Ελλάδας και κρανία και οστά ζώων όπως ρινόκερων και προβοσκιδωτών, που υπήρξαν στον ελλαδικό χώρο τα τελευταία 10 εκατομμύρια χρόνια. Η πλειοψηφία των αντικειμένων αυτής της συλλογής προέρχεται κυρίως από την ερευνητική δράση των μελών του τμήματος.
- ο Παλαιοντολογικά ευρήματα ασπόνδυλων όπου περιλαμβάνονται δείγματα από την Ελλάδα και την Ευρώπη ασπόνδυλων οργανισμών από 600 εκατομμύρια χρόνια πριν έως και σήμερα. Τα αντικείμενα της συγκεκριμένης συλλογής προέκυψαν κυρίως από αγορασμένες συλλογές και δωρεές.

β) Ορυκτά και Πετρώματα της Ελλάδας και του κόσμου που περιλαμβάνουν τη πετρογραφική συλλογή, τη συλλογή ορυκτών, τη συλλογή μαρμάρων και τη συλλογή γαιανθράκων.

Ανάμεσα στα μεγάλης σημαντικότητας εκθέματα που φυλάσσονται στο Μουσείο σήμερα δύο δείγματα από τον ελληνικό χώρο συγκεντρώνουν το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Το τμήμα κρανίου του Ουρανοπίθηκου του μακεδονικού *Ouranopithecus macedoniensis*, ηλικίας 9,5 εκατομμυρίων ετών, το οποίο βρέθηκε στην περιοχή του Αξιού ποταμού και το κρανίο του «Ανθρώπου των Πετραλώνων», ηλικίας περίπου 200.000 ετών, το οποίο θεωρείται ότι ανήκει σε ένα τελικό στάδιο του *Homo erectus* και αποτελεί σταθμό στην εξελικτική πορεία του ανθρώπινου είδους (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020d). Η δράση του προβάλλεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου με τίτλο «Μουσεία - Αρχεία - Συλλογές» https://www.auth.gr/museums_archives

- Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)

Σύμφωνα με τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Γεωλογίας Α.Π.Θ. που ασχολείται με το Μουσείο σήμερα, οι συλλογές του στεγάζονται σε ένα χώρο περίπου 80 τ.μ. του Εργαστηρίου Γεωλογίας-Παλαιοντολογίας που φυλάσσεται με θωρακισμένη πόρτα και εγκατεστημένο σύστημα συναγερμού στο ισόγειο της Σχολής

Θετικών Επιστημών. Οι ανάγκες στελέχωσης του Μουσείου καλύπτονται άτυπα από τα μέλη του Εργαστηρίου Γεωλογίας – Παλαιοντολογίας. Τα αντικείμενα του Μουσείου κατ' εκτίμηση ξεπερνούν τα 10.000 και αρκετά από αυτά έχουν καταγραφεί είτε ανά θεματική ομάδα/υποσυλλογή σε ψηφιακές βάσεις δεδομένων τύπου excel ή σε έντυπους καταλόγους. Κάποια από τα αντικείμενα αυτά, έχουν φωτογραφηθεί αλλά δεν υπάρχει συνολική ψηφιακή αποτύπωση των συλλογών. Η συλλογή εμπλουτίζεται σε ετήσια βάση από το ανασκαφικό και ερευνητικό έργο των μελών του Εργαστηρίου, ενώ με το πέρασμα των χρόνων υπήρξαν και μικρές απώλειες (καταστροφή) αντικειμένων λόγω της απουσίας τεχνικού συντήρησης. Η μεταφορά των αντικειμένων του Μουσείου, σε μεγαλύτερο χώρο ιδιοκτησίας του Α.Π.Θ., θεωρείται επιβεβλημένη καθώς ο περιορισμένος για τα μεγέθη και το πλήθος των εκθεμάτων χώρος φύλαξης και έκθεσης των αντικειμένων, παράλληλα με τη διενέργεια ξεναγήσεων σε αυτόν καθιστούν τις συνθήκες ασφυκτικές.

Τα αντικείμενα του Μουσείου χρησιμοποιούνται στα πλαίσια των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων Παλαιοντολογίας αλλά και σε ερευνητικό επίπεδο σχεδόν σε καθημερινή βάση καθώς αποτελούν συγκριτικό υλικό για περαιτέρω έρευνες.

Το Μουσείο είναι ανοικτό στο ευρύ κοινό κάθε Πέμπτη πρωί και ξεναγούνται σε αυτό ομάδες μαθητών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ερευνητές, φοιτητές και ακαδημαϊκοί άλλων ιδρυμάτων της Ελλάδας αλλά του εξωτερικού, χωρίς όμως να τηρούνται στατιστικά επισκεψιμότητας σε συστηματική βάση. Ειδικά για τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργούν στο Μουσείο δύο αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα που βοηθούν του επισκέπτες στην καλύτερη κατανόηση των εκθεμάτων. Το Μουσείο έχει συνεργαστεί στο παρελθόν με ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς στα πλαίσια εκθέσεων και δράσεων που συμμετείχε, όπως σε δράσεις του Πανεπιστημίου «Α.Π.Θ. στην Πόλη» ή «Α.Π.Θ. την Κυριακή» με ιδιωτικούς φορείς όπως με το Noesis (Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας), το ΕΚΕΤΑ (Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης) και άλλους και προσβλέπει σε νέες συνεργασίες προκειμένου να προβληθούν ευρύτερα οι μοναδικές και ανεκτίμητης αξίας συλλογές του. Το Μουσείο δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος. Υπάρχουν σκέψεις για τη δημιουργία «ψηφιακής συλλογής», όμως λόγω έλλειψης προσωπικού και κονδυλίων η υλοποίηση της δεν είναι εφικτή. Η σημαντικότερη έλλειψη του Μουσείου σήμερα

εστιάζεται στους περιορισμένους χώρους που διαθέτει, τόσο για την έκθεση των αντικειμένων του όσο και για τη συστηματική και οργανωμένη αποθήκευση μεγάλου αριθμού αντικειμένων που δεν εκτίθενται προς το παρόν. Επίσης σημαντικό πρόβλημα θεωρείται και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για τη συντήρηση, τη καταγραφή και την οργάνωση των αντικειμένων των συλλογών του Μουσείου.

- *Παρατηρήσεις*

Τα ιδιαίτερα εντυπωσιακά εκθέματα του Μουσείου, ειδικά αυτά που είναι μεγάλου μεγέθους, δυστυχώς λόγω της στενότητας του χώρου δεν αναδεικνύονται όπως θα έπρεπε. Οι παλαιού τύπου προθήκες μέσα σε ένα σύγχρονο και ανακαινισμένο χώρο θα μπορούσαν να τονίζουν την ιστορικότητα των συλλογών, όμως στον σημερινό συγκεκριμένο χώρο δημιουργούν την αίσθηση του παλιοκαιρισμένου. Τέλος αν ο χώρος επέτρεπε την πλαισίωση της συλλογής από το κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό, η σημαντικότητα της θα γινόταν πιο εύκολα κατανοητή από τους επισκέπτες.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Σύμφωνα με τη διευθύντρια του Μουσείου, καθηγήτρια του Τομέα Γεωλογίας του Α.Π.Θ., οι συλλογές του απευθύνονται ή και δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν σε μεγάλο βαθμό σε φοιτητές, σε ερευνητές, στο κοινό της τοπικής κοινωνίας, της Ελλάδος γενικότερα, και σε αρκετές περιπτώσεις συγκεντρώνουν το παγκόσμιο ενδιαφέρον σε διεθνές επίπεδο.

Τα αντικείμενα του Μουσείου αποτελούν αναμφισβήτητα μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας καθώς πρόκειται για ιστορικές συλλογές από το 1929, που προέκυψαν από τις ανασκαφικές έρευνες των μελών του Τομέα Γεωλογίας και περιλαμβάνουν πρωτότυπα πετρώματα/ορυκτά και απολιθώματα με εμβληματικό έκθεμα το κρανίο του ανθρώπου των Πετραλώνων, ηλικίας 200.000 ετών (Εικόνα 10). Τα εκθέματα σε σχέση με το ευρύ κοινό, το βοηθούν στην εξοικείωση και στην ευκολότερη κατανόηση των αντίστοιχων επιστημονικών θεμάτων.

Σχετικά με τη διοίκηση του Μουσείου θεωρεί ότι το κύριο προσόν του Διευθυντή θα πρέπει να είναι οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου. Αντίστοιχα οι γνώσεις μουσειολογίας και οι διοικητικές ικανότητες θεωρεί ότι είναι θεμιτές, ενώ πιστεύει ότι το επιχειρηματικό πνεύμα του Διευθυντή ελάχιστα μπορεί να επηρεάσει τη διοίκηση του μουσείου.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου σήμερα είναι αυτά της υποστελέχωσης, της ελλιπούς χρηματοδότησης και τα χωροταξικά. Η Διευθύντρια πιστεύει ότι η αντιμετώπιση και η επίλυση τους εξαρτάται κυρίως από ενέργειες του αρμόδιου υπουργείου και της διοίκησης του πανεπιστημίου, σε επόμενη φάση από τις ενέργειες του Τμήματος στο οποίο ανήκει το μουσείο και σε μικρότερο βαθμό από τις ενέργειες του προσωπικού του μουσείου.

Θεωρεί ότι «ψηφιακό μουσείο» ελάχιστα μπορεί να δώσει λύση σε προβλήματα πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή που δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Πιστεύει ότι το Μουσείο πρέπει να προβάλλεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου αλλά και μέσω δικής του ιστοσελίδας, συμβάλλοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος.

Στο ενδεχόμενο μίας πιθανής συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχειακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» πιστεύει ότι είναι απαραίτητη λόγω της σύγχρονης εποχής, επισημαίνοντας όμως παράλληλα την άποψη της ότι τα Μουσεία Φυσικής Ιστορίας καλό είναι να απευθύνονται στο κοινό τους κυρίως με ρεαλισμό (δηλαδή με εκθέματα) και λιγότερο με ψηφιακή μορφή.

Θεωρεί ότι το Μουσείο θα μπορούσε να συνεργαστεί με Μουσεία του Α.Π.Θ. που οι συλλογές τους σχετίζονται και αφορούν τη φυσική ιστορία, όπως τα Μουσεία του Τμήματος Βιολογίας ή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, καθώς και με τους καθηγητές του Διαπανεπιστημιακού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Μουσειολογία -Διαχείριση Πολιτισμού του Α.Π.Θ και του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Γενικότερα δηλώνει ότι δεν είναι ικανοποιημένη από τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου και πιστεύει ότι θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα αν η Κεντρική Διοίκηση του Πανεπιστημίου επένδυε στην εξωστρεφή δράση του, με κωδικό ανεξάρτητης χρηματοδότησης (έστω μικρής αλλά σταθερής) υποστηρίζοντας έτσι διάφορες δράσεις παιδαγωγικών προγραμμάτων ή και διοργάνωσης εποχιακών εκθέσεων εκτός Α.Π.Θ..

Στις άμεσες προτεραιότητες του Μουσείου είναι βελτίωση των υποδομών (φωτισμός, προθήκες, εκτυώσεις πληροφοριακού υλικού κ.α.)

Τέλος η προσωπική της άποψη για το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς με βάση τα σημερινά δεδομένα είναι ότι αυτά μπορούν να αναδειχθούν με εγκυρότητα και μοναδικότητα από τα καταξιωμένα για το ερευνητικό τους έργο μέλη του πανεπιστημίου ως σημαντικό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς που διαχειρίζεται το Πανεπιστήμιο αρκεί να τύχουν της δέουσας υποστήριξης της Κεντρικής Διοίκησης του Α.Π.Θ.

Εικόνα 6 - Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιoανθρωπολογίας

(φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιoανθρωπολογίας)

Εικόνα 7 - Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιoανθρωπολογίας

Αρκοῦδα των σπηλαίων - *Ursus spelaeus* (φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιoανθρωπολογίας)

Εικόνα 8 - Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιoανθρωπολογίας

Το κρανίο του "Ανθρώπου των Πετραλώνων" ηλικίας περίπου 200.000 ετών (φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας - Παλαιoανθρωπολογίας)

Μουσείο Ανατομείου

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Το Μουσείο Ανατομείου αρχικά δημιουργήθηκε το 1943 (Φ.Ε.Κ. 311/τ.Α'/19-9-1943). Σήμερα ανήκει στο Εργαστήριο Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Α.Π.Θ. (Φ Ε.Κ. 21750/τχ.Β' 1889/28.5.2019). Εμπνευστής της δημιουργίας του Μουσείου είναι ο σημερινός Διευθυντής του Εργαστηρίου Καθηγητής Κωνσταντίνος Νάτσης ο οποίος από ενδιαφέρον και αγάπη για τα ανεκτίμητης αξίας επιστημονικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αντικείμενα των διατελεσάντων καθηγητών και του προσωπικού της Ιατρικής Σχολής και του Ανατομείου ειδικότερα, ξεκίνησε τη συλλογή των αντικειμένων με σκοπό τη διαφύλαξη τους, αλλά και την ανάδειξη της ιστορίας του Ανατομείου μέσα από αυτά.

Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει ιατρικά εργαλεία, πρωτότυπους ανατομικούς χάρτες, παρασκευάσματα, ιστορικές φωτογραφίες, τυπογραφικές πλάκες ανατομικών βιβλίων, σπάνιους ανατομικούς άτλαντες, και όργανα έρευνας και εκπαίδευσης (Εικόνα 11). Σε αυτά ξεχωρίζουν ο πρώτος υπερμικροτόμος, το οπτικό μικροσκόπιο των αείμνηστων Καθηγητών Σάββα, Καφαντάρη, Πολυζώνη, όπως και μηχανήματα για την παρασκευή ιστοτεμαχίων του ηλεκτρονικού μικροσκοπίου (φυγόκετροι, αποστακτήρας δισαπεσταγμένου ύδατος κ.ά.). Επίσης σημαντικό μέρος της συλλογής αποτελούν και οι σπάνιες συλλογές οστών, που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα και στην εκπαίδευση από τους πρώτους καθηγητές της Σχολής όπως από την εποχή του καθηγητή Νικόλαου Μιχαλακέα (1942-1949), ιδρυτή του Ανατομείου. Ο εμπλουτισμός της συγκεκριμένης συλλογής συνεχίζεται τα τελευταία 40 χρόνια μέσα από τις ερευνητικές δραστηριότητες των μελών του.

Αποστολή του Μουσείου αποτελεί η ανάδειξη της διαχρονικής εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριότητας του Ανατομείου και αποβλέπει στην ευαισθητοποίηση για την προαγωγή του κλάδου της Ανατομίας και τη μετάδοση ιστορικοϊατρικών επιστημονικών γνώσεων στην πανεπιστημιακή κοινότητα και την κοινωνία ευρύτερα. Μερικοί από τους στόχους του Μουσείου είναι :

- Η συγκέντρωση, καταγραφή, φύλαξη, ανάδειξη και συντήρηση του υλικού του Εργαστηρίου.

- Η διεξαγωγή και η προώθηση ερευνών σχετικών με την ιστορία και τις δράσεις του Εργαστηρίου Ανατομίας.
- Η διοργάνωση περιοδικών θεματικών εκθέσεων τεκμηρίων και φωτογραφιών που αφορούν στην ιστορία της Ανατομίας.
- Η διοργάνωση προγραμματισμένων ξεναγήσεων στους χώρους του Μουσείου.

Το Μουσείο στεγάζεται στον 1ο όροφο του Εργαστηρίου σε ξεχωριστό χώρο, έχει συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας για το κοινό και δέχεται τακτικά επισκέψεις σχολείων (Εργαστήριο Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας, 2017). Η δράση του προβάλλεται μέσα από την ιστοσελίδα του «Εργαστηρίου Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας» (<http://anatomylab.web.auth.gr/>) του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Α.Π.Θ.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε προφορικά από τον Διευθυντή και μόνο για τις ερωτήσεις που δεν απαντώνται μέσω της ιστοσελίδας του Μουσείου και από τα αντίστοιχα διοικητικά έγγραφα. Σύμφωνα λοιπόν με τον Διευθυντή του Μουσείου το προσωπικό που στελεχώνει τη λειτουργία και τις δράσεις του, αποτελείται από ένα μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΠ) του Τομέα και από τον ίδιο, που είναι παράλληλα Διευθυντής του Εργαστηρίου Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας του Τμήματος Ιατρικής του Α.Π.Θ.

Σχετικά με τις επισκέψεις που δέχεται το Μουσείο του, σημειώνει ότι αυτές έχουν αυξητική τάση αλλά καθώς δεν τηρούνται στατιστικά επισκεψιμότητας αυτό δεν καταγράφεται μέχρι στιγμής.

Το Μουσείο δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος.

- *Παρατηρήσεις*

Ο μικρός χώρος που εκτίθεται μέρος της συλλογής του Μουσείου, θα μπορούσε εμπλουτισμένος, με κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της χρήσης των αντικειμένων. Παράλληλα με τη χρήση καταλληλότερου φωτισμού και ειδικών εκθεσιακών προθηκών θα αναδεικνύονταν περισσότερο η σημαντικότητα των συλλογών του Μουσείου.

- Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)

Σύμφωνα με τον Καθηγητή του Τμήματος Ιατρικής του Α.Π.Θ. και Διευθυντή του Μουσείου, οι συλλογές του απευθύνονται ή και δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν σε μεγάλο βαθμό τόσο σε φοιτητές και ερευνητές, όσο και στην τοπική κοινωνία, στο ευρύ κοινό του ελληνικού χώρου αλλά και πέρα από αυτό.

Πιστεύει ότι μέσα από τις συλλογές του Μουσείου μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου της Χειρουργικής Ανατομίας και μέσα από αυτή, μέρος της ιστορίας του πανεπιστημίου, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην εξοικείωσή του κοινού με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα.

Θεωρεί ότι οι ανατομικοί χάρτες, τα προπλάσματα, τα εκμαγεία ρητίνης, οι διδακτορικές διατριβές ανατόμων και το υπόλοιπα αντικείμενα της συλλογής αποτελούν σε αρκετά μεγάλο βαθμό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και ότι η προβολή τους συμβάλλει στην περαιτέρω διάδοσή της.

Σχετικά με διοίκηση του Μουσείου, θεωρεί ως βασικό προσόν του Διευθυντή τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις στη θεματική του μουσείου παράλληλα με τις αντίστοιχες διοικητικές ικανότητες ενώ πιστεύει ότι οι γνώσεις μουσειολογίας και το επιχειρηματικό πνεύμα μπορεί να είναι χρήσιμα για ένα Διευθυντή.

Τα προβλήματα που σήμερα, δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου κατά την άποψη του είναι αυτό της υποστελέχωσης και της ελλιπούς χρηματοδότησης.

Θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» μπορεί να δώσει λύση σε μεγάλο βαθμό για κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα όπως αυτό της πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Η αντιμετώπιση και η πιθανή επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα εξαρτώνται, κατά την άποψη του, σε μεγάλο βαθμό από τις ενέργειες του προσωπικού του μουσείου αλλά και του τμήματος στο οποίο ανήκει καθώς επίσης και σε ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου και του αρμόδιου υπουργείου.

Πιστεύει ότι η προβολή του μουσείου συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος και ότι πρέπει να γίνεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου, μέσω δικής του ιστοσελίδας, με τη χρήση των μέσων κοινωνικής

δικτύωσης και φυσικά μέσω των συνεργασιών του Μουσείου με άλλους φορείς και μουσεία ακόμα και διαδικτυακά.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαικών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» δηλώνει ότι είναι θετικός σε οποιαδήποτε πιθανή συνεργασία με σκοπό την ανάδειξη της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής κληρονομιάς.

Για την προοπτική συνεργασιών με άλλα τμήματα του Α.Π.Θ στα πλαίσια της διαφορετικής χρήσης της συλλογής του Μουσείου με σκοπό την περαιτέρω προβολή του, θεωρεί ότι θα μπορούσε να υπάρξει ίσως συνεργασία με το Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών ή με το Τμήμα Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας.

Δηλώνει αρκετά ικανοποιημένος με τη μέχρι τώρα λειτουργία του Μουσείου αν και με περισσότερο προσωπικό σίγουρα θα μπορούσαν τα πράγματα να είναι καλύτερα, ενώ ήδη στα πλαίσια μιας μεταδιδακτορικής διατριβής γίνεται ψηφιοποίηση των αντικειμένων του Μουσείου.

Τέλος σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων πιστεύει ότι θα συνεχίσουν να συμβάλλουν στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς χρησιμοποιώντας όλο και περισσότερο σύγχρονους τρόπους.

Εικόνα 9 - Μουσείο του Ανατομείου

(Εργαστήριο Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας, 2017)

Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Όπως προβλέπεται στο Φ.Ε.Κ. ίδρυσης του Μουσείου (υπ' αριθμό 218/12-02-08 φύλλο της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως με υπ' αριθμό 9594/Β1 υπουργική απόφαση) η συγκέντρωση, η συντήρηση, η καταγραφή, η ταξινόμηση, η φύλαξη, η ανάδειξη και προβολή των κάθε είδους πηγών και υλικών που αφορούν στην ιστορία, τη λειτουργία και τις πάσης φύσεως δραστηριότητες της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. αποτελούν την αποστολή του Μουσείου Ιστορίας της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. (Ιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης, 2009).

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με τη διευθύντρια του Μουσείου Επίκουρη Καθηγήτρια του Τομέα Ανατομικής και Παθολογικής Ανατομικής του Τμήματος Ιατρικής, η δημιουργία του Μουσείου είχε ως στόχο την κάλυψη των διδακτικών και ερευνητικών αναγκών του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Α.Π.Θ., ενώ πλέον παράλληλα με την ανάδειξη του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του Τμήματος αποσκοπεί στην προαγωγή του κλάδου της Ιστορίας της Ιατρικής και τη μετάδοση των ιστορικοϊατρικών επιστημονικών γνώσεων τόσο στην πανεπιστημιακή κοινότητα όσο και στο ευρύτερο κοινό.

Η συλλογή περιλαμβάνει περισσότερα από 800 αντικείμενα και πάνω από 23.000 φακέλους του ιστορικού αρχείου, βιβλία πρακτικών και πρωτοκόλλου, βαθμολόγια κ.ά. (Εικόνες 12, 13). Μέρος της συλλογής είναι τοποθετημένη σε χώρο 20 τ.μ., ενώ σε διαφορετικό χώρο περίπου 15 τ.μ. φυλάσσεται το ιστορικό αρχείο του Τμήματος. Τα υπόλοιπα τεκμήρια της συλλογής είναι αποθηκευμένα σε 3 άλλους χώρους, ένας εκ των οποίων βρίσκεται στο υπόγειο του κτηρίου της γραμματείας του Τμήματος. Με στόχο τη συνολική χρήση της συλλογής του Μουσείου, η οποία εμπλουτίζεται ακόμα και σήμερα, έχει δρομολογηθεί και εκπονείται μελέτη βιωσιμότητας και σκοπιμότητας για την αναδιαμόρφωση και χρήση των κατάλληλων χώρων.

Τα μισά περίπου αντικείμενα του Μουσείου έχουν τεκμηριωθεί και καταχωρηθεί ηλεκτρονικά σε βάση δεδομένων, συνοδευόμενα και από ενδεικτική φωτογραφία. Από το ιστορικό αρχείο έχουν καταγραφεί σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων τα περιεχόμενα

των φακέλων των πρώτων 2000 φοιτητών, των φακέλων των πρώτων 10 καθηγητών και τα περιεχόμενα των πρακτικών των συνεδριάσεων του Τμήματος μέχρι το 1960. Με σκοπό τη συντήρηση και την τεκμηρίωση του αρχείου, το Μουσείο έχει συνάψει κατά περιόδους συνεργασίες με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ) Μακεδονίας, με το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Μουσειολογίας του Α.Π.Θ., με την Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (ΑΕΑΘ) και με την Έδρα Ποντιακών Σπουδών.

Σήμερα η μόνιμη έκθεση του Μουσείου περιλαμβάνει «θεματικές γωνίες» ανάλογα με τις ιατρικές ειδικότητες, διδακτικά βιβλία και τις πρώτες 100 διδακτορικές διατριβές του Τμήματος. Μέρος της συλλογής χρησιμοποιείται στα πλαίσια μαθημάτων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Ιστορία της Ιατρικής και Βιολογική Ανθρωπολογία» ενώ στηριζόμενες στο υλικό της συλλογής εκπονούνται και μεταπτυχιακές εργασίες. Ωστόσο λόγω της στενότητας του χώρου η έκθεση δεν είναι επισκέψιμη για το ευρύ κοινό και φυσικά δεν υπάρχουν και αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους επισκέπτες του.

Το προσωπικό που στελεχώνει το Μουσείο αποτελείται από δύο άτομα, την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια και Διευθύντρια του Μουσείου και έναν ακόμα υπάλληλο που ανήκει στο Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΔΠ) του Τμήματος. Ιδιαίτερης σημασίας για τη συλλογή του Μουσείου θεωρείται το πρώτο φοιτητολόγιο της Σχολής καθώς και η συλλογή από μάσκες αναισθησίας. Μελλοντικός στόχος του Μουσείου αποτελεί η δημιουργία ψηφιακής συλλογής που θα περιλαμβάνει εκτός από τα αντικείμενα και μέρος του ιστορικού αρχείου του Μουσείου, προκειμένου να εξασφαλιστεί με τον τρόπο αυτό η ευκολότερη πρόσβαση στις συλλογές του Μουσείου. Το Μουσείο σήμερα προβάλλεται μέσα από την ιστοσελίδα του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Α.Π.Θ., δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος.

- Παρατηρήσεις

Ο τρόπος οργάνωσης της έκθεσης σε «θεματικές γωνίες» παρόλο που δεν είναι επισκέψιμη σήμερα για το ευρύ κοινό και χωρίς να έχει ολοκληρωθεί ακόμα η διαμόρφωση της, βοηθά τον επισκέπτη άμεσα να κατανοήσει μέρος της ιστορικής εξέλιξης της ιατρικής επιστήμης.

- Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)

Σύμφωνα με τη διευθύντρια του Μουσείου Επίκουρη Καθηγήτρια του Τομέα Ανατομικής και Παθολογικής Ανατομικής του Τμήματος Ιατρικής, οι συλλογές του απευθύνονται ή δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν σε μεγάλο βαθμό σε φοιτητές και ερευνητές, αρκετά στο κοινό της τοπικής κοινωνίας και της Ελλάδας και ίσως και πέρα από αυτό.

Κατά τη γνώμη της μέσα από τις συλλογές του Μουσείου μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου της Ιστορίας της Ιατρικής, η ιστορία του πανεπιστημίου και ακόμα να βοηθηθεί το ευρύ κοινό στην εξοικείωσή του με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα.

Θεωρεί ότι οι συλλογές του αποτελούν σε μεγάλο βαθμό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς διευκρινίζοντας ότι κάποια από τα αντικείμενα τους δεν απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες.

Σχετικά με τη διοίκηση του Μουσείου πιστεύει ότι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του Διευθυντή πρέπει να είναι οι διοικητικές του ικανότητες, ενώ αρκετά σημαντικές θεωρεί τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου, τις γνώσεις Μουσειολογίας αλλά και το επιχειρηματικό πνεύμα.

Σύμφωνα πάντοτε με τη διευθύντρια, τα προβλήματα που δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου είναι αυτά της υποστελέχωσης, της ελλιπούς χρηματοδότησης, τα προβλήματα χώρου αλλά και της έλλειψης κεντρικής οργάνωσης. Η αντιμετώπιση και η πιθανή επίλυση των προβλημάτων κατά τη γνώμη της εξαρτώνται κυρίως από ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου, αρκετά από ενέργειες του αρμόδιου υπουργείου και του Τμήματος στο οποίο ανήκει το μουσείο, ενώ ελάχιστα από τις ενέργειες του προσωπικού του μουσείου.

Θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» θα μπορούσε να δώσει λύση σε μεγάλο βαθμό, σε κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα, όπως αυτό του περιορισμένου ωραρίου για το κοινό, ή προβλήματα πρόσβασης λόγω απόστασης κλπ.

Πιστεύει ότι ο κατάλληλος τρόπος προβολής του Μουσείου είναι μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου, μέσω δικής του ιστοσελίδας, μέσω των συνεργασιών του αλλά και με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η πετυχημένη προβολή του Μουσείου

θεωρεί ότι μπορεί σε μεγάλο βαθμό μπορεί να συμβάλλει ανταποδοτικά στην προβολή του ιδρύματος.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» απαντά ότι τη θεωρεί απαραίτητη, ενώ πιστεύει ότι το Μουσείο θα μπορούσε να συνεργαστεί, επιδιώκοντας διαφορετική χρήση των συλλογών του με το Τμήμα Ιστορίας του Α.Π.Θ.

Στην ερώτηση σχετικά με το πόσο ικανοποιημένη είναι από τον σημερινό τρόπο λειτουργίας του Μουσείου απαντά ότι παρόλο που στο παρελθόν έγιναν κάποιοι εσφαλμένοι προγραμματισμοί, τώρα γίνονται βήματα για την ορθή λειτουργία και χρήση των συλλογών του.

Στους άμεσους σχεδιασμούς του Μουσείου είναι η οργάνωση κινητών εκθέσεων ενώ για το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων πιστεύει πως θα έπρεπε να υπάρχει ένα μεγάλο Μουσείο Επιστημών του Πανεπιστημίου όπου θα μπορούσε να προβάλλεται η ιστορία των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύει το ίδρυμα ενώ σε δεύτερο επίπεδο θα μπορούσε να προβάλλεται η συμβολή του ιδρύματος στην εξέλιξη των συγκεκριμένων επιστημών.

*Εικόνα 10 - Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής
(Ιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης, 2009)*

*Εικόνα 11 - Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής
Θεματική γωνία με φωτογραφίες των πρώτων καθηγητών (Ιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης,
2009)*

Μη θεσμοθετημένα Μουσεία Α.Π.Θ.

Μουσείο Άγριας Πανίδας

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Το Μουσείο ανήκει στο Εργαστήριο Άγριας Πανίδας και Ιχθυοπονίας Γλυκέων Υδάτων, του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος της Σχολής Γεωπονίας. Η πρώτη αναφορά σε μουσείο της Σχολής, ονομαζόμενη τότε «Ανωτάτη Δασολογική Σχολή» (1930), αφορά στο «Δασικόν Μουσείον» (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1930). Είκοσι χρόνια μετά ο καθηγητής της Δασικής Βοτανικής Ι. Παπαϊωάννου ξεκίνησε τη συλλογή των εκθεμάτων του σημερινού Μουσείου με σκοπό την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των φοιτητών του τότε Τμήματος Δασολογίας. Η συλλογή αποτελούνταν από ταριχευμένα ζώα αρκετά από τα οποία ήταν στην κατοχή ιδιωτών συλλεκτών και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν στην Πανεπιστημιακή Σχολή. Σημαντικός υπήρξε ο εμπλουτισμός της συλλογής με ταριχευμένα είδη που παραχώρησε στο Τμήμα το 1970 ο Χρήστος Γκούτνερ. Προκειμένου τα εκθέματα της συλλογής να προστατευθούν και να διατηρηθούν ο καθηγητής Γ. Τσουμής εξασφάλισε την τοποθέτησή τους σε ειδικές προθήκες, ενώ σημαντική υπήρξε και η προσφορά του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της κ. Νίκης Γουλανδρή στον εμπλουτισμό του Μουσείου με αφίσες (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020b)

Στόχος του Μουσείου είναι πέρα από την κάλυψη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών αναγκών των φοιτητών της Σχολής και των ειδικών επιστημόνων, να αποτελέσει σημαντικό κέντρο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών του σχετικά με τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας μας, συμβάλλοντας έτσι στην ορθότερη διαχείριση των φυσικών πόρων αλλά και την προστασία της φυσικής μας κληρονομιάς (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020b).

Το Μουσείο σήμερα στεγάζεται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στις νέες κτιριακές εγκαταστάσεις της Σχολής στον Φοίνικα (Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ., κτίριο Α', στον Φοίνικα Θεσσαλονίκης) (Εικόνες 14, 15, 16).

Στη συλλογή περιλαμβάνονται ενδεικτικά :

- Θηλαστικά (αρκούδα, ζαρκάδι, αγριόχοιρο, ελάφια, αγριοκάτσικο, αλεπού, λύκο, κ.λπ.)
- Πτηνά (αρπακτικά, υδρόβια, νυκτόβια, κορακοειδή, χηνόβια, είδη σπουργιτιών, κ.λπ.)
- Χαρακτηριστικά είδη ερπετών και αμφιβίων της ελληνικής πανίδας (θαλάσσια. Χελώνα)
- Προσομοίωση οικοσυστήματος «εκβολικού υγροβιότοπου - χώρο εκβολών ποταμού», με τα χαρακτηριστικά είδη της πανίδας που απαντώνται εκεί.
- Προσομοίωση οικοσυστήματος «δασικού βιοτόπου» με τα χαρακτηριστικά είδη της πανίδας που απαντώνται εκεί.
- Πληροφορίες για τον κύκλο ζωής στο δάσος, τα είδη ξύλου και σπόρων, χάρτες βλάστησης της Ελλάδας, κλπ. (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020c).

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με το μέλος του Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΔΠ) του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος που ασχολείται με τη λειτουργία του Μουσείου, σήμερα μετά από προσπάθεια 40 ετών συλλογής, στο Μουσείο εκτίθενται περίπου 350 είδη θηλαστικών, πτηνών και ερπετών της ενδημικής πανίδας της χώρας μας, καθώς και είδη που εμφανίζονται στη χώρα μας κατά τη διάρκεια των μεταναστευτικών τους μετακινήσεων. Κάποια από τα εκθέματα δυστυχώς ανήκουν σε είδη που έχουν ήδη εξαφανισθεί ή και σε απειλούμενα υπό εξαφάνιση.

Καθώς το Μουσείο δεν είναι επίσημα θεσμοθετημένο, δεν απασχολεί σε μόνιμη βάση κανέναν υπάλληλο. Το Μουσείο δεν λειτουργεί με συγκεκριμένο ωράριο και παρόλο που δεν έχει κάποιο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ανταποκρίνεται με επιτυχία στις πολυάριθμες επισκέψεις που δέχεται κατόπιν ραντεβού και τηρεί στατιστικά επισκεψιμότητας. Κατά περιόδους έχει συνάψει συνεργασίες με συλλέκτες και οι επισκέπτες του είναι κυρίως σχολεία, φοιτητές Erasmus και ερευνητές. Η μόνιμη έκθεση του Μουσείου χρησιμοποιείται πρωτίστως για τα μαθήματα Άγριας Πανίδας του Τμήματος χωρίς όμως τα αντικείμενα του να χρησιμοποιούνται τη συγκεκριμένη περίοδο σε κάποια σχετική έρευνα. Τα αντικείμενα της συλλογής έχουν καταγραφεί σε έντυπο κατάλογο, φωτογραφηθεί και ψηφιοποιηθεί και υπάρχουν και κάποια κατεστραμμένα. Το Μουσείο εμπλουτίζει τη συλλογή του όταν εξασφαλίζεται κάποια χρηματοδότηση ενώ παράλληλα στα πλαίσια της προβολής των δράσεων του επιδιώκει

συνεργασίες με συλλέκτες, με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του νομού και της χώρας γενικότερα. Τα σημαντικότερα εκθέματα της συλλογής του, αποτελούν η συλλογή των αρπακτικών πτηνών καθώς και το έκθεμα της αρκούδας εξαιτίας της σπανιότητας τους αλλά και της τέλει ταρίχευσης τους. Η προβολή του Μουσείου γίνεται μέσω της ιστοσελίδας του Πανεπιστημίου που αφορά στα Μουσεία, Αρχεία και Συλλογές του Α.Π.Θ. και μέσα από τις συνεργασίες του με την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Το Μουσείο δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος.

- *Παρατηρήσεις*

Τα ταριχευμένα ζώα και οι πληροφορίες που παραθέτονται για τον κύκλο ζωής στο δάσος αλλά και του περιβάλλοντος γενικότερα, ενημερώνουν τον επισκέπτη του Μουσείου αλλά και τον ευαισθητοποιούν σε σχέση με τα οικολογικά προβλήματα που δημιουργούνται από τον σύγχρονο άνθρωπο.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Σύμφωνα με το μέλος του Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (ΕΔΠ) του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος που ασχολείται με τη λειτουργία του Μουσείου, οι συλλογές του απευθύνονται σε μεγάλο βαθμό σε φοιτητές, ερευνητές και στο ευρύ κοινό της Ελλάδας, ενώ παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον ακόμα και σε διεθνές επίπεδο.

Πιστεύει ότι μέσα από τις συλλογές του Μουσείου μπορεί να βοηθηθεί το ευρύ κοινό στην εξοικείωσή του με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα και ότι αυτές, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας, κυρίως λόγω της σπανιότητας της συγκεκριμένης θεματικής.

Αρκετά σημαντικές για τον υπεύθυνο διοίκησης του Μουσείου θεωρεί ότι είναι οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου, θεμιτές οι γνώσεις μουσειολογίας και οι διοικητικές ικανότητες και τέλος θεωρεί ότι ελάχιστα μπορεί να συμβάλλει στη διοίκηση του Μουσείου το επιχειρηματικό πνεύμα.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που σήμερα δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου είναι η υποστελέχωση και η ελλιπής χρηματοδότηση, η επίλυση των οποίων εξαρτάται σε αρκετά μεγάλο βαθμό από ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου

και του αρμόδιου υπουργείου και ως κάποιο βαθμό από τις ενέργειες του προσωπικού και του Τμήματος στο οποίο ανήκει το Μουσείο.

Θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» ελάχιστα μπορεί να αποτελέσει την λύση σε προβλήματα πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του μουσείου ή που δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Κατά την άποψη του ο καταλληλότερος τρόπος προβολής του Μουσείου είναι μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου παράλληλα και με τη δική του ιστοσελίδα και πιστεύει ότι η προβολή του Μουσείου συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» είναι θετικός, ενώ πιστεύει ότι το Μουσείο θα μπορούσε να συνεργαστεί, επιδιώκοντας διαφορετική χρήση των συλλογών του, με το Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας.

Δηλώνει αρκετά ικανοποιημένος από τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου τονίζοντας όμως την ανάγκη για μόνιμο προσωπικό και καλύτερη χρηματοδότηση από το πανεπιστήμιο ή από το αντίστοιχο υπουργείο, ενώ στους άμεσους σχεδιασμούς του Μουσείου είναι η ενεργοποίηση περισσότερων φοιτητών για την εθελοντική συμμετοχή τους στις ξεναγήσεις του Μουσείου.

Στην ερώτηση σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων πιστεύει πως αυτό είναι δυστυχώς δυσοίωνο καθώς δεν υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση και προσωπικό για την κάλυψη των αναγκών τους.

Εικόνα 12 - Μουσείο Άγριας Πανίδας

(φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Άγριας Πανίδας)

*Εικόνα 13 - Μουσείο Άγριας Πανίδας
(φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Άγριας Πανίδας)*

*Εικόνα 14 – Μουσείο Άγριας Πανίδας
(φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Άγριας Πανίδας)*

Βοτανικό Μουσείο (Herbarium Τμήματος Βιολογίας)

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Το Βοτανικό Μουσείο του Τμήματος Βιολογίας ανήκει στο Εργαστήριο Συστηματικής Βοτανικής και Φυτογεωγραφίας του Τομέα Βοτανικής. Η δημιουργία του Μουσείου προέκυψε από επιστημονική αναγκαιότητα και η αποστολή του εστιάζει στην αξιοποίηση των συλλογών του στην επιστημονική έρευνα, στην εκπαίδευση των φοιτητών του τμήματος, στη διαφύλαξη των πολύτιμων συλλογών του και στην ανάδειξη της σημαντικότητάς τους.

Οι συλλογές του αποτελούνται από αποξηράμενα δείγματα φυτών προερχόμενα από συλλογές Ελλήνων αλλά και Ευρωπαίων ερευνητών της ελληνικής χλωρίδας (Εικόνες 17, 18, 19). Το παλαιό τμήμα του Μουσείου περιλαμβάνει τις γενικές συλλογές που αποτελούνται από δείγματα φυτών που συλλέχθηκαν από διάφορες περιοχές της Ελλάδας κατά την περίοδο 1800 – 1950. Το νέο τμήμα φιλοξενεί τα δείγματα των σύγχρονων ερευνητών και είναι χωρισμένα ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή που εκπονήθηκε ή εκπονείται η αντίστοιχη έρευνα (από το Δέλτα του Έβρου, τα όρη της Μακεδονίας και της Θράκης, την περιοχή της Θεσσαλονίκης και του Βόλου, τον Εθνικό Δρυμό Βίκου - Αώου, την Κρήτη, τη Μάνη και τη Χίο). Παράλληλα υπάρχουν και θεματικές συλλογές που αφορούν μια συγκεκριμένη ταξινομική ομάδα ή ομάδες φυτών που συλλέγονται από όλη την Ελλάδα (όπως αρωματικά φυτά των γενών *Calamintha*, *Mentha*, *Origanum*, *Salvia*, *Satureja*, *Thymus*). Για κάθε δείγμα παρατίθεται το επιστημονικό (λατινικό) του όνομα, η χρονολογία και η περιοχή στην οποία συλλέχτηκε καθώς και το όνομα του συλλέκτη (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020a).

Το Μουσείο σήμερα, αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς για τους ερευνητές της ελληνικής χλωρίδας παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με την ονοματολογία των ειδών και την εξέλιξη τους στα ευρύτερα πλαίσια της φυτοποικιλότητας της χώρας μας αναδεικνύοντας παράλληλα τις πιθανές μεταβολές σε αυτή καθώς και τα πιθανά απειλούμενα είδη (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020a).

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με την επίκουρη καθηγήτρια του Τμήματος Βιολογίας που ασχολείται με το Herbarium του Τμήματος Βιολογίας τα περισσότερα από τα 60.000 – 70.000 αποξηραμένα δείγματα φυτών, φυλάσσονται σε παλαιά και νέα ερμάρια, ταξινομικά προσδιορισμένα (διαδικασία σε μόνιμη αναθεώρηση) και καταχωρημένα κατά οικογένειες και γένη. Δυστυχώς μεγάλο μέρος των ιστορικών συλλογών του Μουσείου καταστράφηκε κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όμως οι συλλογές του Μουσείου εμπλουτίζονται ακόμα και σήμερα. Το Μουσείο στεγάζεται στον 8ο όροφο του κτιρίου του Τμήματος Βιολογίας στην αίθουσα 8.22 σε μία έκταση περίπου 60 τ.μ. με ειδικές συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας για τη φύλαξη των δειγμάτων. Το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής έχει καταγραφεί σε έντυπους καταλόγους, όμως πλέον καταχωρείται και ηλεκτρονικά ενώ ειδικά για ορισμένο μέρος των ιστορικών συλλογών έχει γίνει και φωτογράφιση και ψηφιοποίηση των δειγμάτων. Είναι καταχωρημένο στον διεθνή Κατάλογο Βοτανικών Μουσείων (Index Herbariorum) που διατηρούν βοτανικές συλλογές (Herbaria), ως TAU (Thessaloniki Aristotle University) και χρησιμοποιείται από μέλη ΔΕΠ του Τμήματος, από ερευνητές και φοιτητές στα πλαίσια τόσο των μαθημάτων όσο και των ερευνών που διεξάγονται κατά περιόδους στο Τμήμα. Η προβολή του εκτός από την ιστοσελίδα του πανεπιστημίου γίνεται μέσω διαφόρων επιστημονικών δημοσιεύσεων που αφορούν στις συλλογές του. Στους μελλοντικούς σχεδιασμούς του Μουσείου είναι η σύναψη συνεργασιών με διάφορους πολιτιστικούς φορείς. Καθώς δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του, η ενασχόληση του προσωπικού που ασχολείται με τη λειτουργία του γίνεται σχεδόν σε εθελοντική βάση. Το Μουσείο δεν έχει συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας ή κάποιο ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, παρόλα αυτά δέχεται επισκέπτες (φοιτητές erasmus, ερευνητές κλπ.) και πρόσφατα ξεκίνησε η τήρηση αρχείου επισκεπτών. Τέλος δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος.

Σημαντικότερο μέρος των συλλογών του Μουσείου αποτελούν οι ιστορικές συλλογές του Δημητρίου Ζαγανιάρη οι οποίες φυλάσσονται μόνο στο TAU Herbarium και οι ονοματολογικοί τύποι (type specimens) δηλαδή τα δείγματα φυτών από τα οποία περιγράφηκε για πρώτη φορά μία ταξινομική ομάδα, τα οποία αποτελούν σημείο αναφοράς για τους σχετικούς ερευνητές.

- Παρατηρήσεις

Όπως φαίνεται και από τις εικόνες που παραθέτονται στη συνέχεια, πρόκειται για ένα χώρο όπου διεξάγεται επιστημονική έρευνα στο συγκεκριμένο θεματικό πεδίο και με την κατάλληλη διαμόρφωση και πλαισίωση από οπτικοακουστικό υλικό θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης για το ευρύ κοινό που επιθυμεί να γνωρίσει τους τρόπους επεξεργασίας και διαχείρισης των συλλογών βοτανολογίας και παράλληλα να ενημερωθεί σχετικά με τα είδη που υπάρχουν ή και που υπήρξαν στη χώρα μας.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Σύμφωνα με την επίκουρη καθηγήτρια που ασχολείται με το Herbarium του Τμήματος Βιολογίας οι συλλογές του απευθύνονται ή δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν σε μεγάλο βαθμό σε ερευνητές, αρκετά σε φοιτητές, ενώ μπορεί να αφορούν και το κοινό της τοπικής κοινωνίας, της Ελλάδας γενικότερα, και ίσως και του εξωτερικού.

Κατά τη γνώμη της μέσα από τις συλλογές του Μουσείου μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου του Τομέα της Βοτανικής, η ιστορία του πανεπιστημίου και ακόμα να βοηθηθεί το ευρύ κοινό στην εξοικείωσή του με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα.

Θεωρεί ότι οι συλλογές του αποτελούν σε μεγάλο βαθμό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς επισημαίνοντας ότι το Herbarium περιλαμβάνει ορισμένες εξαιρετικά σπάνιες και πολύτιμες ιστορικές συλλογές, οι οποίες βοηθούν στην καλύτερη γνώση και κατανόηση της ελληνικής φυτοποικιλότητας.

Σχετικά με τη διοίκηση του Μουσείου πιστεύει ότι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του υπεύθυνου ενός πανεπιστημιακού μουσείου πρέπει να είναι οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου, και στη συνέχεια θεωρεί ως αρκετά σημαντικές τις διοικητικές του ικανότητες, τις γνώσεις Μουσειολογίας αλλά και το επιχειρηματικό πνεύμα.

Τα προβλήματα που εντοπίζει σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου είναι αυτά της υποστελέχωσης και της ελλιπούς χρηματοδότησης. Η αντιμετώπιση και η πιθανή επίλυση των προβλημάτων κατά τη γνώμη της εξαρτώνται κυρίως από ενέργειες του αρμόδιου υπουργείου, αρκετά από ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου, και ως ένα βαθμό από ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το τμήμα στο οποίο ανήκει το μουσείο ή από το προσωπικό του μουσείου.

Θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» θα μπορούσε να δώσει λύση, σε μεγάλο βαθμό, σε κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα, όπως αυτό του περιορισμένου ωραρίου για το κοινό, ή προβλήματα πρόσβασης λόγω απόστασης κλπ.

Πιστεύει ότι η προβολή του Μουσείου πρέπει να γίνεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου, μέσω της δική του ιστοσελίδας παράλληλα με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλοντας έτσι ανταποδοτικά σε μεγάλο βαθμό στην προβολή του ιδρύματος γενικότερα.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» απαντά ότι θα ήταν πολύ θετική σε μία τέτοια σύνδεση, ενώ πιστεύει ότι το Μουσείο θα μπορούσε να συνεργαστεί και με άλλα ελληνικά και διεθνή Herbaria. Στους άμεσους σχεδιασμούς του Μουσείου είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας ψηφιοποίησης των ιστορικών του συλλογών, ενώ στην ερώτηση σχετικά με το πόσο ικανοποιημένη είναι με τον τρόπο λειτουργίας του σήμερα, απαντά ότι η έλλειψη προσωπικού και μάλιστα εξειδικευμένου δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ακόμα και στη διατήρηση των συλλογών του.

Εικόνα 15 – Βοτανικό Μουσείο

Χώρος επεξεργασίας δειγμάτων (φωτογραφικό αρχείο TAU Herbarium Εργαστήριο Συστηματικής Βοτανικής & Φυτογεωγραφίας, Τμήμα Βιολογίας Α.Π.Θ.)

Εικόνα 16 - Βοτανικό Μουσείο

Παλιό δείγμα *Tulipa undulatifolia* Boiss. (Syn. *Tulipa euanthiae* Boiss.) που έχει συλλεχθεί το 1857 στον Πάρωνα από τον Ορφανίδη (φωτογραφικό αρχείο TAU Herbarium Εργαστήριο Συστηματικής Βοτανικής & Φυτογεωγραφίας, Τμήμα Βιολογίας ΑΠΘ)

Εικόνα 17 - Βοτανικό Μουσείο

Ερμάρια φύλαξης δειγμάτων (φωτογραφικό αρχείο TAU Herbarium Εργαστήριο Συστηματικής Βοτανικής & Φυτογεωγραφίας, Τμήμα Βιολογίας ΑΠΘ)

Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων

- *Πληροφορίες, από διοικητικά έγγραφα*

Η αρχική του ονομασία ήταν «Μουσείο Γεωδαιτικών, Αστρονομικών και Τοπογραφικών Οργάνων» και δημιουργήθηκε πριν από είκοσι χρόνια περίπου από το ενδιαφέρον των μελών του Τμήματος Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του Α.Π.Θ. για την ανάδειξη της ιστορικής εξέλιξης της επιστήμης τους.

Καθώς τα παλιά όργανα μέτρησης περνούσαν σε αχρηστία, με την αντικατάστασή τους από νέας τεχνολογίας όργανα, από διάφορους Τομείς του Τμήματος, όπως από τον Τομέα Γεωδαισίας και Τοπογραφίας και από τον Τομέα Κτηματολογίου, Φωτογραμμετρίας και Χαρτογραφίας, αποφασίστηκε η συγκέντρωση των παλαιών οργάνων σε έναν ειδικό χώρο στο υπόγειο της τρίτης πτέρυγας της Πολυτεχνικής Σχολής που ονομάστηκε Μουσείο.

Μέχρι και το 2010, το Μουσείο δέχονταν επισκέψεις από σχολεία που επισκέπτονταν την Πολυτεχνική Σχολή στα πλαίσια των μαθημάτων τους και του σχολικού προσανατολισμού και αρκετοί μαθητές ξεναγήθηκαν σε αυτό.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με τον υπάλληλο του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) του Τμήματος Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του Α.Π.Θ. το Μουσείο σήμερα καθώς δεν είναι επίσημα θεσμοθετημένο, δεν στελεχώνεται από προσωπικό και δεν έχει κανονισμό λειτουργίας. Τα 100 περίπου αντικείμενα του, είναι τοπογραφικά, γεωδαιτικά και φωτογραμμετρικά όργανα μέτρησης και επεξεργασίας δεδομένων. Στεγάζεται σε τμήμα του Εργαστηρίου Τοπογραφικών Οργάνων, στο Α υπόγειο της Πτέρυγας των Τοπογράφων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής εξασφαλίζοντας έτσι τη φύλαξη των αντικειμένων σε καλή κατάσταση, όμως λόγω της στενότητας του χώρου η περιήγηση στη συλλογή δεν είναι εύκολη (Εικόνες 20, 21, 22).

Τα μικρά σε μέγεθος εκθέματα είναι τοποθετημένα σε ραφιέρες ενώ τα ογκώδη βρίσκονται στημένα στο πάτωμα κατά το δυνατόν θεματικά διαχωρισμένα. Λόγω ανεπάρκειας του χώρου δεν είναι εύκολη η δημιουργία διαδρόμων. Δυστυχώς δεν υπάρχει καταγραφή των αντικειμένων της συλλογής και δεν έχει αξιολογηθεί η τυχόν σπανιότητα των αντικειμένων, εκτιμάται όμως ότι κάποια από αυτά εκτός από

δυσεύρετα έχουν και ιδιαίτερα σημαντική ιστορική αξία. Τα αντικείμενα της συλλογής δεν χρησιμοποιούνται στα πλαίσια μαθημάτων του Τμήματος και δεν εμπλουτίζονται κυρίως λόγω έλλειψης προσωπικού αν και υπάρχει υλικό που θα μπορούσε να προστεθεί σε αυτήν. Το Μουσείο καθώς δεν έχει ωράριο λειτουργίας, προσωπικό και δεν προβάλλεται πουθενά δεν έχει επισκεψιμότητα.

- *Παρατηρήσεις*

Δυστυχώς για την πλειοψηφία των αντικειμένων της συλλογής δεν υπάρχει καμία επιστημονική τεκμηρίωση ούτε για τη χρήση τους ούτε και για την ιστορική τους αξία.

- Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)

Σύμφωνα με τον υπάλληλο του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) του Τμήματος Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του Α.Π.Θ. η συλλογή του Μουσείου θα μπορούσε να απευθυνθεί κυρίως σε φοιτητές αλλά θα ενδιέφερε και το κοινό της τοπικής κοινωνίας. Επίσης θα μπορούσε να απευθυνθεί και σε ερευνητές ή στο ευρύτερο κοινό της Ελλάδας, όμως σε διεθνές επίπεδο θεωρεί ότι δεν θα παρουσίαζε ενδιαφέρον.

Καθώς το Μουσείο ενσωματώνει ορισμένα σπάνια και δυσεύρετα μετρητικά όργανα, που δεν είναι εύκολο (ίσως και ανέφικτο) να τα δει κάποιος τουλάχιστον στη χώρα μας, θεωρεί ότι αυτά αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς, και ότι μέσα από τη συλλογή του Μουσείου αποτυπώνεται η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου των Αγρονόμων και των Τοπογράφων Μηχανικών.

Για τον υπεύθυνο διοίκησης του Μουσείου θεωρεί αρκετά σημαντικές τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις που αφορούν στη θεματική του μουσείου, ως ένα βαθμό σημαντικές τις γνώσεις μουσειολογίας και τις διοικητικές ικανότητες και ελάχιστα σημαντικό, για τη διοίκηση του Μουσείου, θεωρεί το επιχειρηματικό πνεύμα.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που σήμερα δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου είναι αυτά της υποστελέχωσης, της ελλιπούς χρηματοδότησης, αλλά και τα προβλήματα χώρου. Η επίλυση τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το Τμήμα στο οποίο ανήκει το Μουσείο αλλά και από ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου και του αρμόδιου υπουργείου. Σχετικά με τις ενέργειες του προσωπικού του Μουσείου πιστεύει ότι αυτές ελάχιστα μπορούν να συμβάλλουν στην επίλυση των προβλημάτων του.

Αντίστοιχα σε προβλήματα πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή που δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» μπορεί να αποτελέσει μία ικανοποιητική λύση.

Κατά την άποψη του ο καταλληλότερος τρόπος προβολής του Μουσείου είναι μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου και πιστεύει ότι η προβολή του δεν επηρεάζει τη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» πιστεύει ότι γενικότερα θα μπορούσε να είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αξιοποίησης των εκθεμάτων των Μουσείων του Α.Π.Θ., ειδικά όμως για την περίπτωση του Μουσείου Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων θεωρεί ότι τα τεκμήρια του, είναι περισσότερο εποπτικά και εντυπωσιακά όταν εκτίθενται "ζωντανά", στο πλαίσιο μιας πραγματικής περιήγησης.

Στην ερώτηση περί ικανοποίησης από τον σημερινό τρόπο λειτουργίας του Μουσείου, δηλώνει ότι δεν είναι καθόλου ευχαριστημένος καθώς αυτό στην πραγματικότητα δεν λειτουργεί λόγω έλλειψης προσωπικού, χώρου και άλλων προβλημάτων ενώ δεν γνωρίζει να υπάρχει κάποια προοπτική στο άμεσο μέλλον, για τη βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης.

Τέλος σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς θεωρεί επιβεβλημένη την ανάγκη να λειτουργήσουν μεθοδικά και συστηματικά τα πανεπιστημιακά μουσεία καθώς μέσα από τις συλλογές τους μπορούν να αναδείξουν την επιστημονική γνώση που συγκεντρώνεται στα αντίστοιχα πανεπιστημιακά τμήματα.

*Εικόνα 18 – Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων
(προσωπικό αρχείο)*

*Εικόνα 19 – Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων
(προσωπικό αρχείο)*

*Εικόνα 20 – Μουσείο Γεωδαιτικών και Φωτογραμμετρικών Οργάνων
(προσωπικό αρχείο)*

Μουσείο Ζωολογίας

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Το Μουσείο ανήκει στον τομέα Ζωολογίας του Τμήματος Βιολογίας του Α.Π.Θ. και η λειτουργία του ξεκινάει με την αγορά της συλλογής του ρωσικής καταγωγής ταριχευτή Roduskin, στις αρχές της δεκαετίας του 1930 από τον καθηγητή του Εργαστηρίου Ζωολογίας Γ. Αθανασόπουλο. Η συλλογή περιλάμβανε ταριχευμένα ζώα από διάφορες τροπικές και εύκρατες περιοχές του πλανήτη. Καθώς ο Roduskin συνεργάζονταν με το Εργαστήριο Ζωολογίας του πανεπιστημίου, ο εμπλουτισμός της συλλογής συνεχίστηκε με ταριχευμένα ζώα και του ελλαδικού χώρου. Η διαδικασία αυτή συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια, με την προσθήκη νέων ειδών που προέκυπταν από το ερευνητικό έργο των μελών του (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020f).

Αποστολή του Μουσείου ήταν και είναι η διαχρονική συμβολή των συλλογών του στην έρευνα, στην ανάδειξη του ερευνητικού έργου του Τομέα, στην εκπαίδευση των φοιτητών του και σε σχέση με το ευρύ κοινό η ευαισθητοποίηση του σε θέματα που συνδέονται με την επιστήμη της Ζωολογίας.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με τον καθηγητή του Τμήματος Βιολογίας που ασχολείται με το Μουσείο Ζωολογίας, τα τεκμήρια που περιλαμβάνονται σήμερα στη συλλογή, ανέρχονται περίπου στα 600 και καταγράφονται σε αντίστοιχους καταλόγους σε σχέση με το είδος τους, τον αριθμό των δειγμάτων και το τρόπο διατήρησης τους (ταρίχευση, διατήρηση σε φορμόλη ή αλκοόλη, σκελετός). Η συλλογή στεγάζεται σε μικρό και περιορισμένο χώρο στον 6^ο όροφο του κτιρίου του Τμήματος Βιολογίας και επισκέψιμη προς το κοινό είναι μόνο η έκθεση ταριχευμένων θηλαστικών και πουλιών και ελάχιστων σκελετικών δειγμάτων, η οποία όμως χρήζει συντήρησης (Εικόνες 23, 24, 25). Δυστυχώς πρόσφατα υπήρξαν σημαντικές απώλειες σε κατεψυγμένο υλικό που ανήκε στις συλλογές του Τμήματος μετά από πυρκαγιά στο κτίριο. Το διατηρημένο υλικό που φυλάσσεται από το Τμήμα χρησιμοποιείται κυρίως για γενετικές αναλύσεις, ανατομίες και μελέτες συστηματικής από καθηγητές, φοιτητές και ερευνητές στα πλαίσια μαθημάτων όπως αυτών της Μορφολογίας και της Συστηματικής Χορδωτών, της Συγκριτικής Ανατομίας και Ιστολογίας των Ζώων, και της Ορνιθολογίας. Ιδιαίτερης σημαντικότητας για τη συλλογή του Μουσείου Ζωολογίας θεωρούνται «ο Ορνιθόρυγχος» και «η Έχιδνα» καθώς αποτελούν μοναδικά πρωτόγονα θηλαστικά της Ωκεανίας. Ο εμπλουτισμός των συλλογών συνεχίζεται ακόμα και σήμερα. Το Μουσείο δέχεται κατά περιόδους επισκέψεις σχολείων χωρίς όμως να τηρούνται στατιστικά επισκεψιμότητας. Δεν στελεχώνεται από συγκεκριμένο προσωπικό, δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος και δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων. Η προβολή του Μουσείου γίνεται μέσω της ιστοσελίδας του Πανεπιστημίου που αφορά στα Μουσεία – Αρχεία - Συλλογές του Α.Π.Θ., μέσω των φοιτητών που το χρησιμοποιούν και με ενημερώσεις προς την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση .

- *Παρατηρήσεις*

Ο χώρος στον οποίο βρίσκονται οι προθήκες με τα εντυπωσιακά εκθέματα είναι ιδιαίτερα μικρός, οι προθήκες χρειάζονται συντήρηση και δεν υπάρχει κατάλληλος

φωτισμός. Η συλλογή δεν πλαισιώνεται από οπτικοακουστικό υλικό καθώς δεν υπάρχει καθόλου ελεύθερος χώρος.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Καθώς το Μουσείο δεν στελεχώνεται από συγκεκριμένο προσωπικό οι απαντήσεις δίνονται και πάλι από τον καθηγητή που ασχολείται με τη λειτουργία του, ο οποίος θεωρεί ότι οι συλλογές του απευθύνονται κυρίως σε φοιτητές, στο κοινό της τοπικής κοινωνίας, αρκετά σε ερευνητές, στο ευρύ κοινό της Ελλάδας αλλά και όχι μόνο.

Τα αντικείμενα του Μουσείου αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας καθώς σε αυτά περιλαμβάνονται δείγματα από σπάνια είδη και πιστεύει ότι οι συλλογές του βοηθηθούν στην προβολή της ιστορικής εξέλιξης του επιστημονικού πεδίου της Ζωολογίας. Παράλληλα συμβάλουν στο να εξοικειωθεί το ευρύ κοινό με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα.

Σχετικά με τη διοίκηση, θεωρεί ότι το κύριο προσόν του υπεύθυνου ενός πανεπιστημιακού μουσείου θα πρέπει να είναι οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου. Αντίστοιχα οι γνώσεις μουσειολογίας και οι διοικητικές ικανότητες θεωρεί ότι είναι αρκετά σημαντικές, ενώ πιστεύει ότι το επιχειρηματικό πνεύμα του Διευθυντή ελάχιστα μπορεί να επηρεάσει τη διοίκηση του μουσείου.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου σήμερα είναι αυτά της υποστελέχωσης, της ελλιπούς χρηματοδότησης και τα χωροταξικά.

Ο υπεύθυνος πιστεύει ότι η αντιμετώπιση και η επίλυση τους εξαρτάται κυρίως σε μεγάλο βαθμό από τις ενέργειες του Τμήματος στο οποίο ανήκει το Μουσείο, του αρμόδιου υπουργείου και της διοίκησης του πανεπιστημίου. Κυρίως όμως, πιστεύει ότι εξαρτάται και από τις ενέργειες του προσωπικού του Μουσείου.

Θεωρεί ότι «ψηφιακό μουσείο» σε μεγάλο βαθμό μπορεί να δώσει λύση σε προβλήματα πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή που δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Πιστεύει ότι το Μουσείο πρέπει να προβάλλεται με διάφορους τρόπους, όπως μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου, μέσω της δικής του ιστοσελίδας, με τη χρήση των

μέσων κοινωνικής δικτύωσης αλλά και μέσω των συνεργασιών του, συμβάλλοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος.

Στο ενδεχόμενο μίας πιθανής συνεργασίας μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» θεωρεί ότι αυτή θα ήταν πολύ σημαντική.

Κατά τη γνώμη του επίσης, στα πλαίσια των συνεργασιών του Μουσείου με άλλα τμήματα του πανεπιστημίου, θεωρεί ότι θα μπορούσε να συνάψει συνεργασία με το Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών προκειμένου να επιχειρηθεί και μία διαφορετικού είδους χρήση της συλλογής του.

Γενικότερα δηλώνει ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένος από τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου και πιστεύει ότι για να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα χρειάζεται μεγαλύτερο χώρο, μόνιμο προσωπικό, και ουσιαστικά χορήγηση κονδυλίων χωρίς όμως περιορισμούς στον τρόπο διαχείριση τους. Στις άμεσες προτεραιότητες του Μουσείου είναι στην περίπτωση δημιουργίας κοινού πλαισίου διαχείρισης των μουσειακών συλλογών του Α.Π.Θ. η ενσωμάτωση και της συγκεκριμένης συλλογής.

Η άποψη του για το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς με βάση τα σημερινά δεδομένα είναι ότι αυτά, λόγω της μεγάλης σημαντικότητας των συλλογών τους θα πρέπει με κάποιο τρόπο να αναδειχθούν.

Εικόνα 21 - Μουσείο Ζωολογίας

(φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Ζωολογίας, Τμήμα Βιολογίας Α.Π.Θ.)

Εικόνα 22 - Μουσείο Ζωολογίας

(φωτογραφικό αρχείου Μουσείου Ζωολογίας, Τμήμα Βιολογίας Α.Π.Θ.)

Εικόνα 23 - Μουσείο Ζωολογίας

(φωτογραφικό αρχείου Μουσείου Ζωολογίας, Τμήμα Βιολογίας Α.Π.Θ.)

Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών

- *Πληροφορίες από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα*

Η λειτουργία του Εργαστηρίου Μηχανικών Επιστημών και Τοπογραφίας του Α.Π.Θ. ξεκίνησε το 1939. Τα όργανα που διέθετε για την πρακτική άσκηση των φοιτητών χρονολογούνταν από τα τέλη του 19ου αιώνα. Αργότερα ο καθηγητής Γεώργιος Νικολίτσας, διευθυντής του Εργαστηρίου, προχώρησε το 1950 στη συστηματική οργάνωση του ήδη υπάρχοντος εξοπλισμού ενώ στα πλαίσια των αναγκών του Τμήματος για τη διδασκαλία και έρευνα προμηθεύτηκε εκπαιδευτικούς – ιστορικούς χάρτες, που εκδόθηκαν στη Λειψία την επονομαζόμενη Μέκκα της Χαρτογραφίας και τη Γκότα, πόλη της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Το 2002 ο διευθυντής του Εργαστηρίου καθηγητής Κοσμάς Δούκας σε συνεργασία με το προσωπικό του εργαστηρίου, οργάνωσε τα αποθηκευμένα όργανα και τη συλλογή χαρτών που περιλάμβανε σπάνιους χάρτες του 19ου αιώνα, και προχώρησε στη δημιουργία του «Τεχνικού μουσείου τοπογραφικών και σχεδιαστικών οργάνων, και χαρτών» (Σχολή Δασολογίας & φυσικού περιβάλλοντος Α.Π.Θ., χωρίς χρονολογία) (Εικόνες 26, 27) ενώ το 2005 κατά την έναρξη Ημερίδας του Α.Π.Θ. ανακοινώθηκε η λειτουργία του (Επιστημονική ημερίδα: *Νέες τεχνολογίες στην τοπογραφία - κτηματολόγιο*, 2005).

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με την αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ που ασχολείται με το Μουσείο, τα εκθέματα του Μουσείου αφορούν στις θεματικές περιοχές της τοπογραφίας, του τεχνικού σχεδίου, της χάραξης οδικού δικτύου και της χαρτογράφησης. Η έκθεση του Μουσείου περιλαμβάνει όργανα οριζόντιας και κατακόρυφης αποτύπωσης, σχεδιάσης, θερμογράφους εδάφους, βαρόμετρα και χάρτες του 19^{ου} αιώνα (Λειψίας και Θούρινγκεν). Στεγάζεται στις εγκαταστάσεις της Σχολής στον Φοίνικα, στο Κτίριο Γ', στον 1ο όροφο. Η οργάνωση της συλλογής βασίστηκε στο είδος της μέτρησης που πραγματοποιεί κάθε όργανο και στη συνέχεια σύμφωνα με χρονολογική τους εμφάνιση στον αντίστοιχο επιστημονικό χώρο. Οι κατηγορίες των οργάνων που περιλαμβάνονται είναι περίπου 30. Για κάθε όργανο υπάρχει συνοπτική περιγραφή της λειτουργίας του στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Ακόμα στο υλικό της συλλογής περιλαμβάνονται ενδεικτικές φωτογραφίες σχετικές με τα αντικείμενα της συλλογής και τέλος μία βιντεοσκοπημένη ξενάγηση (που δυστυχώς λόγω αποτύπωσης σε απαρχαιωμένο ψηφιακό τύπο δεν μπορεί να

αναπαραχθεί). Η συλλογή εμπλουτίζεται ακόμα και σήμερα με παλιά όργανα του 20^{ου} αιώνα που είναι πια σε αχρηστία. Τα αντικείμενα βρίσκονται εντός προθηκών σε σταθερή θερμοκρασία και η έκταση του Μουσείου είναι περίπου 100 τ.μ.. Η ασφάλεια του μουσείου είναι δυστυχώς ανύπαρκτη. Με τη λειτουργία του Μουσείου ασχολούνται εθελοντικά τα μέλη του Διδακτικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΔΕΠ) και τα μέλη του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΠ) του Εργαστηρίου.

Η αποστολή του Μουσείου εστιάζει στη γνωριμία και εξοικείωση των φοιτητών των Γεωτεχνικών Επιστημών, της Πολυτεχνικής Σχολής και των συναφών επιστημονικών κλάδων με την εξέλιξη των τοπογραφικών και σχεδιαστικών οργάνων από τα αναλογικά όργανα έως τη σημερινή εξέλιξη τους στο 21^ο αιώνα. Σήμερα οι έρευνες που διενεργούνται στο Τμήμα και στηρίζονται στα αντικείμενα του Μουσείου αφορούν στην ιστορική τους εξέλιξη, στο ποσοστό ακρίβειας που εμφανίζουν και επιπλέον για τους χάρτες, στην αποτύπωση των διαφόρων ιστορικών εξελίξεων των λαών και των κρατών που παρουσιάζουν.

Πρόσβαση στις συλλογές του Μουσείου έχουν όλοι οι εργαζόμενοι και φοιτητές του Α.Π.Θ. καθώς και οι επισκέπτες καθηγητές και φοιτητές (Erasmus+, International visitors, κ.α.) μετά από συνεννόηση με το προσωπικό του Εργαστηρίου. Παρόλο που το Μουσείο λόγω έλλειψης μόνιμου προσωπικού δεν έχει συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας, είναι επισκέψιμο κατά τις εργάσιμες μέρες κι ώρες που κάποιος από το προσωπικό του Εργαστηρίου βρίσκεται στον χώρο. Δεν τηρούνται στατιστικά επισκεψιμότητας, αλλά υπάρχει μία ενδεικτική καταγραφή των ξένων καθηγητών και φοιτητών που το επισκέφτηκαν έως τώρα, ενώ τα εκπαιδευτικά του προγράμματα αφορούν μόνο μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος και της Γεωπονίας που διδάσκονται κάποιο αντίστοιχο μάθημα (Τοπογραφίας, Κτηματογράφησης, κ.ά.). Η δράση του μουσείου σήμερα προβάλλεται από την ιστοσελίδα του Εργαστηρίου Μηχανικών Επιστημών και Τοπογραφίας (<http://forest-engineering.web.auth.gr/gr/Frameset2.htm>) καθώς και μέσα από τη συμμετοχή των μελών του σε ημερίδες ή συνέδρια με αναφορά στα εκθέματα του μουσείου.

Στους μελλοντικούς σχεδιασμούς του Μουσείου είναι να προστεθούν τα τοπογραφικά και σχεδιαστικά όργανα του 20ου αιώνα που ακόμη χρησιμοποιούνται, η δημιουργία ψηφιακής συλλογής με τα αντικείμενα του Μουσείου (λόγω έλλειψης προσωπικού για την ώρα δεν είναι εφικτή) καθώς και η δημιουργία εκπαιδευτικού βίντεο (εικονικής

ξενάγησης) ώστε να γίνει κατανοητό και προσιτό το περιεχόμενο του Μουσείου και σε επισκέπτες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το Μουσείο δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος. Σχετικά με το τελευταίο, η υπεύθυνη πιστεύει ότι θα μπορούσε ίσως με τον τρόπο αυτό να εξασφαλίσει ορισμένα έσοδα για τη συντήρηση και την εξέλιξη του Μουσείου δικαιολογώντας ακόμα και μια θέση μόνιμου προσωπικού για ξεναγήσεις κι άλλες ανάγκες που σχετίζονται με τη λειτουργία του.

Το σημαντικότερο τμήμα της συλλογής του Μουσείου σύμφωνα πάντοτε με την υπεύθυνη αποτελούν τα μοναδικά τοπογραφικά και σχεδιαστικά όργανα, οι χάρτες του 19ου αιώνα καθώς και κάποιες εκδόσεις σχετικές με τα εκθέματα.

- *Παρατηρήσεις*

Ο εκθεσιακός χώρος του Μουσείου δεν είναι ασφαλής για τα εκθέματα του και η ύπαρξη του κατάλληλου οπτικοακουστικού υλικού θα βοηθούσε τους επισκέπτες του να κατανοήσουν καλύτερα τη χρήση και τη σημαντικότητα των συλλογών του.

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Οι απαντήσεις δίνονται και πάλι από την αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Α.Π.Θ που ασχολείται με το Μουσείο η οποία θεωρεί ότι οι συλλογές του απευθύνονται κυρίως σε φοιτητές και ερευνητές, αρκετά στο ευρύ κοινό του ελληνικού χώρου αλλά και του διεθνή και ως ένα βαθμό και στο κοινό της τοπικής κοινωνίας .

Πιστεύει ότι μέσα από τις συλλογές του Μουσείου μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου της Τοπογραφίας και της Χαρτογράφησης, να βοηθηθεί το κοινό στην εξοικείωσή του με τα αντίστοιχα επιστημονικά θέματα ενώ παράλληλα θεωρεί ότι προβάλλεται και μέρος της ιστορίας του πανεπιστημίου.

Υποστηρίζει ότι τα εξειδικευμένου γνωστικού περιεχομένου, σπάνια επιστημονικά όργανα και οι χάρτες της συλλογής του Μουσείου, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και ότι η προβολή τους συμβάλλει στην περαιτέρω διάδοσή της.

Σχετικά με διοίκηση του Μουσείου, ως βασικό χαρακτηριστικό του υπεύθυνου θεωρεί τις διοικητικές ικανότητες και το επιχειρηματικό πνεύμα, αρκετά σημαντικές τις

γνώσεις μουσειολογίας και ως ένα βαθμό τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις στη θεματική του μουσείου.

Τα προβλήματα που σήμερα δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου κατά την άποψη της είναι αυτό της υποστελέχωσης και της ελλιπούς χρηματοδότησης, ενώ ειδικότερα αναφέρεται και σε θέματα ασφάλειας της συλλογής καθώς υπάρχει κίνδυνος καταστροφής των εκθεμάτων από βανδαλισμούς ή από κλοπή.

Θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» μπορεί να δώσει λύση σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό για κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα όπως αυτό της πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Η αντιμετώπιση και η πιθανή επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα εξαρτώνται, κατά την άποψη της, σε μεγάλο βαθμό από ενέργειες που πρέπει να γίνουν από το προσωπικό του μουσείου και του Τμήματος στο οποίο ανήκει, σε αρκετά μεγάλο βαθμό από ενέργειες της διοίκησης του πανεπιστημίου και ίσως και του αρμόδιου υπουργείου.

Πιστεύει ότι η προβολή του μουσείου συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος και ότι πρέπει να γίνεται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου, και μέσω δικής του ιστοσελίδας.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» δηλώνει ότι κάθε συνεργασία που μπορεί να αναδείξει τον επιστημονικό και μουσειακό πλούτο του πανεπιστημίου είναι προς όφελος όλων των ενδιαφερομένων, αρκεί να διαφυλάσσονται τα εκθέματα από προφανείς κινδύνους (υποβάθμισης, κλοπής, βανδαλισμών κλπ.)

Για την προοπτική συνεργασιών με άλλα τμήματα του Α.Π.Θ στα πλαίσια της διαφορετικής χρήσης της συλλογής του Μουσείου με σκοπό την περαιτέρω προβολή του, θεωρεί ότι θα μπορούσε να συνεργαστεί με τμήματα που μπορούν να οπτικοποιήσουν ή να δώσουν μια άλλη διάσταση στο καθαρά επιστημονικό περιεχόμενο του Μουσείου κάνοντας το πιο προσιτό και σε νεαρότερες ομάδες επισκεπτών π.χ. μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου.

Σχετικά με το πόσο ικανοποιημένη είναι από τον τρόπο λειτουργίας του, δηλώνει ότι το Μουσείο σήμερα λειτουργεί κυρίως ενημερωτικά για τους φοιτητές του Τμήματος και για τους επισκέπτες φοιτητές και καθηγητές των προγραμμάτων Erasmus+. Η ύπαρξη μίας διαδικτυακής πλατφόρμας που θα ένωνε επιστημονικά όργανα τοπογραφικών και γεωδαιτικών μετρήσεων όλων των συναφών τμημάτων του Α.Π.Θ.. ίσως θα ενίσχυε τη λειτουργία του. Επίσης θα είχε επιστημονικό ενδιαφέρον για τους ερευνητές, αλλά και ιστορική αξία για τους φοιτητές καθώς θα αναδείκνυε σε βάθος χρόνου τη σημασία των επιστημονικών οργάνων ανά εποχή στις τοπογραφικές αποτυπώσεις και χαρτογραφήσεις.

Στις νέες δράσεις του Μουσείου σχεδιάζεται η συμμετοχή του στο πρόγραμμα «Κυριακή στο Α.Π.Θ.» και σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς υποστηρίζει ότι παρόλο που αυτά αφορούν κυρίως τους ειδικούς ερευνητές παράλληλα ανοίγουν νέους ορίζοντες στις νεότερες γενιές. Ειδικότερα για τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θεωρεί ότι μέσα από την ιστορική συνέχεια που αποτυπώνεται στις συλλογές τους, διευκολύνονται στο να αντιληφθούν τη γενικότερη εξέλιξη μίας επιστήμης.

Εικόνα 24 - Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών

(Σχολή Δασολογίας & φυσικού περιβάλλοντος Α.Π.Θ., χωρίς χρονολογία)

Εικόνα 25 – Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών

(Σχολή Δασολογίας & φυσικού περιβάλλοντος Α.Π.Θ., χωρίς χρονολογία)

Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων

- Πληροφορίες από διοικητικά έγγραφα

Το Μουσείο δημιουργήθηκε επί προεδρίας της καθηγήτριας Αναστασίας Κωσταρίδου - Ευκλείδη (1996-1997) στο Τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. Σκοπός της δημιουργίας του Μουσείου ήταν η διαφύλαξη των οργάνων μελέτης και επίδειξης ψυχολογικών φαινομένων όπως αυτά είχαν διατηρηθεί από την εποχή ίδρυσης του Ψυχολογικού Εργαστηρίου (1936) με έμφαση στη δεκαετία του 1970. Στόχος του Μουσείου αποτελεί ακόμα και σήμερα η δημιουργία ιστορικής συνείδησης σε ότι αφορά τη διδασκαλία και την έρευνα στον επιστημονικό χώρο της Ψυχολογίας.

Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει:

- Παλαιά όργανα προβολής (επιδιοσκόπια) και σειρές διαφανειών
- Παλαιά όργανα διδασκαλίας και διεξαγωγής πειραματικών ασκήσεων για διάφορες ψυχολογικές λειτουργίες όπως χρόνο απλής και επιλεκτικής αντίδρασης, μάθησης και μνήμης, σκέψης και λύσης προβλημάτων και άλλα.
- Παλαιά όργανα βιοεπανατροφοδότησης (αγχόμετρο κλπ.)
- Παλαιά τεστ νοημοσύνης (W.I.S.C., W.A.I.S. κλπ.)

- Παλαιά αριθμομηχανή Apollo
- Όργανα που χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα όπως για αίσθηση – αντίληψη αισθησιόμετρο, τεστ οπτικών πλανών, μίκτης χρωμάτων κλπ.
- Εκπαιδευτικές ταινίες
- Προπλάσματα εγκεφάλου και αισθητηρίων οργάνων

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (1)*

Σύμφωνα με το μέλος του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) του Εργαστηρίου Ψυχολογίας, στο οποίο ανήκει η συλλογή, τα αντικείμενα του Μουσείου βρίσκονται στον 4^ο όροφο του Νέου Κτιρίου της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ. στην είσοδο του Εργαστηρίου του Τμήματος Ψυχολογίας σε κλειδωμένες προθήκες και δεν απασχολείται ξεχωριστό προσωπικό για τη λειτουργία του. Δεν έχει γίνει καταγραφή των αντικειμένων αλλά ο αριθμός τους υπολογίζεται σε 100 με 120 τεκμήρια και κάποια από αυτά χρησιμοποιούνται στα πλαίσια των μαθημάτων της Πειραματικής Ψυχολογίας ή της Βιοψυχολογίας του Τμήματος. Η συλλογή δεν εμπλουτίζεται πλέον, ενώ κάποια αντικείμενα έχουν καταστραφεί από πρόσφατους βανδαλισμούς όπως κάποιες σειρές διαφανειών, εκπαιδευτικές ταινίες, μίκτης χρωμάτων και βάρη. Μελλοντικά έχει διατυπωθεί η πρόθεση για επίσημη καταγραφή των εκθεμάτων με τη βοήθεια παλαιών καθηγητών του Τμήματος. Το Μουσείο δεν είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων και δεν διαθέτει πωλητήριο αναμνηστικών αντικειμένων ή εκδόσεων του Τμήματος.

- *Παρατηρήσεις*

Η συγκεκριμένη συλλογή ενδεχομένως να παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον όταν ολοκληρωθεί η καταγραφή και η επιστημονική τεκμηρίωση των αντικειμένων της σχετικά με τη λειτουργία και τη σημαντικότητα τους (Εικόνες 28, 29).

- *Πληροφορίες από το Ερωτηματολόγιο (2)*

Το μέλος του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) του Εργαστηρίου Ψυχολογίας που ασχολείται με τη συλλογή του Μουσείου θεωρεί ότι η συγκεκριμένη συλλογή απευθύνεται κυρίως σε φοιτητές, αρκετά σε ερευνητές και στο κοινό της τοπικής κοινωνίας. Πιστεύει ακόμα ότι ως ένα βαθμό μπορεί να απευθυνθεί και σε κοινό ευρύτερο της Ελλάδας.

Υποστηρίζει ότι μέσα από τη συγκεκριμένη συλλογή μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου της Ψυχολογίας ενώ λόγω της σπανιότητας ορισμένων εκθεμάτων (όργανα μελέτης κι επίδειξης ψυχολογικών φαινομένων όπως έχουν διατηρηθεί από την εποχή της ιδρύσεως του Ψυχολογικού Εργαστηρίου τη δεκαετία του 1930) θεωρεί ότι αυτά, αποτελούν ως ένα βαθμό, μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ως σημαντικότερο προσόν για τον υπεύθυνο διοίκησης του Μουσείου θεωρεί σε μεγάλο βαθμό τις εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις στη θεματική του μουσείου, ως ένα βαθμό τις γνώσεις μουσειολογίας και τις διοικητικές ικανότητες και καθόλου σημαντικό το επιχειρηματικό πνεύμα.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που σήμερα δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου είναι η υποστελέχωση του, χωροταξικά προβλήματα (καθώς το Μουσείο στεγάζεται σε χώρο που δεν κλειδώνει και τίθεται θέμα ασφάλειας) και η ελλιπής καταγραφή των αντικειμένων. Η επίλυση τους εξαρτάται αρκετά από ενέργειες του Τμήματος και της διοίκησης του πανεπιστημίου, ως ένα βαθμό από ενέργειες του αρμόδιου υπουργείου και ελάχιστα από τις ενέργειες του προσωπικού του Μουσείου.

Θεωρεί ότι το «ψηφιακό μουσείο» ως ένα βαθμό μπορεί να δώσει λύση σε προβλήματα πρόσβασης από ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από τον φυσικό χώρο του Μουσείου ή που δεν μπορούν να το επισκεφτούν λόγω περιορισμένου ωραρίου.

Κατά την άποψη της ο καταλληλότερος τρόπος προβολής του Μουσείου είναι μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου και πιστεύει ότι η προβολή του, μπορεί να συμβάλλει αρκετά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος.

Στην ερώτηση σχετικά με μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαικών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» θεωρεί ότι θα ήταν χρήσιμη, εφόσον νωρίτερα είχε προηγηθεί η ολοκληρωμένη καταγραφή των αντικειμένων του. Στη περίπτωση που το Μουσείο θα επιδίωκε συνεργασία με άλλα τμήματα του ιδρύματος, πιστεύει ότι ίσως θα μπορούσε να συνεργαστεί, με Τμήματα του Πολυτεχνείου καθώς τα αντικείμενα του αποτελούν περίπλοκα όργανα μέτρησης.

Στην ερώτηση σχετικά με τον πόσο ικανοποιημένη είναι σε σχέση με τη σημερινή λειτουργία του Μουσείου, δηλώνει ελάχιστα και θέτει ως προτεραιότητα στους άμεσους σχεδιασμούς του Μουσείου την επιστημονική καταγραφή και τεκμηρίωση των αντικειμένων της συλλογής του. Τέλος σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων δηλώνει πως κατά την άποψη της, αυτό φαίνεται δυσόιωνο.

*Εικόνα 26 - Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων
(προσωπικό αρχείο)*

*Εικόνα 27 - Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων
(προσωπικό αρχείο)*

Μουσεία του Α.Π.Θ. που λειτούργησαν κατά το παρελθόν.

Μουσείο Αρχιτεκτονικής

Το Μουσείο (Φ.Ε.Κ. 73/Β´/24.2.1983 & Φ.Ε.Κ. 380/25.6.1990 τ. Β´) αρχικά ανήκε στο Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας και Ρυθμολογίας και στεγάζονταν στον έβδομο όροφο του κτιρίου εδρών της Πολυτεχνικής Σχολής. Στη συλλογή του φαίνεται ότι περιλάμβανε μεταξύ άλλων προπλάσματα από καλύβες και στρούγκες νομάδων και ποιμένων. Επίσης περιλάμβανε προπλάσματα αρχοντικών νεοκλασικών σπιτιών και θρησκευτικών μνημείων κυρίως του βορειοελλαδικού χώρου (Κυριαζόπουλος, 1976).

Μουσείο Εγκληματολογίας και Σωφρονιστικής

Το Μουσείο ανήκε στη Σχολή Νομικών και Οικονομικών Επιστημών του Α.Π.Θ. και στόχος του ήταν η περισυλλογή πειστηρίων που παραχωρήθηκαν από τις καταδιωκτικές αρχές, χρήσιμων για τη διδασκαλία του μαθήματος της ποινικής επιστήμης αλλά και για τις εγκληματολογικές έρευνες (*Το πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης 1926-1936: κεντρικόν ίδρυμα και παραρτήματα*, 1937). Η τελευταία αναφορά σε Επετηρίδα του Πανεπιστημίου στο συγκεκριμένο Μουσείο γίνεται στο έτος που αφορά τις χρονιές 1988 – 1989 και φαίνεται ότι στεγάζονταν στο σπουδαστήριο του Τομέα Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών.

Μουσεία του Τμήματος της Ιατρικής

Η πρώτη αναφορά σε Επετηρίδα του Πανεπιστημίου στα Μουσεία της Ιατρικής Σχολής γίνεται κατά το ακαδημαϊκό έτος 1946 -1947 όπου εκτός από το «Εγκληματολογικόν Μουσείον», αναφέρονται το «Μουσείον Υγιεινής», το «Ανατομικόν Μουσείον», το «Μουσείον Σχολικής Υγιεινής και Παιδολογίας» και το «Μουσείον Παθολογικής Ανατομίας» (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1947). Με την πάροδο των χρόνων τα Μουσεία περιορίζονται σε τέσσερα: το Εγκληματολογικό, της Υγιεινής, το Ανατομικό και το Παθολογικής Ανατομικής (Κυριαζόπουλος, 1976). Σήμερα τα Μουσεία του Τμήματος της Ιατρικής, που λειτουργούν, όπως αναφέρεται και νωρίτερα, είναι δύο: το Μουσείο Ανατομείου και το Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής. Ιδιαίτερη

αναφορά γίνεται στο Εγκληματολογικό Μουσείο καθώς μέχρι πρόσφατα γίνονταν προσπάθειες για τη λειτουργία του.

Εγκληματολογικό Μουσείο

Το Εγκληματολογικό Μουσείο του Εργαστηρίου Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του Α.Π.Θ. άρχισε να συγκροτείται το 1944, με την έναρξη της λειτουργίας του Εργαστηρίου. Η δημιουργία του ξεκινάει με την προσπάθεια της συλλογής πειστηρίων από τον καθηγητή Κωνσταντίνο Ηλιάκη ο οποίος στη συνέχεια υπήρξε και διευθυντής του, ενώ με το πέρασμα των χρόνων συνεχιστές αυτής της προσπάθειας υπήρξαν και άλλοι καθηγητές, στην πλειοψηφία τους ιατροδικαστές, οι οποίοι διετέλεσαν και διευθυντές του συγκεκριμένου Εργαστηρίου.

Ο σκοπός του Μουσείου ήταν η εκπαίδευση των φοιτητών, μέσα από τη χρήση των τεκμηρίων του, που προέρχονταν από το καθημερινό έργο των ιατροδικαστών, των τοξικολόγων και των διωκτικών αρχών.

Το 1990 με πρωτοβουλία του τότε αναπληρωτή καθηγητή της Ιατροδικαστικής Παναγιώτη Επιβατιανού, στο υπόγειο του Εργαστηρίου της Ιατροδικαστικής, διαμορφώθηκε χώρος φιλοξενίας των εκθεμάτων.

Σήμερα τα εκθέματα του Μουσείου βρίσκονται σε διάφορους χώρους του Εργαστηρίου και σύμφωνα με τον Διευθυντή του Εργαστηρίου Ιατροδικαστικής Τοξικολογίας αναπληρωτή καθηγητή Νικόλαο Ραΐκο το Μουσείο είναι ανενεργό καθώς το νομικό πλαίσιο έκθεσης των αντικειμένων της συλλογής χρήζει περαιτέρω ενασχόλησης.

Μουσείο Παρασκευασμάτων

Το Μουσείο ανήκε στην Κτηνιατρική Σχολή και φαίνεται ότι στεγάζονταν στις εγκαταστάσεις στο δυτικό τμήμα της πόλης (κοντά στο Νέο Σιδηροδρομικό Σταθμό) στο τότε κτίριο της Μαιευτικής Κλινικής και Παθολογίας Βοοειδών και Χοίρων και περιλάμβανε παρασκευάσματα (Κυριαζόπουλος, 1976).

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα σχετικά με τη λειτουργία των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. στηρίζονται σε πληροφορίες που αντλήθηκαν από τον αντίστοιχο δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα, από τις απαντήσεις που έδωσαν οι αρμόδιοι για τη λειτουργία των Μουσείων τους στο Ερωτηματολόγιο (1) (10 απαντήσεις ηλεκτρονικά, 2 προφορικά), στις προσωπικές παρατηρήσεις της ερευνήτριας και τέλος στις ηλεκτρονικές συνεντεύξεις των Διευθυντών ή των υπεύθυνων για τη λειτουργία των Μουσείων, Ερωτηματολόγιο (2) (12 απαντήσεις ηλεκτρονικά), προκειμένου να διερευνηθεί η προσωπική τους εκτίμηση σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των Μουσείων τους.

Για την ευκολότερη διαχείριση τους χωρίζονται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος ομαδοποιούνται τα αποτελέσματα των πληροφοριών που συλλέχθηκαν από τον δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές, διοικητικά έγγραφα και από τις απαντήσεις που έδωσαν οι αρμόδιοι για τη λειτουργία των Μουσείων τους (Ερωτηματολόγιο (1)). Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όπως αυτά προέκυψαν από τις συνεντεύξεις των υπεύθυνων των Μουσείων (Ερωτηματολόγιο (2)).

Μέρος Α.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των αρμοδίων για τη λειτουργία των Μουσείων τους (Ερωτηματολόγιο (1), με πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τον δικτυακό τόπο του Πανεπιστημίου, από ιστορικές πηγές και διοικητικά έγγραφα και κατόπιν προσωπικής επικοινωνίας σε ορισμένες περιπτώσεις με τις αντίστοιχες γραμματείες των Σχολών του Α.Π.Θ. προκύπτει για τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. ότι έξι (6) από αυτά λειτουργούν εντός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου (Φ.Ε.Κ. ίδρυσης ή απόφαση Συγκλήτου), έξι (6) λειτουργούν άτυπα, ενώ τουλάχιστον επτά (7) λειτούργησαν κατά το παρελθόν και δεν λειτουργούν σήμερα.

Τα θεσμοθετημένα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ είναι :

- Το Μουσείο Εκμαγείων
- Το Λαογραφικό Μουσείο
- Το Μουσείο Γεωλογίας – Παλαιοντολογίας – Παλαιοανθρωπολογίας
- Το Βιβλικό Μουσείο

- Το Μουσείο Ιστορίας της Ιατρικής
- Το Μουσείο Ανατομείου

Τα μη θεσμοθετημένα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. είναι:

- Το Μουσείο Άγριας Πανίδας
- Το Μουσείο Γεωδαιτικών και φωτογραμμετρικών οργάνων
- Το Βοτανικό Μουσείο (Herbarium)
- Το Μουσείο Ζωολογίας
- Το Τεχνικό Μουσείο: Τοπογραφικών και Σχεδιαστικών Οργάνων και Χαρτών
- Το Μουσείο Ψυχολογικών Οργάνων

Για τα 12 τμηματικά Μουσεία του πανεπιστημίου που υφίστανται σήμερα, η δημιουργία των συλλογών τους στην πλειοψηφία τους (6) προέκυψε από τις ανάγκες διαφύλαξης και προστασίας των οργάνων ή των αντικειμένων γενικότερα, που χρησιμοποιήθηκαν κατά το παρελθόν στα πλαίσια των μαθημάτων των τμημάτων στα οποία ανήκαν. Σε αρκετές περιπτώσεις (4) οι συλλογές τους δημιουργήθηκαν από αντικείμενα που προέκυψαν από το ερευνητικό έργο των μελών τους και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευση των φοιτητών τους και τέλος κάποιες από αυτές δημιουργήθηκαν από αντικείμενα που με το πέρασμα των χρόνων απέκτησαν ιστορικό ενδιαφέρον καθώς αυτά σχετίζονται με την εξέλιξη των τμημάτων τους (2).

Κοινή αποστολή όλων, μέσα από τις βασικές λειτουργίες τους (συλλογή, συντήρηση, διαφύλαξη και ανάδειξη) αποτελεί η υποστήριξη των διδακτικών αναγκών των φοιτητών του ιδρύματος. Παράλληλα τα περισσότερα από αυτά (10), έχουν σαν επιπλέον στόχο τους τη δημιουργία ιστορικής συνείδησης σε σχέση με το επιστημονικό πεδίο που αφορά το Μουσείο τους, για τους φοιτητές των τμημάτων τους αλλά και για το ευρύ κοινό. Για το τελευταίο, επιδιωκόμενο αποτελεί η μετάδοση της καλλιεργούμενης ακαδημαϊκής γνώσης με σχετικά εκλαϊκευμένο τρόπο προκειμένου να υπάρξει αύξηση του ενδιαφέροντος και της ευαισθητοποίησης του κοινού προς τα αντίστοιχα επιστημονικά πεδία.

Σχετικά με το προσωπικό που στελεχώνει τα τμηματικά Μουσεία του πανεπιστημίου, στην πλειοψηφία του αυτό, εκτός από τους Διευθυντές (για την περίπτωση των θεσμοθετημένων με ΦΕΚ ίδρυσης Μουσείων) είναι τυπικά ανύπαρκτο. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται για Καθηγητές, ή ΕΔΙΠ ή ΕΤΕΠ που δεν απασχολούνται κατά αποκλειστικότητα με τα Μουσεία αλλά ασχολούνται σε αρκετές

περιπτώσεις με τα αντίστοιχα εργαστήρια και παράλληλα συμβάλλουν και στη λειτουργία των Μουσείων, με εξαίρεση λίγα Μουσεία (3) που απασχολούν ένα ή δύο άτομα προσωπικό.

Οι χώροι στους οποίους στεγάζονται τα Μουσεία στην πλειοψηφία τους δεν επαρκούν σε μέγεθος σε σχέση με τα εκθέματα που διαθέτουν (9) με αποτέλεσμα να μην επιτρέπεται η έκθεση όλων των αντικειμένων των συλλογών τους ή να μην είναι εύκολη η ξενάγηση ομάδων επισκεπτών σε αυτά. Επίσης σε αρκετές περιπτώσεις λόγω έλλειψης χώρου δεν διατίθεται το κατάλληλο υποστηρικτικό, για τη συλλογή, οπτικοακουστικό υλικό. Ορισμένα στεγάζονται σε αίθουσες μαθημάτων (1) ή σε διαδρόμους εργαστηρίων (2), ενώ ορισμένα δεν έχουν τις συλλογές τους συγκεντρωμένες σε έναν χώρο (3). Ειδικότερα για κάποια από αυτά (4) λόγω χώρου τίθεται έντονα και το θέμα της ασφάλειας των συλλογών. Εξαίρεση αποτελούν τα Μουσεία των οποίων ο χώρος που τους έχει διατεθεί, καλύπτει τις ανάγκες τους (3) πλαισιωμένος και από τον κατάλληλο εξοπλισμό (φωτισμός, προθήκες κλπ.).

Ο αριθμός των τεκμηρίων που περιλαμβάνονται στις συλλογές των τμηματικών Μουσείων δεν είναι με ακρίβεια καθορισμένος, για τα περισσότερα από αυτά (8). Η καταγραφή του υλικού τους έχει γίνει σε έντυπους καταλόγους (4), μέρος της συλλογής τους ή και ολόκληρη η συλλογή έχουν καταχωρηθεί ηλεκτρονικά (6) ενώ κάποια έχουν προχωρήσει και σε φωτογράφιση ορισμένων αντικειμένων τους ή και σε όλα (7).

Τα περισσότερα (9) έχουν μόνιμη έκθεση και σε αυτήν, περιλαμβάνονται όλες οι συλλογές τους ή και μέρος τους. Ο εμπλουτισμός των συλλογών τους για την πλειοψηφία των μουσείων (9) συνεχίζεται ακόμα και σήμερα ενώ οι λόγοι για τους οποίους ορισμένα (3) δεν εμπλουτίζουν πλέον τις συλλογές τους οφείλονται στην έλλειψη χρηματοδότησης, στην έλλειψη προσωπικού αλλά και στην έλλειψη επαρκούς χώρου.

Σε ορισμένες περιπτώσεις (5) υπήρξαν και απώλειες σε αντικείμενα των συλλογών τους. Αυτό συνέβη κατά το παρελθόν, την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου, αλλά και στις μέρες μας λόγω βανδαλισμών που συνέβησαν στον χώρο που φιλοξενείται μία συλλογή, είτε λόγω της απουσίας εξειδικευμένου προσωπικού συντήρησης των εκθεμάτων, ή ακόμα και λόγω πυρκαγιάς στο κτίριο που στεγάζονταν μέρος των συλλογών.

Δυστυχώς τα περισσότερα Μουσεία (7) δεν έχουν συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας αν και κατόπιν επικοινωνίας με κάποιον υπεύθυνο του χώρου εξυπηρετούν οποιαδήποτε ομάδα θέλει να ξεναγηθεί στους χώρους τους και να ενημερωθεί σχετικά με τις συλλογές τους. Αρκετά (4) δέχονται επισκέπτες σε συγκεκριμένες ώρες και μέρες της εβδομάδας με μία εξαίρεση (1) που δέχεται όλα τα πρωινά από τη δευτέρα μέχρι και την Παρασκευή.

Τα αντικείμενα των συλλογών τους, για την πλειοψηφία των Μουσείων (10) χρησιμοποιούνται στα πλαίσια προπτυχιακών αλλά και μεταπτυχιακών μαθημάτων του Τμήματος τους, ενώ ειδικότερα για ορισμένες συλλογές τους (8) τα αντικείμενα τους χρησιμοποιούνται και σε έρευνες που διενεργούνται στα αντίστοιχα εργαστήρια.

Με εξαίρεση λίγα από αυτά (2) τα υπόλοιπα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ (10) χρησιμοποιούνται από φοιτητές και ερευνητές. Επιπλέον αρκετά από αυτά (6), δέχονται επισκέψεις από σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και από κοινό που είναι εκτός της πανεπιστημιακής κοινότητας. Δυστυχώς η δράση τους αυτή, δεν αποτυπώνεται κάπου, καθώς στην πλειοψηφία τους τα Μουσεία (10) δεν τηρούν στατιστικά επισκεψιμότητας, τουλάχιστον όχι συστηματικά, εκτός λίγων περιπτώσεων (2) που τηρούν.

Αρκετά από αυτά (8) δεν έχουν κάποιο ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τους επισκέπτες του Μουσείου, ένα (1) έχει εξειδικευμένο πρόγραμμα για μεταπτυχιακούς φοιτητές ενώ τα υπόλοιπα (3) έχουν εκπαιδευτικά προγράμματα κυρίως για τους μαθητές σχολείων. Τέλος στα πλαίσια των δράσεων τους, όπως εκθέσεις ή συνέδρια ή ακόμα και για εργασίες που αφορούν στην τεκμηρίωση των συλλογών τους, ορισμένα από αυτά (4) έχουν προβεί σε συνεργασίες με ιδιωτικούς αλλά και δημόσιους φορείς καθώς και με συλλέκτες.

Αρκετά από τα Μουσεία (7) προβάλλονται μέσα από τη σελίδα του πανεπιστημίου με τίτλο «Μουσεία – Αρχεία – Συλλογές» όμως τα στοιχεία που εμφανίζονται σε αυτήν δεν είναι επικαιροποιημένα (ένα από αυτά που παρουσιάζονται δεν λειτουργεί πλέον). Λίγα είναι αυτά που δεν προβάλλονται καθόλου (2) ή προβάλλονται μέσω της ιστοσελίδας του εργαστηρίου στο οποίο ανήκουν (2). Αρκετά (6) εκτός από την αντίστοιχη σελίδα του πανεπιστημίου, προβάλλονται μέσω των συνεργασιών τους με διάφορους φορείς όπως με την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ή με τη χρήση των μέσων κοινωνικών δικτύωσης (χωρίς δικό τους προφίλ χρήσης), ή μέσω

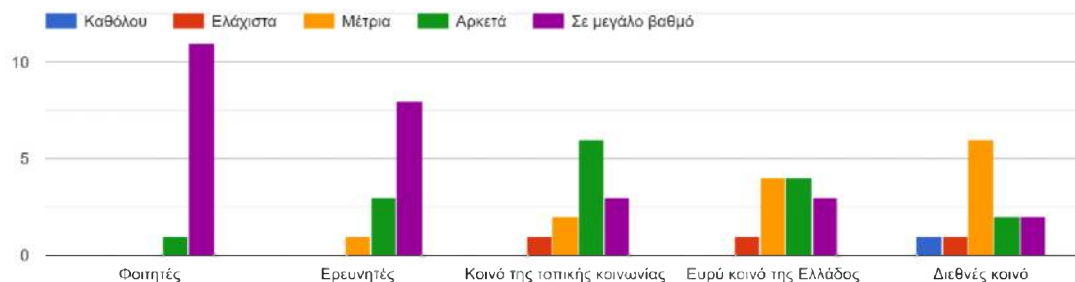
δράσεων του πανεπιστημίου, συμμετοχών τους σε συνέδρια κλπ. Ένα από τα τμηματικά Μουσεία του ιδρύματος (1) ξεχωρίζει, καθώς διαθέτει δική του ενημερωμένη ιστοσελίδα με όλες τις δράσεις του και με αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τις συλλογές του.

Τέλος η προοπτική δημιουργίας «ψηφιακής συλλογής» υπάρχει σαν πρόθεση στα περισσότερα Μουσεία (9) όμως λόγω διαφόρων προβλημάτων δεν είναι εφικτή ακόμα ενώ σε ορισμένα (4) υπάρχει ήδη μία σχετική προετοιμασία των συλλογών τους για την υλοποίησή της.

Μέρος Β.

Σύμφωνα με τις απόψεις των διευθυντών ή των υπεύθυνων των Μουσείων όπως αυτές προκύπτουν από τις συνεντεύξεις τους (Ερωτηματολόγιο (2)) στην ερώτηση σχετικά με το κοινό στο οποίο απευθύνονται ή και δυνητικά μπορούν να απευθύνουν οι συλλογές τους, η πλειοψηφία τους (11) απαντά, ότι οι συλλογές τους απευθύνονται στους φοιτητές τους σε μεγάλο βαθμό και ένας (1) σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Στο κοινό των ερευνητών, οι περισσότεροι (8) πιστεύουν ότι απευθύνονται σε μεγάλο βαθμό, μερικοί (3) σε αρκετά μεγάλο βαθμό και ένας (1) ως ένα βαθμό. Για το κοινό της τοπικής κοινωνίας, οι περισσότεροι (6) πιστεύουν ότι οι συλλογές τους παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε μεγάλο βαθμό, μερικοί (3) σε αρκετά μεγάλο βαθμό, ορισμένοι (2) ως ένα βαθμό και ένας (1) ελάχιστα. Ορισμένοι (4) θεωρούν ότι οι συλλογές τους απευθύνονται αρκετά στο ευρύ κοινό της Ελλάδας, ορισμένοι (4) ελάχιστα, κάποιιοι (3) σε μεγάλο βαθμό και ένας (1) ελάχιστα. Τέλος οι περισσότεροι (6) πιστεύουν ότι το περιεχόμενο των Μουσείων τους ως ένα βαθμό μπορεί να ενδιαφέρει το διεθνές κοινό, όμως ορισμένοι (2) βασιζόμενοι στις ιδιαιτερότητες των συλλογών τους πιστεύουν ότι σε μεγάλο βαθμό υπάρχει ενδιαφέρον, ορισμένοι (2) σε αρκετά μεγάλο βαθμό, ένας (1) ελάχιστα και ένας (1) καθόλου (γράφημα 1).

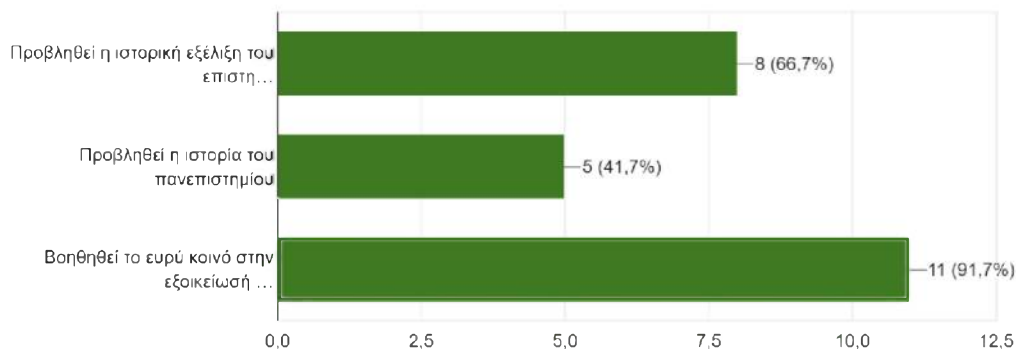
Σε ποιους θεωρείτε ότι απευθύνεται ή ότι, δυνητικά, θα μπορούσε να απευθυνθεί το μουσείο σας;

Γράφημα 1

Οι περισσότεροι πιστεύουν (11) ότι μέσα από τις συλλογές του Μουσείου τους το ευρύ κοινό τους μπορεί να εξοικειωθεί με διάφορα επιστημονικά θέματα που άπτονται του επιστημονικού τους πεδίου, αρκετοί (8) ότι μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού τους πεδίου και ως ένα βαθμό (5) ότι παράλληλα δίνεται η ευκαιρία να προβληθεί και η ιστορία του πανεπιστημίου (γράφημα 2).

Μέσα από τις συλλογές του μουσείου σας, θεωρείτε ότι μπορεί να:
12 απαντήσεις

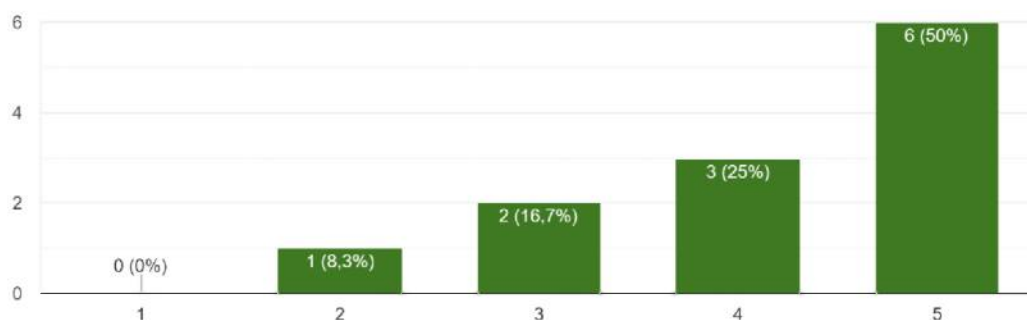

Γράφημα 2

Για αρκετούς από τους υπεύθυνους (6) ισχύει ότι τα αντικείμενα των συλλογών τους σε μεγάλο βαθμό αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και ότι η προβολή τους συμβάλει στην περαιτέρω διάδοσή της, για ορισμένους (3) αυτό ισχύει

σε αρκετά μεγάλο βαθμό, για κάποιους (2) ότι αυτό ισχύει ως ένα βαθμό και για έναν (1) ότι κάτι τέτοιο ελάχιστα ισχύει για τη συλλογή του Μουσείου του (γράφημα 3).

Θεωρείτε ότι η συλλογή ή οι συλλογές του μουσείου αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και ότι η προβολή τους συμβάλλει στην περαιτέρω διάδοσή της;
12 απαντήσεις

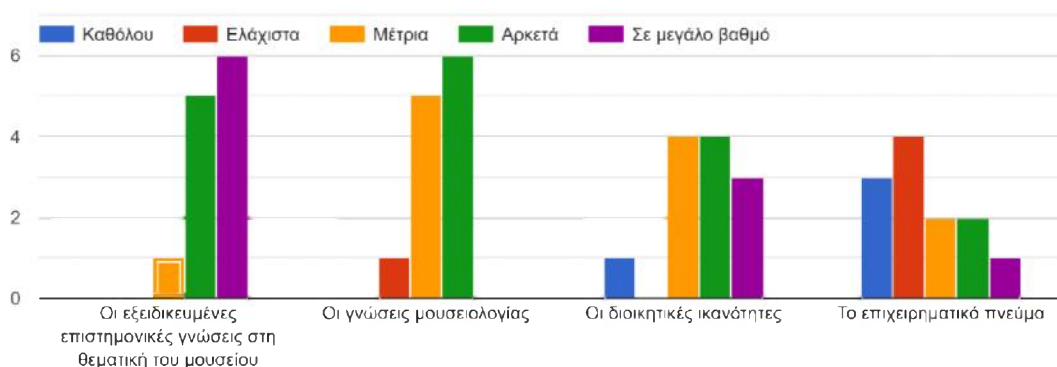
Γράφημα 3

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό των συλλογών τους για τους περισσότερους (11) αποτελεί η σπανιότητα των αντικειμένων τους κυρίως λόγω της εξειδικευμένης θεματικής τους. Ένας (1) από τους υπεύθυνους διευκρινίζει ότι οι συλλογές του δεν είναι κατάλληλες για όλες τις ηλικίες, ενώ για αρκετές περιπτώσεις (6) καθώς το υλικό τους αποτελεί προϊόν του ερευνητικού έργου των μελών του Τμήματος, θεωρούν ότι η ιστορική αλλά και η επιστημονική τεκμηρίωση των αντικειμένων τους, μπορεί να είναι η πλέον ολοκληρωμένη. Αντίστοιχα για τις περιπτώσεις των Μουσείων (6) που το περιεχόμενο των συλλογών τους αποτελείται από ιστορικά αντικείμενα και όργανα που συνέβαλαν στην εξέλιξη του επιστημονικού τους χώρου, πιστεύουν ότι η ανάδειξη και η προβολή τους, αποτελούν τον συνδετικό κρίκο της σύγχρονης επιστήμης με το παρελθόν της.

Στην ερώτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά που θεωρούν ότι πρέπει να συγκεντρώνει ο υπεύθυνος του πανεπιστημιακού μουσείου αρκετοί από αυτούς (6) θεωρούν ότι σε μεγάλο βαθμό είναι σημαντικές οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις στη θεματική του Μουσείου τους, ορισμένοι (5) σε αρκετά μεγάλο βαθμό και ένας (1) ως ένα βαθμό. Αντίστοιχα για τις γνώσεις μουσειολογίας αρκετοί (6) τις θεωρούν σημαντικές σε αρκετά μεγάλο βαθμό, ορισμένοι (5) ως ένα βαθμό και ένας (1) τις θεωρεί ελάχιστα

σημαντικές. Οι διοικητικές ικανότητες από λίγους (3) θεωρούνται ως σημαντικές σε μεγάλο βαθμό, από ορισμένους (4) αρκετά σημαντικές, από ορισμένους (4) σημαντικές ως ένα βαθμό και από έναν (1) καθόλου. Τέλος ένας από τους υπεύθυνους (1) θεωρεί σε μεγάλο βαθμό σημαντικό το επιχειρηματικό πνεύμα που μπορεί να διαπνέει τον υπεύθυνο Μουσείου, λίγοι (2) το θεωρούν αρκετά σημαντικό, λίγοι (2) το θεωρούν σημαντικό ως ένα βαθμό, ορισμένοι (4) πιστεύουν ότι είναι ελάχιστα σημαντικό και ορισμένοι (3) δεν το θεωρούν καθόλου σημαντικό (γράφημα 4).

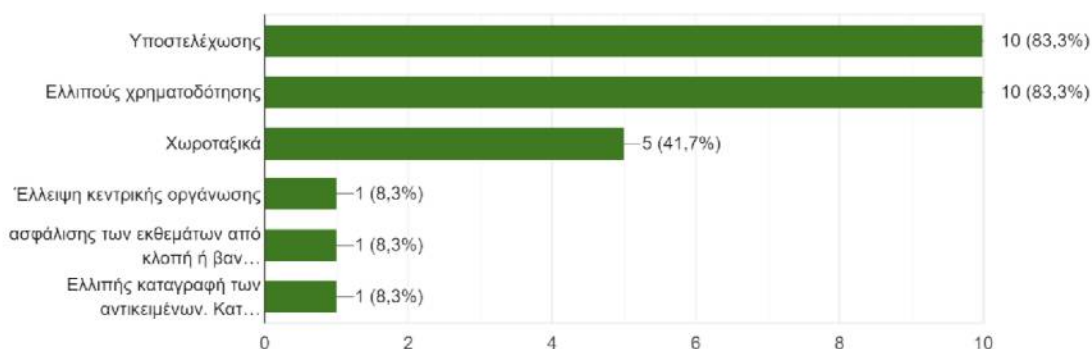
Ποια από τα παρακάτω χαρακτηριστικά θεωρείτε σημαντικότερα για τον υπεύθυνο ενός πανεπιστημιακού μουσείου;

Γράφημα 4

Για την πλειοψηφία των υπεύθυνων των Μουσείων (10) το πρόβλημα της υποστελέχωσης μαζί με το πρόβλημα της ελλιπούς χρηματοδότησης αποτελούν προβλήματα που δυσχεραίνουν τη λειτουργία των Μουσείων. Παράλληλα για ορισμένους από αυτούς (5) τα χωροταξικά προβλήματα αποτελούν τροχοπέδη για την ομαλή λειτουργία του Μουσείου τους, ενώ ένας (1) σημειώνει ως σημαντικό πρόβλημα την έλλειψη κεντρικής οργάνωσης των Μουσείων, ένας (1) θέτει το θέμα της ασφάλειας των συλλογών από καταστροφές και βανδαλισμούς και ένας (1) την ελλιπή καταγραφή των αντικειμένων του Μουσείου του (γράφημα 5).

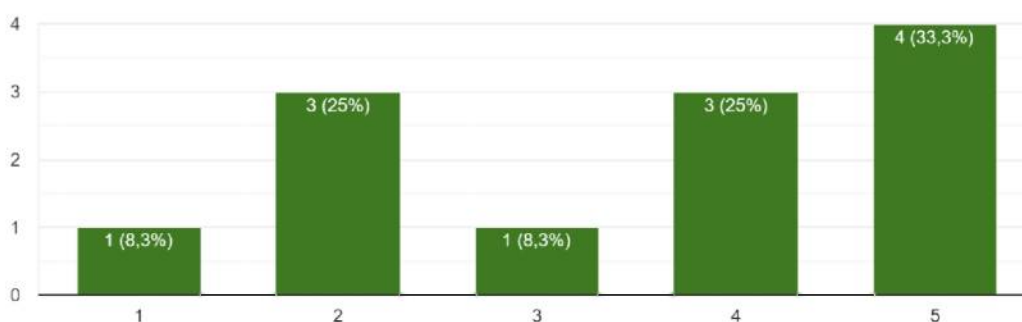
Τι είδους προβλήματα σήμερα δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου:
12 απαντήσεις

Γράφημα 5

Η άποψη αρκετών υπεύθυνων (4) σχετικά με το αν το «ψηφιακό μουσείο» μπορεί να δώσει λύση σε κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Μουσεία σήμερα, είναι θετική σε μεγάλο βαθμό, ορισμένοι(3) θεωρούν ότι αυτό μπορεί να ισχύσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό, ένας (1) ως ένα βαθμό, ορισμένοι (3) ελάχιστα και ένας (1) καθόλου (γράφημα 6).

Πιστεύετε ότι το «ψηφιακό μουσείο» μπορεί να δώσει λύση σε κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα;
12 απαντήσεις

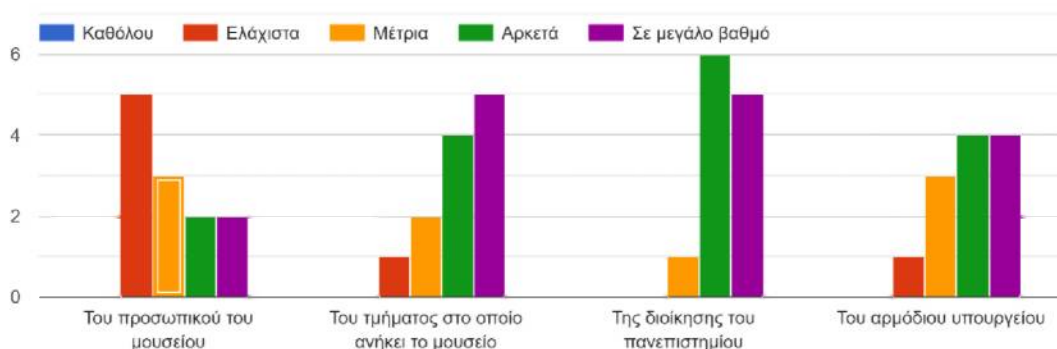

Γράφημα 6.

Σχετικά με την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα Μουσεία σήμερα λίγοι (2) είναι αυτοί που θεωρούν ότι οι ενέργειες του προσωπικού του Μουσείου μπορούν σε μεγάλο βαθμό να συμβάλουν στην επίλυση τους, ενώ λίγοι (2) είναι και αυτοί που πιστεύουν ότι οι ενέργειες του προσωπικού μπορούν σε αρκετά μεγάλο

βαθμό να συντελέσουν σε αυτήν. Ορισμένοι (3) θεωρούν ότι αυτό μπορεί να συμβεί ως ένα βαθμό αλλά αρκετοί (5) πιστεύουν ότι το προσωπικό του Μουσείου ελάχιστα μπορεί να συντελέσει στην επίλυση των προβλημάτων του. Ορισμένοι (5) πιστεύουν ότι η επίλυση των προβλημάτων τους μπορεί να προκύψει από ενέργειες των τμημάτων τους σε μεγάλο βαθμό, ορισμένοι (4) σε αρκετά μεγάλο βαθμό, λίγοι (2) ως ένα βαθμό και ένας (1) ελάχιστα. Ως υπεύθυνη για τις κατάλληλες ενέργειες θεωρείται η διοίκηση του πανεπιστημίου από ορισμένους (4) σε μεγάλο βαθμό, από αρκετούς (6) σε αρκετά μεγάλο βαθμό και ως ένα βαθμό από έναν (1). Η συμβολή των ενεργειών του αρμόδιου υπουργείου στην επίλυση των προβλημάτων τους, θεωρείται από ορισμένους (4) σε μεγάλο βαθμό σημαντική, από ορισμένους (4) σημαντική σε αρκετά μεγάλο βαθμό, από λίγους (3) ως ένα βαθμό σημαντική και από έναν (1) ελάχιστα (γράφημα 7).

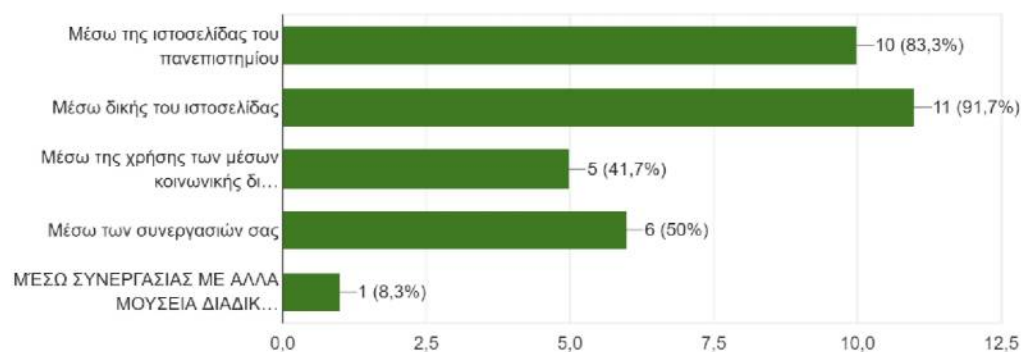
Η αντιμετώπιση και η πιθανή επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα εξαρτώνται κυρίως από ενέργειες :

Γράφημα 7.

Σχετικά με την προβολή του Μουσείου τους, αρκετοί (10) θεωρούν ως κατάλληλο μέσο για την προβολή του την ιστοσελίδα του πανεπιστημίου παράλληλα με τη χρήση ξεχωριστής ιστοσελίδας τους Μουσείου (11). Ορισμένοι (5) πιστεύουν ότι και η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να είναι αποτελεσματική, καθώς και οι συνεργασίες τους με άλλους φορείς ή τμήματα του πανεπιστημίου (6) ενώ ένας (1) κάνει ξεχωριστή αναφορά σαν μέσο προβολής του Μουσείου του τη συνεργασία με άλλα Μουσεία (γράφημα 8).

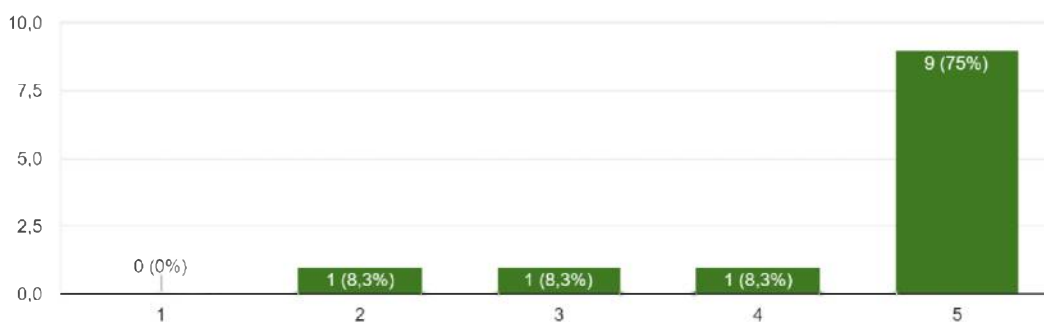
Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι πρέπει να προβάλλεται το μουσείο σας;
12 απαντήσεις

Γράφημα 8.

Η υπεύθυνοι των Μουσείων στην πλειοψηφία τους (9) πιστεύουν ότι η προβολή του μουσείου τους συμβάλλει ή μπορεί να συμβάλλει ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος σε μεγάλο βαθμό, ένας (1) θεωρεί ότι αυτό μπορεί να ισχύει σε αρκετά μεγάλο βαθμό, ένας (1) ως ένα βαθμό και ένας (1) ελάχιστα (γράφημα 9).

Πιστεύετε ότι η προβολή του μουσείου συμβάλλει ή μπορεί να συμβάλλει ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος ;
12 απαντήσεις

Γράφημα 9.

Στο ενδεχόμενο μίας πιθανής συνεργασίας μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» με ισχυρό πληροφοριακό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο οι υπεύθυνοι των Μουσείων (12) δηλώνουν όλοι θετικοί. Ορισμένοι μάλιστα από αυτούς

(8) τη θεωρούν πολύ σημαντική, ένας (1) απαραίτητη και ένας (1) πιστεύει ότι μπορεί να αναδείξει τον επιστημονικό και μουσειακό πλούτο του πανεπιστημίου. Ορισμένοι (3) από αυτούς βέβαια, στηριζόμενοι στις ιδιαιτερότητες των συλλογών τους, σε ένα τέτοιο εγχείρημα σημειώνουν ως αρνητικό την απώλεια της ρεαλιστικής επαφής με τα εκθέματα του Μουσείου, την απώλεια της αμεσότητας της προσωπικής ξενάγησης και γενικότερα της «ζωντανίας» μίας πραγματικής περιήγησης στους χώρους του Μουσείου. Ειδικότερα ένας (1) από τους υπεύθυνους δηλώνει την επιφύλαξη του σχετικά με το κατά πόσο θα μπορεί να γίνει ουσιαστική αξιοποίηση όλων των πληροφοριών που θα συγκεντρωθούν σε μία τέτοια βάση. Ορισμένοι (2) θέτουν ως απαραίτητη προϋπόθεση πριν από ένα τέτοιο εγχείρημα την ολοκλήρωση της καταγραφής όλων των αντικειμένων των Μουσείων και τέλος ένας (1) από τους υπεύθυνους, σε μία τέτοια προοπτική, τονίζει την ανάγκη να υπάρξει σεβασμός στις ιδιαιτερότητες του κάθε Μουσείου.

Στην ερώτηση σχετικά με την προοπτική συνεργασίας με τμήματα του πανεπιστημίου ή με άλλους φορείς, που μπορεί να βοηθήσουν τη λειτουργία ή ακόμα και την προβολή του Μουσείου επιδιώκοντας διαφορετική χρήση των συλλογών τους (πχ. Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Τμήμα Κινηματογράφου, Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας κλπ) οι υπεύθυνοι των Μουσείων απαντούν θετικά (10) αναφέροντας κυρίως τμήματα ή φορείς με τα οποία οι συλλογές τους σχετίζονται θεματικά ή που μπορούν να βοηθήσουν στην ανάδειξη των συλλογών τους οπτικοποιώντας ή να δίνοντας μια άλλη διάσταση στο επιστημονικό περιεχόμενο των μουσείων τους ή ακόμα και να υποστηρίξουν την τεκμηρίωση των συλλογών τους όπως για παράδειγμα σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης ή με το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ιδρύματος κ.ά.. Ένας (1) από τους υπεύθυνους απαντά ότι ίσως να μην υπάρχει τέτοια προοπτική, ενώ ένας (1) θεωρεί ότι κάτι τέτοιο θα ήταν δύσκολο λόγω της ιδιαιτερότητας των εκθεμάτων του Μουσείου του.

Αρκετοί από τους υπεύθυνους των Μουσείων (7) δηλώνουν ότι δεν είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου τους σήμερα και πιστεύουν ότι αυτό οφείλεται σε λάθος προγραμματισμούς, στην έλλειψη επενδύσεων από την κεντρική διοίκηση του πανεπιστημίου, στην έλλειψη προσωπικού και χώρου και στην ελλιπή προβολή τους. Πιστεύουν ότι το Μουσείο τους θα λειτουργούσε καλύτερα αν είχε μόνιμο προσωπικό και καταλληλότερους χώρους για τη στέγαση των μουσειακών

συλλογών τους. Θεωρούν ότι η τακτική χρηματοδότηση από το πανεπιστήμιο ή από το αντίστοιχο υπουργείο, η υποστήριξη και η προβολή των δράσεων και των συνεργασιών τους στα πλαίσια μίας πιο εξωστρεφούς δράσης του πανεπιστημίου, θα βοηθούσαν στην ανάδειξη των μουσειακών τους συλλογών. Ορισμένοι (5) δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από τη λειτουργία του Μουσείου τους, αν και αρκετοί από αυτούς (4) παράλληλα, δηλώνουν ότι η απασχόληση προσωπικού σε μόνιμη βάση, η καλύτερη χρηματοδότηση και η μεγαλύτερη προβολή των δράσεων τους αποτελούν προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία του εκάστοτε πανεπιστημιακού μουσείου.

Σχετικά με τους βραχυπρόθεσμους σχεδιασμούς που αφορούν στη λειτουργία ή στις δράσεις των Μουσείων, ορισμένοι υπεύθυνοι (2) απαντούν ότι αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν κάποιοι συγκεκριμένοι σχεδιασμοί ενώ ορισμένοι (2) ότι προχωρούν τις διαδικασίες ψηφιοποίησης του υλικού τους. Ορισμένοι από τους υπεύθυνους (2) θέτουν ως προτεραιότητα τη βελτίωση των υποδομών του Μουσείου τους (φωτισμός, προθήκες, εκτυπώσεις πληροφοριακού υλικού κ.α.) και την καταγραφή των εκθεμάτων τους, ορισμένοι (2) τη συμμετοχή του Μουσείου τους σε προγράμματα και ημερίδες, ορισμένοι (3) την αναδιοργάνωση των συλλογών τους και τη δημιουργία νέων εκθέσεων και ένας (1) την ενσωμάτωση των συλλογών του με άλλες συλλογές του Α.Π.Θ..

Τέλος στην ερώτηση που αφορά στο μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς με βάση τα σημερινά δεδομένα οι περισσότεροι (9) δηλώνουν ότι αυτά θα πρέπει να εξελιχθούν μεθοδικά και συστηματικά καθώς αποτελούν αξιόλογες εστίες σύνδεσης της κοινωνίας με την ακαδημαϊκή κοινότητα. Πιστεύουν ότι πρέπει και μπορούν να συνεισφέρουν στην πολιτιστική κληρονομιά στηριζόμενοι στην ερευνητική καταξίωση των μελών του Α.Π.Θ. που μπορούν να τα αναδείξουν με εγκυρότητα και μοναδικότητα, αρκεί βέβαια να τύχουν της δέουσας υποστήριξης από τους αρμόδιους φορείς. Το μέλλον τους σε μεγάλο βαθμό θα εξαρτηθεί από το κατά πόσο αυτά μπορούν να είναι λειτουργικά και ικανά να απευθυνθούν στο ειδικό αλλά και στο ευρύ κοινό τους. Σε ιδανικές συνθήκες προτείνεται και η δημιουργία ενός μεγάλου μουσείου επιστημών του ιδρύματος με σκοπό την προβολή των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύει αλλά και την ανάδειξη της συμβολής του Πανεπιστημίου στην εξέλιξη των επιστημών. Λίγοι (2) θεωρούν το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων δυσοίωνο, καθώς μέχρι στιγμής δεν υπάρχει

επαρκής χρηματοδότηση και προσωπικό για την κάλυψη των αναγκών τους, ενώ ένας (1) από τους υπεύθυνους δεν διατυπώνει την άποψη του.

Συζήτηση αποτελεσμάτων

Σκοπός της εργασίας ήταν, μέσω της καταγραφής του τρόπου λειτουργίας των τμηματικών μουσείων του Α.Π.Θ. να διερευνηθεί η συμβολή τους στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας και ο ρόλος τους ως διαχειριστών της. Τα ερευνητικά ερωτήματα μέσω των οποίων έγινε αυτή η διερεύνηση ήταν τα εξής:

1. Τι ιδιαιτερότητες παρουσιάζουν οι συλλογές τους;
2. Σε ποιους απευθύνονται και σε ποιους μπορούν να απευθυνθούν;
3. Ποιος είναι ο σημερινός τρόπος λειτουργίας των τμηματικών μουσείων του Α.Π.Θ.;
4. Με ποιόν τρόπο πιστεύουν οι υπεύθυνοι των Μουσείων ότι αυτά μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά (διοίκηση, συνεργασίες, προβολή);
5. Πώς αποτιμάται ο σημερινός τρόπος λειτουργίας τους;

Σχετικά λοιπόν με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στις συλλογές των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ, όπως ισχύει και για τα περισσότερα πανεπιστημιακά Μουσεία του κόσμου, οι συλλογές τους δημιουργήθηκαν από όργανα ή αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν στα πλαίσια των μαθημάτων των τμημάτων τους (Sierra κ.ά., 2006) ή από αντικείμενα που προέκυψαν από το ερευνητικό έργο των μελών τους και στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευση των φοιτητών τους (International Council of Museums Committee for University Museums and Collections, χ.χ.α). Οι υπεύθυνοι των Μουσείων θεωρούν ως βασικό χαρακτηριστικό των συλλογών τους τη σπανιότητα των αντικειμένων που περιλαμβάνονται σε αυτές κυρίως λόγω της εξειδικευμένης θεματικής τους. Ειδικότερα για τα αντικείμενα που έχουν προκύψει από το ερευνητικό έργο των μελών τους θεωρούν ότι η επιστημονική και η ιστορική τεκμηρίωση τους είναι η πλέον ολοκληρωμένη ενώ για τις συλλογές ιστορικών οργάνων και αντικειμένων θεωρούν ότι αποτελούν τον συνδετικό κρίκο της σύγχρονης επιστήμης με το παρελθόν της. Στην πλειοψηφία τους οι υπεύθυνοι των Μουσείων αναγνωρίζουν τα αντικείμενα των συλλογών τους, ως μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στο κοινό των Μουσείων οι περισσότερες συλλογές των τμηματικών Μουσείων σήμερα χρησιμοποιούνται στα πλαίσια προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων προσφέροντας όπως η πλειοψηφία των πανεπιστημιακών μουσείων βιωματικές ευκαιρίες μάθησης μέσα από τα αντικείμενα των συλλογών τους (Barnes και Lynch, 2012). Σε αρκετές περιπτώσεις χρησιμοποιούνται και σε έρευνες που διενεργούνται στα αντίστοιχα εργαστήρια. Αρκετά από αυτά, εκτός από το ειδικό κοινό τους, χρησιμοποιούνται και από το ευρύ κοινό που προέρχεται κυρίως από τον χώρο της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι υπεύθυνοι των Μουσείων, ως οι κατ' εξοχήν γνώστες των συλλογών τους υποστηρίζουν ότι οι συλλογές τους απευθύνονται αρχικά στους φοιτητές τους και στη συνέχεια σε ερευνητές που το ενδιαφέρον τους σχετίζεται με τις ειδικές συλλογές τους. Καθώς τα πανεπιστημιακά Μουσεία θεωρούνται ιδανικός χώρος για την κάλυψη της δημόσιας ανάγκης για κατανόηση της επιστήμης (Tiptell, 2010), οι περισσότεροι υπεύθυνοι των Μουσείων πιστεύουν ότι οι συλλογές τους απευθύνονται ή και δυνητικά μπορούν να απευθυνθούν στο κοινό της τοπικής κοινωνίας, στο ευρύ κοινό της Ελλάδας και σε ορισμένες περιπτώσεις λόγω των ιδιαιτεροτήτων κάποιων αντικειμένων των συλλογών τους, ότι προσελκύουν ακόμα και το παγκόσμιο ενδιαφέρον.

Η λειτουργία του Μουσείου καθορίζεται από την αποστολή του. Αυτή, καθοδηγεί τις καθημερινές δραστηριότητες του προσωπικού του και τη διαχείριση των πόρων του. Για αυτό θα πρέπει να είναι σύμφωνη με την αποστολή του ιδρύματος στο οποίο ανήκει και εγκεκριμένη από την αρμόδια αρχή του πανεπιστημίου (*Professional Practices for Academic Museums and Galleries*, 2017). Στην περίπτωση των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. σε σχέση με τρίτο ερευνητικό ερώτημα, τα έξι από τα δώδεκα τμηματικά Μουσεία του πανεπιστημίου που υπάρχουν σήμερα, λειτουργούν εντός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου (Φ.Ε.Κ. ίδρυσης ή απόφαση Συγκλήτου) ενώ άλλα έξι δεν είναι επίσημα θεσμοθετημένα. Παρόλα αυτά, κοινή αποστολή όλων, μέσα από τις βασικές λειτουργίες τους στον βαθμό που μπορούν, αποτελεί η υποστήριξη των διδακτικών αναγκών των φοιτητών του ιδρύματος, παράλληλα με τη δημιουργία ιστορικής συνείδησης αντίστοιχα με το επιστημονικό πεδίο του Μουσείου τους, για τους φοιτητές τους αλλά και για το ευρύ κοινό. Ειδικότερα για το ευρύ κοινό επιδιώκεται η μετάδοση της καλλιεργούμενης ακαδημαϊκής γνώσης και της ευαισθητοποίησης του κοινού προς τα αντίστοιχα επιστημονικά πεδία.

Σχετικά με τη στελέχωση τους, εκτός από τους Διευθυντές των Μουσείων (για την περίπτωση των θεσμοθετημένων με ΦΕΚ ίδρυσης Μουσείων) το προσωπικό που ασχολείται με τη λειτουργία τους ανεπίσημα, είναι καθηγητές, ΕΔΙΠ, ή ΕΤΕΠ και δεν απασχολούνται με αυτά κατά αποκλειστικότητα. Εξαιρεση αποτελούν λίγα Μουσεία που απασχολούν ένα ή δύο άτομα σε μόνιμη βάση.

Οι χώροι στέγασης των πανεπιστημιακών μουσείων ανά τον κόσμο ποικίλουν από ιστορικά κτίρια μέχρι υπόγεια και διαδρόμους (Lourenço, 2019). Για τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. ισχύει ότι στην πλειοψηφία τους οι χώροι αυτοί, σε σχέση με τις συλλογές τους δεν είναι οι πλέον κατάλληλοι. Ορισμένοι δεν επαρκούν για την έκθεση των αντικειμένων τους (ογκώδη εκθέματα και πλήθος αντικειμένων) με συνέπεια τη δυσκολία ξενάγησης ομάδων επισκεπτών σε αυτά. Ορισμένες συλλογές βρίσκονται σε διαδρόμους ή σε αίθουσες διδασκαλίας (για κάποιες συλλογές τίθεται έντομα το θέμα της ασφάλειας των αντικειμένων τους) κάποιες συλλογές είναι διασπασμένες σε διαφορετικούς χώρους ενώ εξαίρεση αποτελούν τα λίγα Μουσεία των οποίων ο χώρος που τους έχει διατεθεί, καλύπτει τις ανάγκες τους παισιωμένους και από τον κατάλληλο εξοπλισμό (φωτισμός, προθήκες κλπ.). Στα περισσότερα Μουσεία, ο εκθεσιακός εξοπλισμός που χρησιμοποιείται είναι ελλιπής και παλαιωμένος (χρήζει συντήρησης) ενώ λόγω χωροταξικών προβλημάτων αρκετές συλλογές δεν παισιώνονται από το κατάλληλο οπτικοακουστικού συνοδευτικό υλικό.

Σχετικά με τη καταγραφή των συλλογών τους τα περισσότερα, είτε ηλεκτρονικά είτε έντυπα έχουν καταγράψει τα αντικείμενα των συλλογών τους ή μέρος της συλλογής τους, ενώ κάποια έχουν προχωρήσει και σε φωτογράφιση του υλικού τους.

Τα περισσότερα έχουν μόνιμη έκθεση και ο εμπλουτισμός των συλλογών τους συνεχίζεται ακόμα και σήμερα. Για τις περιπτώσεις ορισμένων που δεν ισχύουν τα παραπάνω, αυτό οφείλεται στην έλλειψη χρηματοδότησης, στην έλλειψη προσωπικού και στην έλλειψη επαρκούς χώρου.

Απώλειες αντικειμένων των συλλογών τους για ορισμένα από αυτά, συνέβησαν τόσο κατά το παρελθόν, την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου, αλλά και στις μέρες μας λόγω βανδαλισμών, λόγω της απουσίας προσωπικού συντήρησης των εκθεμάτων ή και λόγω ατυχημάτων.

Τα πανεπιστημιακά μουσεία σήμερα, θεωρείται ότι αποτελούν τον ιδανικό χώρο για την κάλυψη της δημόσιας ανάγκης για κατανόηση της επιστήμης (Tirrell, 2010).

Ανταποκρινόμενα στην κοινωνική αυτή ανάγκη, λίγα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. απευθύνονται με ειδικά σχεδιασμένα εκπαιδευτικά προγράμματα κυρίως σε μαθητές σχολείων, ενώ παράλληλα ορισμένα από αυτά συμμετέχουν σε εκθέσεις ή συνέδρια με σκοπό τη βελτίωση της επικοινωνίας τους, με το κοινό τους.

Τα περισσότερα προβάλλονται μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου με τίτλο «Μουσεία – Αρχεία – Συλλογές» (μη επικαιροποιημένα στοιχεία - ένα από αυτά που παρουσιάζεται δεν λειτουργεί πλέον), ορισμένα δεν προβάλλονται καθόλου, ενώ ένα και πάλι ξεχωρίζει, καθώς διαθέτει τη δική του ενημερωμένη ιστοσελίδα με όλες τις δράσεις του και με αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τις συλλογές του. Η προβολή τους επίσης γίνεται πέραν των συνεργασιών τους με διάφορους φορείς και με τη χρήση των μέσων κοινωνικών δικτύωσης (χωρίς δικό τους προφίλ χρήσης), ή μέσω δράσεων του πανεπιστημίου.

Τα περισσότερα τμηματικά Μουσεία δεν έχουν συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας. Εξυπηρετούν κατόπιν επικοινωνίας με κάποιον υπεύθυνο, ομάδες που θέλουν να ξεναγηθούν στους χώρους τους. Αρκετά δέχονται επισκέπτες σε συγκεκριμένες ώρες και μέρες της εβδομάδας και ένα μόνο Μουσείο δέχεται όλα τα πρωινά από Δευτέρα μέχρι και Παρασκευή.

Οι υπεύθυνοι από την πλευρά τους, σχετικά με τον σημερινό τρόπο λειτουργίας των Μουσείων τους, επισημαίνουν στην πλειοψηφία τους ως σημαντικότερα προβλήματα, το πρόβλημα της ελλιπούς χρηματοδότησης και αυτό της υποστελέχωσης. Για αρκετούς, επίσης σημαντικά θεωρούνται και τα χωροταξικά προβλήματα, ενώ ένας επιπλέον σημειώνει την έλλειψη κεντρικής οργάνωσης των Μουσείων και το θέμα της ασφάλειας των συλλογών τους.

Τα πανεπιστημιακά μουσεία σήμερα μπορούν όχι μόνο να αναδείξουν τη σπανιότητα ενός αντικειμένου, αλλά και να απεικονίσουν ερευνητικές μεθόδους και να καταστήσουν σαφείς, σύνθετες σημαντικές έννοιες (Tittell, 2010) ενώ επιπλέον εντάσσοντας τα αντικείμενα τους στο αντίστοιχο ιστορικό τους πλαίσιο μπορούν να καταφέρουν να απεικονίσουν ένα κρίσιμο μέρος της πανεπιστημιακής ιστορίας (Allemeyer, Collet και Füssel, 2010). Αντίστοιχα οι υπεύθυνοι των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ., σε σχέση και με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, θεωρούν ότι δυνητικά μέσα από τις συλλογές τους το ευρύ κοινό μπορεί να εξοικειωθεί με διάφορα

επιστημονικά θέματα. Επίσης μπορεί να προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού τους πεδίου καθώς ακόμα και η ιστορία του ίδιου του ιδρύματος.

Το πανεπιστημιακό μουσείο του 21ου αιώνα εξελίσσεται σε «βιτρίνα» του πανεπιστημίου (Morris, 2013), αυξάνοντας τις υποχρεώσεις και τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι υπεύθυνοι των Μουσείων σε επίπεδο ηγεσίας αλλά και διαχείρισης και ενδεχομένως μόνο με τη συγκεκριμένη επιστημονική τους κατάρτιση να μην έτοιμοι για τον ρόλο αυτό (Suchy, 2000). Οι περισσότεροι υπεύθυνοι των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. παρόλα αυτά, θεωρούν ότι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό για τον διευθυντή ενός πανεπιστημιακού μουσείου είναι οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις του στη θεματική του μουσείου, ως δεύτερο σημαντικό χαρακτηριστικό αναφέρουν τις γνώσεις μουσειολογίας, από αρκετούς αναγνωρίζονται ως σημαντικές οι διοικητικές ικανότητες και τέλος με εξαίρεση λίγους το «επιχειρηματικό πνεύμα» δεν αναγνωρίζεται ως απαραίτητο χαρακτηριστικό για τον υπεύθυνο του πανεπιστημιακού μουσείου.

Σχετικά με την αντιμετώπιση και επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα Μουσεία, επικρατέστερη είναι η άποψη ότι αυτά μπορούν να διευθετηθούν κυρίως μέσα από ενέργειες της Διοίκησης του ιδρύματος αλλά και μέσω ενεργειών του τμήματος στο οποίο ανήκει το εκάστοτε Μουσείο. Ακόμα πιστεύουν και στη συμβολή των ενεργειών του προσωπικού του Μουσείου ή και του αντίστοιχου υπουργείου αλλά αυτό έως ένα βαθμό.

Τα ακαδημαϊκά μουσεία σήμερα, σε ανταγωνιστικές συνθήκες, καλούνται να αξιοποιήσουν τον πολυδιάστατο πανεπιστημιακό χώρο στον οποίο ανήκουν, χρησιμοποιώντας παράλληλα τις εταιρικές σχέσεις που μπορούν να αναπτυχθούν σε αυτά (Morris, 2013). Σε αυτό το πλαίσιο οι υπεύθυνοι των Μουσείων θεωρούν ως τον καταλληλότερο τρόπο προβολής του Μουσείου τους, την κεντρική ιστοσελίδα του πανεπιστημίου παράλληλα με τη χρήση και δικής τους ξεχωριστής ιστοσελίδας. Σημαντική επίσης θεωρείται η προβολή τους, μέσω των συνεργασιών τους με άλλους φορείς ή μουσεία και η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης πιστεύοντας οι περισσότεροι, ότι με τον τρόπο αυτό προβάλλεται ανταποδοτικά και η γενικότερη εικόνα του πανεπιστημίου.

Σε μία ενδεχόμενη συνεργασία με τμήματα του πανεπιστημίου ή με άλλους φορείς, οι υπεύθυνοι των Μουσείων δηλώνουν θετικοί κυρίως με τμήματα ή φορείς με τα οποία

οι συλλογές τους είτε σχετίζονται θεματικά, είτε μπορούν να βοηθήσουν στην ανάδειξη των συλλογών τους οπτικοποιώντας ή δίνοντας μια άλλη διάσταση στο επιστημονικό περιεχόμενο των μουσείων τους. Ακόμα θα θεωρούσαν χρήσιμη μία συνεργασία με υπηρεσίες που μπορούν να υποστηρίξουν την τεκμηρίωση των συλλογών τους όπως για παράδειγμα τη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης ή το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ιδρύματος κ.ά..

Ένας από τους λόγους που το μουσείο στη φυσική του διάσταση δεν χρησιμοποιείται επαρκώς είναι λόγω των περιορισμών προσβασιμότητας που δημιουργούνται από τη φυσική τοποθεσία του (Sierra κ.ά., 2006). Η δημιουργία του αντίστοιχου ψηφιακού μουσείου, εξασφαλίζει εύκολη και άμεση πρόσβαση σε αυτό, δημιουργώντας ευκαιρίες για γνώση, αλλά και έρευνα (Clough, 2013). Η προοπτική δημιουργίας «ψηφιακής συλλογής» υπάρχει σαν πρόθεση στα περισσότερα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. όμως λόγω διαφόρων προβλημάτων δεν είναι εφικτή η υλοποίηση της ακόμα. Ωστόσο σε ορισμένα, υπάρχει ήδη μία σχετική προετοιμασία των συλλογών τους. Η άποψη αρκετών υπεύθυνων σχετικά με τη δημιουργία «ψηφιακού μουσείου» ως λύση σε ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Μουσεία τους σήμερα, είναι σε γενικές γραμμές θετική.

Η ψηφιακή εποχή διαμορφώνει νέες απαιτήσεις για γρήγορη, άμεση και εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες και στις πηγές τους. Για τα μουσεία, τις γκαλερί, τις βιβλιοθήκες και τα αρχεία, που αποτελούν τους διαχειριστές της γνώσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς (Oyelude, 2019), όλο και περισσότεροι επιστήμονες του χώρου της πληροφόρησης, υποστηρίζουν την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ τους (Shahed Mahmud, 2014). Το ζήτημα τέτοιου τύπου συνεργασιών, συζητείται σήμερα συχνά σε διάφορα εθνικά και διεθνή συνέδρια (Pritchard, 2016) και βρίσκει σύμφωνους και όλους τους υπεύθυνους των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. στην πιθανότητα συνεργασίας μεταξύ των Μουσείων, της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης και των Αρχείων του πανεπιστημίου. Στην ιδέα δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» με ισχυρό πληροφοριακό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο, όλοι συμφωνούν για τη σημαντικότητα της. Ορισμένοι βέβαια εκφράζουν και τις επιφυλάξεις τους σχετικά με το πόσο ουσιαστική θα μπορεί να είναι η αξιοποίηση όλων των πληροφοριών που θα συγκεντρωθούν σε μία τέτοια βάση ή ακόμα αναφέρονται και στην απώλεια της ρεαλιστικής επαφής του επισκέπτη με τα εκθέματα του Μουσείου.

Στους βραχυπρόθεσμους σχεδιασμούς που αφορούν στη λειτουργία ή στις δράσεις των Μουσείων ορισμένοι υπεύθυνοι αναφέρουν τον προγραμματισμό ψηφιοποίησης του υλικού τους, ορισμένοι θέτουν ως προτεραιότητα τη βελτίωση των υποδομών του Μουσείου τους (φωτισμός, προθήκες, εκτυπώσεις πληροφοριακού υλικού κ.α.), την καταγραφή των εκθεμάτων τους, τη συμμετοχή του Μουσείου τους σε προγράμματα και ημερίδες, την αναδιοργάνωση των συλλογών τους και τη δημιουργία νέων εκθέσεων καθώς ακόμα και την ενσωμάτωση ορισμένων συλλογών με άλλες θεματικά συγγενείς συλλογές του Α.Π.Θ..

Το πανεπιστημιακό Μουσείο θα πρέπει να υποστηρίζει τη συσχέτιση θεωρίας και πράξης μέσω των συλλογών του, να διατηρεί συλλογές που απευθύνονται πρωτίστως στους φοιτητές του, να εντοπίζει και να συντηρεί στοιχεία του ανθρώπινου πολιτισμού, να επικοινωνεί με το ειδικό αλλά και το ευρύτερο κοινό του, μέσω εκθέσεων και άλλων δράσεων, καθώς αποσκοπεί στην παροχή όχι μόνο της γνώσης, αλλά και της απόλαυσης και της αναψυχής (Γελαδάκη, 2014). Σε σχέση λοιπόν και με τις παραπάνω λειτουργίες που μπορούν να χαρακτηρίσουν την επιτυχή ή όχι δράση ενός Μουσείου οι περισσότεροι από τους υπεύθυνους απαντώντας και στο τελευταίο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας, δηλώνουν ότι δεν είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο λειτουργίας του Μουσείου τους. Πιστεύουν ότι αυτό οφείλεται σε λάθος αρχικούς προγραμματισμούς, στην έλλειψη επενδύσεων, στην έλλειψη προσωπικού και χώρου και στην ελλιπή προβολή των δράσεων τους. Θεωρούν ότι το Μουσείο τους θα λειτουργούσε καλύτερα αν είχε μόνιμο προσωπικό και καταλληλότερους χώρους για τη στέγαση των μουσειακών συλλογών τους, τακτική χρηματοδότηση και μεγαλύτερη υποστήριξη και προβολή των δράσεων τους. Ορισμένοι υπεύθυνοι βέβαια, δηλώνουν και αρκετά ικανοποιημένοι από τη λειτουργία του Μουσείου τους, αν και αυτοί επίσης υποστηρίζουν ότι η απασχόληση προσωπικού σε μόνιμη βάση, η καλύτερη χρηματοδότηση και η μεγαλύτερη προβολή των δράσεων τους αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για την εύρυθμη λειτουργία αλλά και την εξέλιξη του κάθε πανεπιστημιακού μουσείου.

Τέλος σχετικά με το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς με βάση τα σημερινά δεδομένα οι περισσότεροι πιστεύουν ότι αυτά πρέπει και μπορούν να συνεισφέρουν στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας στηριζόμενα στην ερευνητική καταξίωση των μελών του Α.Π.Θ. που μπορούν να τα αναδείξουν με εγκυρότητα και μοναδικότητα, αρκεί βέβαια να τύχουν της δέουσας

υποστήριξης από τους αρμόδιους φορείς. Το μέλλον τους, σε μεγάλο βαθμό, θα εξαρτηθεί από το κατά πόσο αυτά είναι ικανά να απευθυνθούν στο ειδικό αλλά και στο ευρύ κοινό τους, αποτελώντας αξιόλογες εστίες σύνδεσης της κοινωνίας με την ακαδημαϊκή κοινότητα. Σε ιδανικές συνθήκες προτείνεται η δημιουργία ενός μεγάλου μουσείου επιστημών του ιδρύματος με σκοπό την προβολή των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύει το ίδρυμα, αλλά και τη γενικότερη ανάδειξη της συμβολής του Πανεπιστημίου στην εξέλιξη των επιστημών. Λίγοι από τους υπεύθυνους θεωρούν το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων δυσσιώπο, καθώς μέχρι στιγμής δεν υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση και προσωπικό για την κάλυψη των αναγκών τους.

Συμπεράσματα

Όπως αποτυπώνεται στα αποτελέσματα της έρευνας, με σκοπό τη διερεύνηση της συμβολής των Τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας και του ρόλου τους ως διαχειριστών της, αυτά αποτελούν αναμφισβήτητους θεματοφύλακες της πολιτιστικής κληρονομιάς του πανεπιστημίου και σε πολλές περιπτώσεις και της Ελλάδας.

Στην πλειοψηφία τους στις συλλογές τους, συγκεντρώνουν υλικό μεγάλης σηματικότητας, το οποίο αποτελεί μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας μας αλλά και όχι μόνο. Εκτός όμως της βασικής λειτουργίας τους, δηλαδή τη συγκέντρωση αντικειμένων ιδιαίτερης πολιτιστικής αξίας, στις υπόλοιπες δραστηριότητες τους σε σχέση με την τεκμηρίωση, την προστασία και την παρουσίαση των αντικειμένων τους, παρουσιάζουν πολλές ιδιαιτερότητες και ανομοιομορφίες. Η κοινή αποστολή όλων, που είναι η υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου του ιδρύματος τους, αλλά και η επαφή τους με το ευρύ κοινό, δεν επιτυγχάνεται επαρκώς σε αρκετά από αυτά.

Η ελλιπής χρηματοδότηση, η υποστελέχωση και τα χωροταξικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα περισσότερα δυσχεραίνουν το έργο τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις επηρεάζεται η λειτουργία τους σε τέτοιο βαθμό, ώστε ορισμένα από αυτά να μην μπορούν να λειτουργήσουν ακόμα και στοιχειωδώς.

Ορισμένα βέβαια αποτελούν εξαιρέσεις καθώς παρά τις δυσκολίες λειτουργούν υποδειγματικά τεκμηριώνοντας, προστατεύοντας και παρουσιάζοντας τις συλλογές

τους με ενδιαφέρον, απευθυνόμενα όχι μόνο στο οικείο ακαδημαϊκό τους κοινό αλλά και στο ευρύτερο κοινό τους μέσα από εκθέσεις και συνεργασίες με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Συνολικά οι υπεύθυνοι των τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. αφουγκραζόμενοι τις εξελίξεις στον χώρο των ακαδημαϊκών μουσείων επιθυμούν διεύρυνση των δράσεων τους, συνεργασίες με άλλα μουσεία και φορείς καθώς και με τμήματα του πανεπιστημίου. Αντιλαμβανόμενοι τις σύγχρονες προκλήσεις της ψηφιακής εποχής συμφωνούν στη χρήση ψηφιακών εργαλείων για την προβολή των δράσεων τους αλλά και στη δημιουργία ψηφιακών συλλογών που θα περιλαμβάνουν μέρος των συλλογών τους ή και ολόκληρες. Στην πρόταση δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» με τη συμμετοχή των τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης και των Αρχείων του Α.Π.Θ. συμφωνούν όλοι. Παράλληλα διατηρούν τις επιφυλάξεις τους σχετικά με το πώς αυτό θα επηρεάσει τα Μουσεία τους αλλά και με τον τρόπο με τον οποίο αυτό μπορεί να υλοποιηθεί.

Τέλος, καθώς οι περισσότεροι δεν είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τη σημερινή λειτουργία του Μουσείου τους, πιστεύουν ότι θα πρέπει να λάβουν την απαραίτητη υποστήριξη και ενίσχυση από τους αρμόδιους φορείς ώστε να μπορέσουν να συνεισφέρουν στη πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, αξιοποιώντας και αναδεικνύοντας τους πολιτιστικούς θησαυρούς που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους.

Προτάσεις

Σε αρκετές περιπτώσεις κατά τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας στα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. συζητώντας με το προσωπικό που τα στελεχώνει ή ακόμα και μέσα από τις ηλεκτρονικές συνεντεύξεις των υπευθύνων, διατυπώθηκαν προτάσεις που θεωρούν οι ίδιοι ότι θα μπορούσαν να βοηθήσουν στον επιτυχημένο ρόλο των Μουσείων τους ως διαχειριστών της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στις προτάσεις αυτές αναφέρεται συχνά η ανάγκη χάραξης μίας κοινής πολιτικής, υποστήριξης των Μουσείων από τη Διοίκηση του Πανεπιστημίου. Επίσης προτείνεται η δημιουργία ενός μεγάλου Μουσείου Επιστημών του Ιδρύματος που θα περιλαμβάνει όλα τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. με σκοπό την προβολή των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύει το πανεπιστήμιο.

Όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας ο χώρος των ακαδημαϊκών μουσείων αποτελεί ένα ιδιαίτερο, ετερογενές αλλά και ασταθές τοπίο, που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής για την αποτελεσματική διαχείριση του (Lourenço, 2019). Κάθε συλλογή στον χώρο του πανεπιστημίου, ανεξάρτητα από τον τρόπο που δημιουργήθηκε είτε με την πρωτοβουλία κάποιου μέλους του προσωπικού, είτε προέκυψε από αγορά ή δωρεά, αποτελεί ευθύνη του πανεπιστημίου (International Council of Museums Committee for University Museums and Collections, χ.χ.α). Καλό θα ήταν λοιπόν, το πανεπιστήμιο να μεριμνήσει συνολικά για την καλύτερη δυνατή διαχείριση και αξιοποίηση των συλλογών των τμηματικών Μουσείων του σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Το πλεονέκτημα ενός μεγάλου πανεπιστημίου, όπως είναι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, είναι ότι στους χώρους του υπάρχουν οι επιστημονικές ειδικότητες που χρειάζονται για την αξιοποίηση και ανάδειξη των συλλογών των Μουσείων του. Σε περίπτωση που αποφασίζονταν μια διευρυμένη και δομημένη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών τμημάτων του πανεπιστημίου με σκοπό την ενίσχυση και την υποστήριξη των δράσεων και των λειτουργιών των Μουσείων του, θα προβάλλονταν παράλληλα και η πολυδιάστατη δυναμική που διαθέτει ένα πανεπιστήμιο του μεγέθους του Α.Π.Θ.

Όπως αναφέρθηκε στα αποτελέσματα της έρευνας οι περισσότεροι υπεύθυνοι των Μουσείων είναι ανοιχτοί σε τέτοιου είδους συνεργασίες, ενώ δηλώνουν θετικοί και σε μία πιο συγκεκριμένη συνεργασία μεταξύ τμηματικών Μουσείων, Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης και Αρχείων του Α.Π.Θ. για τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» με ισχυρό πληροφοριακό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Σήμερα η συγκεκριμένη μορφή συνεργασίας συζητείται αρκετά από επιστήμονες στον χώρο της πληροφόρησης ως απάντηση στην απειλή, οι κατακερματισμένες συλλογές αρκετών μουσείων, αρχείων ή ακόμα και βιβλιοθηκών, να περάσουν στην αφάνεια (Shahed Mahmud, 2014).

Επίσης σε επίπεδο τεχνογνωσίας εξελίξεων και δράσεων, τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ θα μπορούσαν να λάβουν σημαντική υποστήριξη συμμετέχοντας στη Διεθνή Επιτροπή Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών (University Museums & Collections – UMAC) του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM). Αποστολή της συγκεκριμένης επιτροπής αποτελεί η συνεχής υποστήριξη των Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών, ως σημαντικό πόρο της έρευνας και της εκπαίδευσης, αλλά

και της διατήρησης της πολιτιστικής, ιστορικής, φυσικής και επιστημονικής κληρονομιάς (*Διεθνείς επιτροπές*, 2010).

Ακόμα καλό θα ήταν να σημειωθεί, ότι η οποιαδήποτε προσπάθεια υποστήριξης των λειτουργιών και των δράσεων των τμηματικών Μουσείων θα πρέπει να στηρίζεται και να συνυπολογίζει τη μέχρι σήμερα πολύτιμη εμπειρία των υπεύθυνων των Μουσείων (ειδικότερα αυτών που η μέχρι τώρα δράση τους έχει επιτυχημένα αποτελέσματα) καθώς η ύπαρξη και η όποια λειτουργία του Μουσείου τους οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο προσωπικό ενδιαφέρον τους.

Φυσικά η συγκεκριμένη έρευνα στα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. δεν είναι εξαντλητική. Θα μπορούσε το κάθε ένα από αυτά να αποτελέσει ξεχωριστό αντικείμενο έρευνας. Χρήσιμο θα ήταν σε συνέχεια της παρούσας έρευνας, η διερεύνηση της ικανοποίησης των χρηστών των συγκεκριμένων Μουσείων καθώς και η καταγραφή των απόψεων τους σχετικά με τις προσφερόμενες από αυτά υπηρεσίες. Επίσης μία παρόμοια έρευνα θα μπορούσε να γίνει και στα άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας προκειμένου να δημιουργηθεί μία συνολική εικόνα των πανεπιστημιακών μουσείων της χώρας και των τρόπων λειτουργίας τους.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο (1)

Διερευνητικές ερωτήσεις σχετικά με το πλαίσιο λειτουργίας των Τμηματικών Μουσείων Α.Π.Θ.

Αγαπητή κυρία ή κύριε,
στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Διαχείριση Πληροφοριών σε Ψηφιακό Περιβάλλον» του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας, Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, διεξάγω έρευνα σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των τμηματικών μουσείων του Α.Π.Θ. και της χρήσης των συλλογών τους. Οι παρακάτω ερωτήσεις αποσκοπούν στην περιγραφή του τρόπου λειτουργίας των Τμηματικών Μουσείων του Α.Π.Θ. και απευθύνονται στο προσωπικό που τα στελεχώνει. Παρακαλείστε θερμά να απαντήσετε στο παρακάτω ερωτηματολόγιο, καθώς η συμβολή σας στην έρευνα είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη βοήθειά σας!

Για οποιαδήποτε πληροφορία ή διευκρίνιση μην διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου.
Με εκτίμηση
Χρυσούλα Χαζηράκη
Βιβλιοθηκονόμος, Κεντρική Βιβλιοθήκη ΑΠΘ
Τηλ.: 2310 994218
Email: xchrisa@lib.auth.gr

(Σε περίπτωση που ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία του μουσείου δεν σας είναι γνωστές, παρακαλώ παραλείψτε την απάντησή σας).

* Απαιτείται

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου *

Η διεύθυνσή σας ηλεκτρονικού ταχυδρομεί...

Μουσείο: *

Η απάντησή σας

Όνοματεπώνυμο: *

Η απάντησή σας

Βαθμίδα/τίτλος: *

Η απάντησή σας

Ποιο είναι το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του μουσείου (π.χ. ιδρυτική πράξη, ΦΕΚ, άτυπα):

Η απάντησή σας

Ποια θεματική περιοχή καλύπτει η συλλογή ή οι συλλογές του μουσείου:

Η απάντησή σας

Πώς προέκυψε η δημιουργία του μουσείου:

Η απάντησή σας

Ποια είναι η αποστολή του μουσείου:

Η απάντησή σας

Ποιος είναι ο αριθμός του προσωπικού που στελεχώνει το μουσείο σήμερα:

Η απάντησή σας

Σε ποιόν χώρο στεγάζεται σήμερα η συλλογή (τοποθεσία, τετραγωνικά που καλύπτουν οι συλλογές, ειδικές συνθήκες συντήρησης και ασφάλειας, μελλοντικοί σχεδιασμοί για επέκταση ή αναδιαμόρφωση κλπ.):

Η απάντησή σας

Ποιος είναι ο αριθμός των τεκμηρίων που περιλαμβάνονται στη συλλογή του μουσείου;

Η απάντησή σας

Τι είδους καταγραφή, ταξινόμηση και οργάνωση έχει γίνει στα αντικείμενα των συλλογών (π.χ. ηλεκτρονική καταχώρηση σε κάποια βάση δεδομένων ή τήρηση έντυπου καταλόγου των αντικειμένων, φωτογράφιση του υλικού, ψηφιοποίηση κλπ.);

Η απάντησή σας

Υπάρχει σήμερα μια σταθερή μόνιμη έκθεση και αν ναι, τι περιλαμβάνει (σύντομη θεματική παρουσίαση);

Η απάντησή σας

Η συλλογή συνεχίζει να εμπλουτίζεται

Η απάντησή σας

Υπάρχουν απώλειες στις συλλογές του μουσείου (π.χ. αντικείμενα που απολέσθησαν, πουλήθηκαν, καταστράφηκαν);

Η απάντησή σας

Ποιοι έχουν πρόσβαση στις συλλογές; (καθηγητές, φοιτητές, ερευνητές, εξωπανεπιστημιακοί);

Η απάντησή σας

Υπάρχει συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας του μουσείου και εάν ναι, ποιο είναι αυτό;

Η απάντησή σας

Γνωρίζετε εάν υπάρχουν σήμερα μαθήματα που χρησιμοποιούν ή στηρίζονται στα αντικείμενα του μουσείου;

Η απάντησή σας

Γνωρίζετε εάν διενεργούνται σήμερα έρευνες που χρησιμοποιούν ή στηρίζονται στα αντικείμενα του μουσείου;

Η απάντησή σας

Ποιοι είναι οι σημερινοί επισκέπτες του μουσείου σας (σχολεία, φοιτητές, φοιτητές Erasmus, ερευνητές κλπ.);

Η απάντησή σας

Τηρούνται στατιστικά επισκεψιμότητας;

Η απάντησή σας

Υπάρχουν εκπαιδευτικά προγράμματα για τους επισκέπτες του μουσείου;

Η απάντησή σας

Στο πλαίσιο των δράσεων του μουσείου σας, έχετε συνάψει συνεργασίες με άλλους πολιτιστικούς φορείς ή ιδιώτες (π.χ. συλλέκτες ή επιμελητές εκθέσεων);

Η απάντησή σας

Με ποιους τρόπους προβάλλεται η δράση του μουσείου σήμερα (μέσα κοινωνικής δικτύωσης, email, συνεργασία με το τμήμα Δημοσίων Σχέσεων του Α.Π.Θ., συνεργασία με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, συμμετοχή σε συνέδρια ή εκθέσεις κλπ.);

Η απάντησή σας

Το μουσείο σας είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Πανεπιστημιακών Μουσείων (UMAC);

Η απάντησή σας

Υπάρχει κάποια σκέψη ή σχετική προετοιμασία για τη δημιουργία ψηφιακής συλλογής με τα αντικείμενα του μουσείου σας;

Η απάντησή σας

Υπάρχει κάποιο παλητήριο στο μουσείο σας (π.χ. με αναμνηστικά αντικείμενα ή εκδόσεις του τμήματος σας);

Η απάντησή σας

Παρακαλώ να αναφέρετε δύο αντικείμενα που θεωρείτε ιδιαίτερα σημαντικά στη συλλογή σας, καθώς επίσης και τους λόγους σημαντικότητάς τους.

Η απάντησή σας

Ερωτηματολόγιο (2)

Ερωτηματολόγιο έρευνας με τίτλο: «Τα τμηματικά Μουσεία του Α.Π.Θ. και η συμβολή τους στην διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς».

Αγαπητή κυρία ή κύριε,
στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Διαχείριση Πληροφοριών σε Ψηφιακό Περιβάλλον» του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας, Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, διεξάγω έρευνα σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των τμηματικών μουσείων του Α.Π.Θ. και της χρήσης των συλλογών τους. Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται στους Διευθυντές ή στους υπεύθυνους των Τμηματικών Μουσείων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Παρακαλείστε θερμά, να απαντήσετε στο παρακάτω ερωτηματολόγιο, καθώς η συμβολή σας στην έρευνα είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη βοήθειά σας!

Για οποιαδήποτε πληροφορία ή διευκρίνιση μην διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου.

Με εκτίμηση

Χρυσούλα Χαζηράκη

Βιβλιοθηκονόμος, Κεντρική Βιβλιοθήκη Α.Π.Θ.

Τηλ.: 2310 994218

Email: xchrisa@lib.auth.gr

* Απαιτείται

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου *

Η διεύθυνσή σας ηλεκτρονικού ταχυδρομεί...

Όνοματεπώνυμο:

Η απάντησή σας

Βαθμίδα/τίτλος

Η απάντησή σας _____

Μουσείο:

Η απάντησή σας _____

Σε ποιους θεωρείτε ότι απευθύνεται ή ότι, δυνητικά, θα μπορούσε να απευθυνθεί το μουσείο σας: *

	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Σε μεγάλο βαθμό
Φοιτητές	☐	☐	☐	☐	☐
Ερευνητές	☐	☐	☐	☐	☐
Κοινό της τοπικής κοινωνίας	☐	☐	☐	☐	☐
Ευρύ κοινό της Ελλάδος	☐	☐	☐	☐	☐
Διεθνές κοινό	☐	☐	☐	☐	☐

Μέσα από τις συλλογές του μουσείου σας, θεωρείτε ότι μπορεί να: *

- Προβληθεί η ιστορική εξέλιξη του επιστημονικού πεδίου του μουσείου σας
- Προβληθεί η ιστορία του πανεπιστημίου
- Βοηθηθεί το ευρύ κοινό στην εξοικείωσή του με επιστημονικά θέματα
- Άλλο: _____

Θεωρείτε ότι η συλλογή ή οι συλλογές του μουσείου αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και ότι η προβολή τους συμβάλλει στην περαιτέρω διάδοσή της: *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

Ποιες ιδιαιτερότητες χαρακτηρίζουν τις συλλογές του μουσείου σας: *

(π.χ. αντικείμενα που δεν απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες, αντίγραφα ή πρωτότυπα, σπανιότητα της συγκεκριμένης θεματικής κλπ.)

Η απάντησή σας

Ποια από τα παρακάτω χαρακτηριστικά θεωρείτε σημαντικότερα για τον υπεύθυνο ενός πανεπιστημιακού μουσείου: *

	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Σε μεγάλο βαθμό
Οι εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις στη θεματική του μουσείου	☐	☐	☐	☐	☐
Οι γνώσεις μουσειολογίας	☐	☐	☐	☐	☐
Οι διοικητικές ικανότητες	☐	☐	☐	☐	☐
Το επιχειρηματικό πνεύμα	☐	☐	☐	☐	☐

Τι είδους προβλήματα σήμερα δυσχεραίνουν τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου: *

- Υποστελέχωσης
- Ελλιπούς χρηματοδότησης
- Χωροταξικά
- Άλλο: _____

Πιστεύετε ότι το «ψηφιακό μουσείο» μπορεί να δώσει λύση σε κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα: *

(όπως: ανεπαρκές προσωπικό για την τήρηση διευρυμένων ωραρίων, προβλήματα πρόσβασης κλπ.)

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

Η αντιμετώπιση και η πιθανή επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μουσεία σήμερα εξαρτώνται κυρίως από ενέργειες: *

	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Αρκετά	Σε μεγάλο βαθμό
Του προσωπικού του μουσείου	☐	☐	☐	☐	☐
Του τμήματος στο οποίο ανήκει το μουσείο	☐	☐	☐	☐	☐
Της διοίκησης του πανεπιστημίου	☐	☐	☐	☐	☐
Του αρμόδιου υπουργείου	☐	☐	☐	☐	☐

Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι πρέπει να προβάλλεται το μουσείο σας: *

Μέσω της ιστοσελίδας του πανεπιστημίου

Μέσω δικής του ιστοσελίδας

Μέσω της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Μέσω των συνεργασιών σας

Άλλο: _____

Πιστεύετε ότι η προβολή του μουσείου συμβάλλει ή μπορεί να συμβάλει ανταποδοτικά στη γενικότερη εικόνα του ιδρύματος: *

Καθόλου   1   2   3   4   5   Σε μεγάλο βαθμό

Ποια είναι η άποψή σας για μία πιθανή συνεργασία μεταξύ των Τμηματικών Μουσείων, της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης, καθώς και των Αρχαιακών Συλλογών του Α.Π.Θ. με σκοπό τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης «ψηφιακής πληροφοριακής βάσης» με ισχυρό πληροφοριακό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο: *

(διασύνδεση των ψηφιακών αντικείμενων των μουσείων με το ψηφιακό, έντυπο και το οπτικοακουστικό υλικό των Αρχαιακών Συλλογών και της Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης)

Η απάντησή σας _____

Υπάρχουν ορισμένα τμήματα του πανεπιστημίου ή άλλοι φορείς με τους οποίους θα μπορούσε να συνεργαστεί το μουσείο σας, επιδιώκοντας διαφορετική χρήση των συλλογών του, διευρύνοντας έτσι και την προβολή του: *

(συνεργασία με το Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών ή με το Τμήμα Κινηματογράφου ή με το τμήμα Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας ή με κάποιον άλλο πολιτιστικό οργανισμό)

Η απάντησή σας _____

Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου σήμερα και πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα; *

Η απάντησή σας

Υπάρχουν ορισμένοι βραχυπρόθεσμοι σχεδιασμοί που αφορούν στη λειτουργία ή στις δράσεις μουσείου σας; *

(αν ναι, παρακαλώ αναφέρετε κάποιους ενδεικτικά)

Η απάντησή σας

Ποια είναι η προσωπική σας άποψη για το μέλλον των πανεπιστημιακών μουσείων ως διαχειριστές της πολιτιστικής κληρονομιάς με βάση τα σημερινά δεδομένα; *

Η απάντησή σας

Βιβλιογραφία

- Αγγελομάτη, Ε. (χ.χ.) *Ιστορικό Πανεπιστημίου*. Διαθέσιμο στο:
<https://ionio.gr/gr/prospective/university-history/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Σεπτέμβριος 2019).
- Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ε. (2005) *Πολιτιστικά και μουσειολογικά σύμμεικτα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Βέντζα, Μ.-Μ. Δ. (2018) *Η συμβολή του branding στα μουσεία και στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού : Η περίπτωση τριών μουσείων στον Βόλο Μαρία - Μαλάμω Δ. Βέντζα*. Πανεπιστήμιο Θέσσαλιας.
- Γελαδάκη, Σ. (2014) ‘Πολιτιστική κληρονομιά και ακαδημαϊκή διδασκαλία: το παράδειγμα του πανεπιστημιακού Μουσείου της Παιδείας’, στο Μπίκος, Γ. και Κανιάρη, Α. (επιμ.) *Μουσειολογία, πολιτιστική διαχείριση και εκπαίδευση: θεωρητικές προσεγγίσεις και μελέτες περιπτώσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης, σσ 173–188.
- Γκαζή, Α. (1999) ‘Από τις Μούσες στο Μουσείο: Η ιστορία ενός θεσμού δια μέσου των αιώνων’, *Αρχαιολογία και Τέχνες*, (τχ. 70).
- Δαλαγκούρα, Ν. (χ.χ.) *Μουσεία*. Επιμέλεια Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΑΕΚΕ).
- Επιστημονική ημερίδα: Νέες τεχνολογίες στην τοπογραφία - κτηματολόγιο* (2005).
Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Καμπατζά, Β. (2018) Πολιτιστικοί οργανισμοί και ψηφιακές βιβλιοθήκες, Πολιτιστικοί οργανισμοί και ψηφιακές τεχνολογίες ΔΠ-105, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών “Διαχείριση Πληροφοριών σε Ψηφιακό Περιβάλλον” Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη.
- Καραβασίλη, Μ. και Μικελάκης, Μ. (2003) ‘Η ερμηνεία της κληρονομιάς στα μουσεία του Πανεπιστημίου Αθηνών: μία μουσειολογική προσέγγιση’, *Υπατία*, (3), σσ 11–13.
- Κυριαζόπουλος, Β. Δ. (1976) *Τα πενήντα χρόνια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης : 1926-1976*. Ψηφιοθήκη Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο:
<https://digital.lib.auth.gr/record/149881/?ln=el>.

Κωνσταντίνου, Μ. (1994) 'Το πολιτιστικό περιβάλλον της Παλαιάς Διαθήκης: σκέψεις από μια επίσκεψη στο Βιβλικό Μουσείο της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.', στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Θεολογική Σχολή - Τμήμα Θεολογίας (επιμ.) *Καιρός: τόμος τιμητικός στον ομότιμο καθηγητή Λαμιανό Αθ. Δοϊκο*. Θεσσαλονίκη, σσ 221–230.

Μπακαλάκη, Α. και Καλλίνη, Χ. (χ.χ.) 'Λαογραφικό Μουσείο και αρχείο της Φιλοσοφικής Σχολής', *Λαογραφικού αντίλαλοι*, (8).

Μπουζάκης, Σ. (2006) *Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα, 1836-2005: τεκμήρια ιστορίας*. 1η έκδοσης. Αθήνα: Gutenberg.

Οικονόμου, Μ. (2003) *Μουσείο : αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός ;: μουσειολογικοί, προβληματισμοί και ζητήματα*. 1η έκδ. Αθήνα: Κριτική.

Σμιτ-Δούνα, Μ., Καζακίδη, Ν. και Κυριάκου, Α. (2019) *Εργασίες και εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο Μουσείο Εκμαγείων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ. κατά την τριετία 2016-2019*. Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο:
<http://castmuseum.web.auth.gr/el/node/107>.

Ταμπάκη, Σ. (2011) *Η πολιτιστική μας κληρονομία σήμερα: μνημεία, μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι για εκπαιδευτικούς*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αθανασίου Αλτιντζή.

Το πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης 1926-1936 : κεντρικόν ίδρυμα και παραρτήματα (1937). Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <http://digital.lib.auth.gr/record/149889?ln=el>.

Τρουλή, Σ. (2006) 'Η περίπτωση των πανεπιστημιακών μουσείων στην Ελλάδα από την ίδρυσή τους, το 1837 έως το 1974', στο *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου*

Χουρμουζιάδη, Ν. (2003) 'Ένα εικονικό μουσείο για τον Θεόφιλο Χατζημιχαήλ', σσ 1–11. Διαθέσιμο στο:
https://www.academia.edu/18276349/Ενα_εικονικό_μουσείο_A_virtual_museum.

Allemeyer, M. L., Collet, D. και Füssel, M. (2010) 'The 'Academic Museum' - Gottingen's University Collection as a space of knowledge production and cultural heritage', *Opuscula Musealia*, 18, σσ 15–22.

Bagdasarian, E. L. Der (2017) *A paradigm shift within university museums*. College of William & Mary.

Barnes, A. και Lynch, D. R. (2012) 'From the classroom to the museum: Understanding faculty-designed assignments in an academic museum', *Museum Management and Curatorship*, 27(5), σσ 487–503. doi: 10.1080/09647775.2012.738134.

- Bell, C. J. (2003) 'Library-museum connections in community colleges', *Community & Junior College Libraries*, 11(4), σσ 45–68. doi: 10.1300/J107v11n04.
- Boylan, P. J. (1999) 'Universities and museums: Past, present and future', *Museum Management and Curatorship*, 18(1), σσ 43–56. doi: 10.1080/09647779900501801.
- Clough, G. W. (2013) *Best of both worlds: Museums, libraries, and archives in a digital age*. Washington, DC: Smithsonian Institution. doi: 10.1038/426706.
- Cohen, L., Manion, L. και Morrison, K. (2007) *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Νέα συμπλη. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Conn, S. (2016) 'Do universities need museums / do museums need universities ?', *The Antioch Review*, 74(2), σσ 309–323.
- Creswell, J. μετάφραση (2011) *Η έρευνα στην εκπαίδευση: σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. 1η έκδ. Αθήνα: Έλλην.
- Desvallees, A. και Mairesse, F. (επιμ.) (2014) *Βασικές έννοιες της μουσειολογίας*. Μετάφραση Σ. Λάππας. Armand Colin. Διαθέσιμο στο: <https://www.openbook.gr/vasikes-ennoies-tis-mouseiologias/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 24 Οκτώβριος 2019).
- Gail Dexter, Lord και Barry, Lord (2018) *Εγχειρίδιο διοίκησης μουσείων: σύγχρονες προσεγγίσεις και παραδείγματα από την ελληνική πραγματικότητα*. Επιμέλεια Π. Κωσταγιόλας και Γ. Παπαιωάννου. Μετάφραση Ε. Μάζη και Ε. Ριχάνη. Αθήνα: Δίσιγμα.
- Hazan, S. και Hermon, S. (2014) 'On Defining the Virtual Museum a V-Must Research Project', *EVA 2014, Florence*, σσ 1–6.
- Hoelscher, S. (2012) 'Πολιτισμική κληρονομιά', στο Macdonald, S. (επιμ.) *Μουσείο και μουσειακές σπουδές: ένας πλήρης οδηγός*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, σσ 289–316.
- Hurst, M. B. (1991) *Adult education in college and university museums: An analysis of resource utilization for formal programs*. University of Wisconsin-Madison.
- Kim, J. (2012) 'Building rapport between LIS and museum studies.', *Journal of Education for Library & Information Science*, 53(2), σσ 149–161. Διαθέσιμο στο: <http://umli.idm.oclc.org/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lxh&AN=74213591&site=ehost-live>.

- Lo, P., But, K. και Trio, R. (χ.χ.) ‘Links between libraries and museums: a Case study of library-museum collaboration at the Hong Kong Maritime Museum 1 Museums versus libraries. What makes them different from each other?’, *Italian Journal of Library, Archives, and Information Science*, 5(January 2014), σσ 103–120. doi: 10.4403/jlis.it-8916.
- Lourenço, M. C. (2019) ‘Defining the university museum today : Between ICOM and the β€™ third mission ’, στο ‘*Il museo in evoluzione verso una nuova definizione*’ organised by ICOM Italy and the University of Milan, 8 May.
- Morris, V. (2013) *Leveraging the brands of campus museums: opportunities and strategies*. American University Washington, DC.
- Ntinou, M. και Vafeiadou, E. (2018) ‘Museum of Education: challenges and successes in a Greek University Museum’, *University museums and collections journal*, 10, σσ 77–83.
- Oyelude, A. A. (2019) ‘Galleries, libraries, archives and museums (glams) and digital preservation activities’, *Library Hi Tech News*, 36(6), σσ 8–9. doi: 10.1108/lhtn-06-2019-0039.
- Pritchard, S. M. (2016) ‘Collaborating to Shape New Information Services’, *portal: Libraries and the Academy*, 16(4), σσ 691–695. doi: 10.1353/pla.2016.0047.
- Ray, J. (2017) ‘Digital curation in museums’, *Library Hi Tech*, 35(1), σσ 32–39. doi: 10.1108/LHT-12-2016-0154.
- Semmel, M. L. και Bittner, M. (2009) ‘Demonstrating museum value : the role of the Institute of Museum and Library Services’, *Museum Management and Curatorship*, 24(3), σσ 271–288. doi: 10.1080/09647770903073110.
- Shahed Mahmud (2014) ‘History & Re-convergence of Galleries, Libraries, Archives, Museums (GLAM) - A systematic literature review’, σ 30 p. Διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/8344798/History_and_Re-convergence_of_Galleries_Libraries_Archives_Museums_GLAM_-_A_systematic_literature_review.
- Sierra, J. L. κ.ά. (2006) ‘From research resources to learning objects: Process model and virtualization experiences’, *Educational Technology and Society*, 9(3), σσ 56–68.
- Stepanskaya, T. M. (2016) ‘Educational Activities at University Museums and Art Galleries as the European Tradition’, *International Review of Management and Marketing*, 6(s3), σσ 170–174.

Suchy, S. (2000) 'Grooming new millennium museum directors', *Museum International*, 52(2), σσ 59–64. doi: 10.1111/1468-0033.00262.

Tirrell, P. B. (2010) 'A Synopsis and Perspective of Concerns and Challenges for the International Community of University Museums', *Curator: The Museum Journal*, 43(2), σσ 157–180. doi: 10.1111/j.2151-6952.2000.tb00011.x.

Trant, J. (2009) 'Emerging convergence? Thoughts on museums, archives, libraries, and professional training', *Museum Management and Curatorship*, 24(4), σσ 369–387. doi: 10.1080/09647770903314738.

Waibel, G. και Erway, R. (2009) 'Think globally, act locally: Library, archive, and museum collaboration', *Museum Management and Curatorship*, 24(4), σσ 323–335. doi: 10.1080/09647770903314704.

Από Ιδρύματα - Φορείς

Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (2014) *Η ιστορική συλλογή έργων της Α.Σ.Κ.Τ. – Η Πινακοθήκη της Α.Σ.Κ.Τ.* Διαθέσιμο στο: <http://alpha.asfa.gr/asfa/index.php/2012-04-04-08-42-38/2012-04-04-09-11-12> (Ημερομηνία πρόσβασης: 10 Σεπτέμβριος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1929) *Επετηρίς των πανεπιστημιακών ετών 1926-27, 1927-28, 1928-29*. Εν Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <https://digital.lib.auth.gr/record/149271/?ln=el>.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1930) *Συλλογή πανεπιστημιακών νόμων και διαταγμάτων*. Εν Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <https://digital.lib.auth.gr/record/149888/?ln=el>.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1947) *Επετηρίς του πανεπιστημιακού έτους: 1946-1947 πρυτανεία Ιωάννου Βογιατζίδου*. Εν Θεσσαλονίκη. Διαθέσιμο στο: <https://digital.lib.auth.gr/record/149304>.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2019a) *Βιβλικό Μουσείο*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives/bibliko (Ημερομηνία πρόσβασης: 18 Σεπτέμβριος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2019b) *Ιστορική Αναδρομή*. Διαθέσιμο στο: <https://www.auth.gr/history> (Ημερομηνία πρόσβασης: 1 Ιούνιος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2019c) *Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο της Φιλοσοφικής Σχολής*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives/laografiko (Ημερομηνία πρόσβασης: 17 Σεπτέμβριος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2019d) *Μουσεία - Αρχεία - Συλλογές*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives (Ημερομηνία πρόσβασης: 10 Σεπτέμβριος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2019e) *Όραμα και αποστολή*. Διαθέσιμο στο: <https://www.auth.gr/mission> (Ημερομηνία πρόσβασης: 16 Σεπτέμβριος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2019f) *Σχολές & Τμήματα*. Διαθέσιμο στο: <https://www.auth.gr/faculties> (Ημερομηνία πρόσβασης: 16 Σεπτέμβριος 2019).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2020a) *Βοτανικό Μουσείο*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives/botaniko (Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Ιανουάριος 2020).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2020b) *Μουσείο άγριας πανίδας*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives/panida (Ημερομηνία πρόσβασης: 7 Ιανουάριος 2020).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2020c) *Μουσείο άγριας πανίδας-ενυδρείο*. Διαθέσιμο στο: <https://www.auth.gr/units/2040> (Ημερομηνία πρόσβασης: 7 Ιανουάριος 2020).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2020d) *Μουσείο Γεωλογίας - Παλαιοντολογίας*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives/geology (Ημερομηνία πρόσβασης: 16 Ιανουάριος 2020).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2020e) *Μουσείο Εκμαγείων Α.Π.Θ.* Διαθέσιμο στο: <http://castmuseum.web.auth.gr/el> (Ημερομηνία πρόσβασης: 20 Ιανουάριος 2020).

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2020f) *Μουσείο Ζωολογίας*. Διαθέσιμο στο: https://www.auth.gr/museums_archives/zoology (Ημερομηνία πρόσβασης: 14 Ιανουάριος 2020).

Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης και Θεσσαλίας, Π. (2019) *Λαογραφικό Κέντρο Κίτσου Μακρή*. Διαθέσιμο στο: <http://www.lib.uth.gr/LWS/el/ls/lkm.asp> (Ημερομηνία πρόσβασης: 10 Σεπτέμβριος 2019).

Διεθνείς επιτροπές (2010) Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων - Ελληνικό Τμήμα. Διαθέσιμο στο: <http://network.icom.museum/icom-greece/plirofories/diethneis-epitropes/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 28 Ιούλιος 2019).

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (2019) *Μουσεία*. Διαθέσιμο στο: https://www.uoa.gr/to_panepistimio/moyseia/ (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Σεπτέμβριος 2019).

Εργαστήριο Ανατομίας και Χειρουργικής Ανατομίας (2017) 'Το μουσείο του ανατομείου'. Διαθέσιμο στο: <http://anatomylab.web.auth.gr/mouseio-anatomeio/>.

Ιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης (2009) *Μουσείο ιστορίας της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ.* Διαθέσιμο στο: <http://www1.med.auth.gr/museum/museum.htm> (Ημερομηνία πρόσβασης: 10 Ιανουάριος 2020).

Σχολή Δασολογίας & φυσικού περιβάλλοντος Α.Π.Θ. (χωρίς χρονολογία) *Εργαστήριο μηχανικών επιστημών & τοπογραφίας*. Διαθέσιμο στο: <http://forest-engineering.web.auth.gr/gr/Frameset2.htm> (Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Δεκέμβριος 2019).

Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Διαθέσιμο στο: http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trouli.htm?fbclid=IwAR2BfQQUZtblZ3o_TP4ITkIGTd2lhYIY45uZ_UvYGj1KYW6e-0VLj2Ce0nI (Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Ιούλιος 2019).

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2019) *Τύποι Ιδρυμάτων*. Διαθέσιμο στο: <https://www.minedu.gov.gr/panepistimiakos-tomeas> (Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Σεπτέμβριος 2019).

ICOM Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων- Ελληνικό Τμήμα (2009) *Κώδικας δεοντολογίας του ICOM για τα μουσεία*. Μετάφραση Σ. Λάππας. Αθήνα: ICOM - Ελληνικό Τμήμα.

ICOM Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων- Ελληνικό Τμήμα (2010) *Τι είναι το ICOM*. Διαθέσιμο στο: <http://network.icom.museum/icom-greece/plirofories/ti-einai-to-icom/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 28 Ιούλιος 2019).

International Council of Museums Committee for University Museums and Collections (2018) 'UMAC (ICOM) Statement on Protection of Museum Infrastructure'.

International Council of Museums Committee for University Museums and Collections (χ.χ.α) 'UMAC guidelines'. Διαθέσιμο στο: http://umac.icom.museum/wp-content/uploads/2017/05/28-08-2007-UMAC_Guidelines.pdf.

International Council of Museums Committee for University Museums and Collections (χ.χ.β)
What is UMAC? Διαθέσιμο στο: <http://umac.icom.museum/about-umac/what-is-umac/>
(Ημερομηνία πρόσβασης: 28 Ιούλιος 2019).

Professional Practices for Academic Museums and Galleries (2017). Association of Academic Museums and Galleries. Διαθέσιμο στο: <https://www.aamg-us.org/wp/wp-content/uploads/2015/01/AAMG-Professional-Practices-2017-v8-single.pdf>.